

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN’İN DÜZ YAZI SANATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Kezban OLGUN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ayla KAŞOĞLU

ANKARA-2008

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN HAYATI, ESERLERİ ve RUS EDEBİYATINDAKİ YERİ

İKİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN DÜZ YAZI ESERLERİNDEKİ KARAKTERLER

2.1. TOPLUMSAL DÜZENDE ÖNE ÇIKAN KARAKTERLER...	18
2.1.1. Pyotr Andreyiç Grinyov	18
2.1.2. Silvio.....	20
2.1.3. Arap İbrahim.....	21
2.2. İSYANKAR KARAKTERLER.....	23
2.2.1.Yemelyan Pugaçov.....	23
2.2.2. Kırçali.....	27
2.2.3. Şvabrin Aleksey İvaniç.....	28
2.2.4. Vladimir Andreyeviç Dubrovskiy.....	29
2.3. RUS TOPRAK BEYLİĞİ DÜZENİNİ TEMSİL EDEN KARAKTERLER.....	31
2.3.1. Krila Petroviç Troyekurov.....	31
2.3.2. Andrey Gavriloviç Dubrovskiy.....	33
2.3.3.Gregoriy İvanoviç Muromskiy.....	36
2.3.4. İvan Petroviç Berestov.....	36
2.4. RUS BURJUVA DÜZENİNİ TEMSİL EDEN	

KARAKTERLER.....	37
2.4.1. Germann.....	37
2.4.2. Çarskiy.....	40
2.5. KÜÇÜK RÜTBELİ MEMURLARI TEMSİL EDEN KARAKTERLER.....	42
2.5.1. Adrian Prohorov.....	42
2.5.2.Samson Vırin.....	42
2.6. KADIN KARAKTERLER	45
2.6.1.Rus Halk Kadınıni Temsil Eden Karakterler.....	46
2.6.1.1.Marya İvanovna.....	46
2.6.1.2.Marya Krilovna Troyekurova.....	47
2.6.1.3. Lizaveta İvanovna	48
2.6. 2.Rus Sosyete Kadınıni Temsil Eden Karakterler.....	50
2.6.2.1. Kontes.....	50
2.6.2.2.Marya Gavrilovna.....	51
2.6.2.3.Lizaveta Grigoryevna Muromskaya.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A.S. PUŞKİN'İN DÜZ YAZILARINDA MOTİFLER

3.1.AŞK, AİLE, EVLİLİK.....	54
3.2. KADERCİLİK.....	67
3.3.DÜELLO	71
3.4. HALK AYAKLANMALARI.....	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN DÜZ YAZI ESERLERİNDE ÜSLUP ANLATIM TEKNİĞİ

4.1. ÜSLUP.....	82
-----------------	----

4.2. ANLATIM TEKNİKLERİ.....	93
4.2.1.Anlatım Biçimi.....	93
4.2.2.Anlatım Konumu.....	95
4.2.3.Sunuş Biçimi.....	99
SONUÇ.....	108
KAYNAKÇA.....	110
ORİJİNAL METİNLER.....	114
ÖZET.....	131
ABSTRACT.....	132
РЕЗЮМЕ.....	134

GİRİŞ

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, Rus romantizminin en önemli temsilcisi, Rus realizminin kurucusu ve çağdaş Rus edebiyat dilinin yaratıcısıdır. Bu yüzden de Puşkin'in eserleri Rus edebiyatının evrensel bir kimlik kazanmasında atılan ilk adım olarak görülmektedir. Puşkin, sıradan Rus halkının günlük yaşantısını eserlerine konu ederek Rus edebiyatında bir ilke imza atmış ve kendisinden sonra gelen Turgenyev, Gogol gibi önemli yazarlara öncülük etmiştir.

Puşkin'in eserlerindeki karakterler romantik Rus edebiyatının ürünüdür. Rus romantizminin etkisiyle hayat bulan "halkçılık" teması üzerine yoğunlaşmıştır. "**Dubrovskiy**" gibi romantik unsurlarla donatılmış halk kahramanları, düzene isyan eden asiler, yoksul toprak beyleri, küçük rütbeli memurlar, taşralı kızlar sıradan Rus insanı Puşkin'in düz yazı eserlerinin karakterleridir. Bu karakterlerin betimlemelerinde ortaya çıkan nesnel tutum ile gerçekçi Rus edebiyatının tohumları atılır.

Eserlerinde ele alınan temalar, motifler başlığı altında incelenecektir. Aşk-aile-evlilik, kadercilik, düello, halk ayaklanmaları eserlerindeki ortak motifler olarak belirlenmiştir. Eserlerinde "sıradan halk insanının" günlük hayatı konu edilir. Evlilik, karı kocanın ölene kadar birbirine sadık kaldığı bir kurum olarak gösterilir. Rus taşra insanının sadık ve vefakar aile yapısı tasvir edilir. Evlilik yemini, özellikle kadın karakterlerin daha da sadık kaldığı bir olgudur. Eserlerdeki kadın karakterler sadık ve fedakar Rus halk kadınıdır. "Kadercilik" Puşkin'in eserlerinde önemli yer tutan diğer bir motiftir. İnsanın özellikle kadınların kaderine boyun eğmesi gerektiği görüşü hakimdir. Rus toplumunun 18. ve 19. yüzyılda etkisini gösteren en büyük özelliği "düello" Rus kültürünün vazgeçilmez bir unsurudur. Cesaret göstergesi olarak algılanan düellonun insan hayatına mal olan tarafı Puşkin'in eserlerinde göze çarpan bir noktadır. Puşkin'in hümanizmi burada da kendini gösterir. Rus romantizminin en belirgin konusu "tarihsellik" teması "**Pugaçov İsyanı**

Tarihi” ve “Yüzbaşının Kızı” eserlerinde gerçekçi bir biçimde işlenir. Bir döneme damgasını vuran Rusya’da pek çok can mal kaybına neden olan “Pugaçov İsyanı” anlatılır.

Puşkin’den önce edebiyat gerçekleri göstermekten çok uzaktır. Sözcükler, simgeler ve sembollerle süslenmekte bu da gerçeği yansıtmayı imkansız hale getirmektedir. Puşkin, edebiyatı geniş halk kitleleri ile kucaklaştırmak amacıyla geleneksel halk diline doğru yönelmiş ve eserlerinde halk motiflerini kullanmıştır. Puşkin, Rus dilini sade ve doğal bir biçimde kullanarak hem Rus dilinin güzelliğini hem de edebiyatın gücünü göstermiştir. Puşkin, sadece Rus realizminin kurucusu değil, aynı zamanda Rus edebi dilinin de yaratıcısıdır. Onun edebi dili Rus insanının dilidir. Rus halk dilinin kelime hazinesi, deyimleri, atasözleri, halk şarkılarının yanı sıra Rus soylu kesiminin de dil özellikleri geniş bir biçimde kullanılmıştır. Puşkin’in dili kullanım biçimi üslup ve anlatım teknikleri adı altında ayrıntılı bir biçimde incelenecektir.

Puşkin’in **“Yüzbaşının Kızı”, “Pugaçov İsyanının Tarihi”, “Maça Kızı”, “Büyük Petro’nun Arabı”, “Dubrovskiy”, “Belkin Öyküleri”, “Goryuhino Köyü Tarihi”, “Kırcalı”, “Mektuplarla Roman”, “1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk”** adlı düz yazı eserleri araştırmamıza dahil edilecektir.

Tezimin hazırlanmasında büyük katkı ve yardımlarından dolayı değerli hocam Doç. Dr. Ayla Kaşoğlu’na ve beni manevi açıdan destekleyen aileme teşekkürlerimi bildirir, saygılar sunarım.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN HAYATI, ESERLERİ ve RUS EDEBİYATINDAKİ YERİ

Aleksander Sergeyeviç Puşkin, 6 Haziran (Eski kaynaklara göre 26 Mayıs) 1799'da Moskova'da doğdu. Köklü ve tanınmış bir ailenin oğludur. Babası Sergey Lvoviç Puşkin'in soyu eski saray yıllarına dayanır. Nikolay Mihayloviç Karamzin'in (1766–1826) "Rus İmparatorluğu Tarihi"nde Puşkinlerin adı yirmi bir defa geçmektedir. Puşkin'in annesi Nadejda Osipovna, I. Petro'nun yaveri Arap Abram Petroviç Gannibal'ın torunudur. Annesinden aldığı Arap özellikleri onun hem dış görünüşünü hem de karakterini etkiler. Esmer, kıvrıkcık saçlı, kalın dudaklıdır.

Puşkin'in Olga ve Lev adında iki kardeşi vardır. Ailesi düzensiz bir hayat sürer ve Puşkin'in çocukluğundan beri içerisinde olduğu bu düzensiz hayat onun karakterinin şekillenmesinde önemli rol oynar. Puşkin de ileride tıpkı ailesi gibi en verimli yıllarını balolar ve çeşitli eğlencelerle geçirecektir. Puşkin, annesinin ve babasının ilgisizliğini dadısı Arina Radionovna Yakovleva'nın şefkati ile telafi eder. Rus halk masallarını anlatan bu şen tabiatlı kadın ileride Puşkin'in eserlerinde rastlayacağımız Rus halk kadınının temsilcisi olacaktır. Puşkin'in Rus halk dilinin inceliklerini öğrenmesinde yine dadısının katkısı büyüktür.

Puşkin, ilk eğitimini diğer soylu ailelerin çocukları gibi evde alır. Eğitimcileri Fransız mürebbiyeleridir. Sekiz yaşında Fransızca'yı Rusça kadar iyi bilir. Fransız yazar ve filozof Voltaire'nin (1694–1778), Fransız oyun yazarı ve oyuncu Moliere'nin (1622–1673) eserlerini orijinal dilinden okur. 18. yüzyıl Rus klasikleri ile bu dönemde karşılaşır. Rus şairi Vasiliy Andreyeviç Jukovski (1783–1852), Rus tarihçisi Nikolay Mihayloviç Karamzin, şair Konstantin Nikolayeviç Batyuşkov (1787–1855) gibi dönemin önemli yazarları

Puşkinlerin evinde toplanır, saatler süren edebiyat toplantıları yaparlardı. Puşkin bu toplantıları kaçırmaz can kulağıyla dinlerdi.

Çar I. Nikola'nın emriyle 1811'de Tsarskoye Selo'da devletin en yüksek mevkilerine adam yetiştirmek için açılan Tsarskoye Selo Lisesi'nde öğrenimine devam eder. *Öğretmenler dönemin ileri aydınlanmacı kişilikleridir. Siyasal bilimler öğretmeni Kunitsin ve Latince öğretmeni Galiç'in üniversite düzeyinde öğrenim veren bu özel kurumda öğrencileri çok etkilemiş kişiler oldukları, anılar ve araştırmalarda belirtiliyor.*¹ Puşkin'in sanatçı kişiliğinin gelişmesinde bu lisenin önemli rolü vardır. Tsarskoye Selo öğrencilerinin dış dünya ile bağlantıları yoktur. Ders dışındaki zamanlarını şiir yazarak geçirirler. Lisenin kapısı dışında özlemini duydukları hayat hayal güçlerini geliştirir, öğrenciler de bu hayatı şiirlerle tasvir ederler. Şiir geceleri düzenler, edebiyat toplantıları yaparlar. Puşkin, Voltaire hayranıdır. Jukovski, Konstantin Nikolayeviç Batyuşkov, İvan İvanoviç Dimitriyev(1760–1837), Pavrila Pomanoviç Derjavin (1743–1816), İvan Andreyeviç Krılov (1769–1844) öğrencilerin hayran oldukları şairlerdir. Puşkin, şiire olan yeteneği ile fark edilir. 3 Temmuz 1814'te “Вестник Европы” adlı Rusya'nın önemli bir dergisinde “Şair Dosta” (К другу стихотворцу) adlı şiiri yayımlanır. Asıl başarısı lisenin geçiş sınavında olur. 8 Ocak 1815'te yapılan sınava Derjavin davetlidir. Rus Edebiyatı sınavının sonunda Puşkin “Tsarskoye Selo'dan Hatıralar” (Вспоминания в Царском Селе) adlı şiirini okur. Ünlü Rus şairi Derjavin, Puşkin'deki dehanın o zaman farkına varır.

Puşkin'in karakteri ve yetileriyle ilgili olarak lisede eğitimcilerin yazdıkları pek çok şey son derece isabetlidir. Puşkin daha on üç yaşındayken ve Rusça şiirler yazmaya henüz başlamışken, hakkındaki kayıt defterinde şunlar yazılıdır:

¹ Ataol Behramoğlu, **Rus Edebiyatında Puşkin Gerçekçiliği**, Yay. Haz. Mürşit Balabanlılar, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2001, s.88–89

“Temel olmaktan ziyade parlak yeteneklere, derin olmaktan çok ateşli ve ince bir zekaya sahip. Öğretimine karşı gayreti orta derecede, çünkü çalışkanlık henüz onun erdemi haline gelmemiş. Yaşına uygun olmayan pek çok Fransızca kitap okuyup, hafızasının önemli bölümlerini ünlü yazarlarla doldurmuş. Rus edebiyatından da oldukça çok okumuş (...). Güçlü mütaalaya bir miktar alışmış olmasına rağmen, bilgi düzeyi genel olarak yüzeysel. Kendisini zaman zaman mahçup eden ikbalperestlikle karışık bir gurur, ince bir ruh, öfkenin verdiği şiddetli parlama, düşüncesizce davranışlar ve özellikle esprili konuşmaya karşı istek karakteristik özelliklerdir. Bunun yanında göze çarpacak kadar iyi kalpli, zayıflıklarını kabul ederek, verilen öğütleri başarılı bir biçimde özümser.”²

Puşkin’in sinirli yapısı lise arkadaşları arasında başlangıçta sempati toplayamamasına neden olsa da burada ömrünün sonuna kadar süren sağlam dostluklar kazanır.

En iyi dostu Puşçin, Puşkin’i şöyle anlatır:

“Onda sıkılganlıkla karışık gereksiz bir cesaret vardı. Hem sıkılganlığı, hem de cesareti yersizdi ve kendisine zarar veriyordu. Birlikte hata yaptığımız zamanlar olurdu. Sen işin içinden sıyrılırdın, ama o bundan kurtulmayı bir türlü beceremezdi. Önemli olan takdik diye adlandırılan şeyin onda olmamasıydı. Bu dostluk yaşantısında, yani tamamen teklifsiz olan bir diyalog da bilgeliği gerektiren ve hemen hemen zorunluluk olan, günlük yaşamın bazı hoş olmayan sürtüşmelerinden kendini korumak için gerekli bir kapitaldir... Onu sevebilmek için, karakterindeki tüm dengesizlikleri ve diğer eksikliklerini bilen ve gören bir inayetle ona bakmak gerekiyordu. Bunlarla barışmak, dosta ait o özellikleri de sevmektir.”³

² Vasilij İvanoviç Kuşelov, **Puşkin Yaşamı ve Sanatı**, Çev. Birsen Karaca, İstanbul, Multilingual, 2000, s. 24

³ Kuşelov, a.g.e. , s. 28-29

Puşkin, 14 Ekim 1815'te edebiyat çevrelerinin kurmuş olduğu "Arzamas"a üye olur. Bu edebi topluluk, herhangi bir estetik ve ideolojik platforma sahip olmadan, linguistik ve filoloji prensiplerine bağlı kalmadan Şişkovist olarak adlandırılan kişilerin yer aldığı Rusça'yı Sevenler Topluluğu'na karşı ortaya çıkmıştır. Puşkin, 1817 Sonbaharında Arzamas'a kabul edilir. Puşkin için bu topluluğa kabul edilmenin anlamı edebiyata ve toplumsal bir göreve mensup olma şeklinde açıklanabilir. Şair, Arzamas sayesinde şakacı ve mistik bir dünya görüşüne yaklaşır ve buradaki temsilciler aracılığıyla kültürel ve siyasi açıdan bir aydınlanma dönemine girer.⁴

Napolyon'un yenilgisinden sonra yurtdışından dönen subaylar beraberlerinde devrimci fikirleri de getirirler. Puşkin ve arkadaşları Tsarskoye Selo'da bulunan subaylarla görüşür ve devrimci fikirlerle tanışır. Puşkin'in ergenlik döneminin en önemli şiirlerinden "Çadayev'e" (К Чаадаеву) adlı şiirini adayacağı, sonraki yılların büyük Rus düşünürlerinden P.Y.Çadayev (1794–1856) bu subaylar arasındadır. 1816'da başlayan dostlukları, Puşkin'in 1836'daki ölümüne kadar sürecektir. *Puşkin, Çadayev'den pek çok yararlı bilgi almıştı. Çadayev'in karakteri, gurur dolu kapalılığı, Puşkin'in yaşamının en ağır anlarında onurunu korumayı öğreten dış görüntüsündeki soğukluk etkilemişti. Rusya'daki kölelik düzeninin ne kadar eksiklikleri olduğunu, devrimle ilgili umutların her geçen gün söndüğünü ikisi de biliyordu.⁵* Puşkin'in içinde uyanan özgürlük düşüncesi ilerde onun şiirlerinde kendini göstererek sürgüne gönderilmesine neden olacak ve devrimci gençlik onun şiirleriyle hürriyet duygularını bulacaktır. "Anekreon'un Tabutu" (Гроб Анакреона-1815), "İhtiyar" (Старик-1814–1815), "Roza" (Роза-1815), "Dostlar'a" (Друзьям-1816), "Morfeus'a" (К Морфею-1816), "Amur ve Gimenei" (Амур и Гименей-1816), "Şişkov'a" (Шишкову-1816), "Uyanış" (Пробуждение-1816), "Delvig'e" (Дельви́гу-1817), "Kaverin'e" (К Каверину-

⁴ Ayla Kaşoğlu, "Puşkin ve Dönemin Bazı Toplulukları", **Kül Güncel Edebiyat ve Sanat Seçkisi**, Ed. Bilal Kalbükten, Sayı:45, s. 29

⁵ Kuşelov, a.g.e., s.53

1817), “Turgenev’e” (Тургеневу-1817), “İyileşme” (Выздоровление-1818), “Jukovskiy’e” (Жуковскому-1818), “Mükemmel Kız” (Прелестнице-1818), “Dorida” (Дорида-1819), “Yalnızlık”, (Уединение-1819), “İsim Günü” (Именины-1819), “Şerbinin’e” (К Щербинину-1819), “Yeniden Doğuş” (Возрождение-1819), “Eğlenceli Şölen” (Веселый пир-1819), “Jukovskiy’e Mektup” (Записка к Жуковскому-1819) Puşkin’in bu dönemde yazdığı şiirlerdendir.

13 Haziran 1817’de Puşkin, Dış İşleri Bakanlığı’na tayin edilir. Bu dönemde kendini Petersburg’un eğlenceli yaşamına kaptıran Puşkin hem kendine hem de yaratıcılığına zarar verir. En verimli yıllarını boşu boşuna geçirdiği bu yıllarda Puşkin, özellikle onun yeteneğinin farkında olan Karamzin’in ve Jukovski’nin tepkisini alır. 1817–1820 yılları arasında Çar’a ve hükümete karşı yazdığı hiciv tarzındaki siyasal içerikli şiirler yönetimi tedirgin eder. Özellikle 1817 yılında yazılan “Hürriyet Kasidesi” (Вольность ода) ve 1819’da yazılan “Köy” (Деревня) adlı devrimci şiirleri gençler arasında hızla yayılır. Bu nedenle Puşkin’in Sibirya’ya sürülmesine karar verilir. Jukovski gibi sarayda sözü geçen dostları sayesinde Sibirya’ya sürgün kararı hafifletilir ve Puşkin 6 Mayıs 1920’de güneye gönderilir.

1917 yılında Tsarskoye Selo’da başlayıp 1920’de bitirdiği şiiri “Ruslan’la Ludmila”(Руслан и Людмила) Temmuz 1920’de yayımlanır. Bu eseri ile Puşkin gerçekçi edebiyatın tohumlarını atar.

Puşkin, 6 Mayıs 1920’de Rusya’dan ayrılır ve Yekaterinoslav’a doğru yola çıkar. Burada ağır bir hastalığa yakalanır. Ziyaretine gelen eski dostu Nikolay Rayevski ve ailesi ile birlikte Kafkasya’ya doğru yola çıkar. Kafkasya’nın güzelliğinden büyülenir. General Rayevski’nin küçük kızı Mariya’ya aşık olur. Daha sonraki eserlerinde oluşturduğu kadın kahramanlarda Mariya’nın izleri olacaktır. Yaratıcılığının gelişmesinde büyük etkisi olan İngiliz şairi George Byron (1788–1824) şiirleriyle bu dönemde

tanışır. Bahçesaray'ı ziyaret eder ve buradan çok etkilenir. “Bahçesaray Çeşmesi” (Фонтан Бахчисарайского дворца) adlı şiirine ilham olur.

Aralık'ta yeni görev yeri Kişinev'e gelir. Buradan Kamenka'ya gider. Zamanının çoğunu yazarak geçiren şair, 1822'de yayınlanan “Kafkas Tutsağı” (Кавказского Пленника) adlı eserini kaleme alır. Bu eser Puşkin'in ve bütün Rus edebiyatının gelişimi bakımından önemli bir yapıttır. 1821 yılında görevinin başına dönmek üzere Kişinev'e doğru yol alır. Kişinev Puşkin'in halk dilini ve halkı tanıması açısından önemli bir yerdir. Halk pazarlarını gezer, panayırlara gider. Kişinev'de “Bahçesaray Çeşmesi”ni yine çeşitli tartışmalara yol açan “Çingeneler”i (Цыганы) ve 28 Mayıs 1823 gecesini “Yevgeniy Onegin” adlı yapıtını yazmaya başlar. *Puşkin'in “Çingeneler” poeminde, Besarabya steplerinde göçebe yaşayan “yaban” çingene karakterleriyle, daha önce başkent toplumunun özgürlük tutkunu aydın çevreleri içindeyken sonra kentlerin boğucu köleliğinden kaçıp çingenelere katılan genç Aleko karakteri ortaya konulmaktadır. O zaman için bu, hiç alışılmamış bir konudur. Bu konu bütünü, (...)yazarın çingeneleri sergilerken, onların hep bağımsızlıklarının altını çizmesinde, iş, yurttaşlık görevleri, aile vb. hiçbir yükümlülük altına girmeyişlerini vurgulamasında kendini belli ediyordu.*⁶

1823'te yeni görev yeri olan Odessa'ya geçer. Buradaki kültür düzeyi Kişinev'e göre daha yüksektir. Kont Vorontsov ile arasında çıkan anlaşmazlık Puşkin'in görevden alınmasına ve Pskov'daki aile malikânesine sürgün edilmesine neden olur. Köyde geçirdiği bu dönem Puşkin'in olgunlaşması, kendini geliştirmesi, kendi üslubunu bulması açısından çok önemlidir. 2 Ekim 1824'te “Yevgeniy Onegin”in üçüncü bölümünü, 10 Ekim 1824'te “Çingeneler”i bitirir. “Yevgeniy Onegin”in birinci bölümü 16 Şubat 1825'te Petersburg'da yayımlanır. Yine bu dönemde “Kitapçının Şairle Konuşması” (Разговор книгопродавца с Поэтом) adlı şiirini yazar.

⁶Gennadiy Nikolayevich Pospelov, **Edebiyat Bilimi**, Çev. Yılmaz Onay, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 1995, s.113

Rus gerçekçiliğinin ilk ürünü “Boris Godunov” (Борис Годунов) adlı tragedyasına başlamadan önce büyük bir araştırma yapar. Tarihi belgeleri toplar, Karamzin’in tarih araştırmalarından faydalanır. 7 Kasım 1825’te “Boris Godunov”un son sahnesini de bitirir.

13–14 Aralık’ta “Kont Nulin” (Граф Нулин) adlı şiirini yazar. *Kont Nulin, (...) Puşkin’in romantizmden tam olarak kopuşu, Rus edebiyatında Puşkin gerçekçiliğinin kesin başlangıcıdır.⁷ Puşkin’in poema’daki bir deyimiyle “romantik uçarılıktan, eğlenceden” arınmış bir yapıttır Kont Nulin. Yine Puşkin’in sözleriyle “hor görülen nesirin diliyle yazılmıştır. (...) Son derece akıcı bir dil, son derece işlek uyaklarla oluşturulmuş; sağlam kurgusu, hızla gelişen olay örgüsü, ölçülü ironisi, betimlerdeki ayrıntıcılık ve canlılıkla, hem şiir hem “nesir olarak, yine Puşkin’in kendi sözleriyle “romantik yalanların yerlerini sıradan şeylere bıraktığı” tipik bir Puşkin gerçekçiliği ürünüdür bu. Sıradan şeyler ise (...) hakiki “hayat malzemesi”nden başka bir şey değildir.⁸*

Çar I. Aleksandr’ın 19 Kasım 1825’te ölümü üzerine yerine 14 Aralık 1825’te Nikolay Pavloviç geçer. Hakimiyeti ele aldığı tarihte cereyan eden “Dekabristler İsyanı” I. Nikola’ya kuracağı rejime damgasını vurdu.⁹ I. Nikolay Rusyası bir polis devletine dönüştü. Çar, mutlakiyetçi yönetimini korumak ve sağlamlaştırmak amacıyla sıkı tedbirler almaktaydı. 3 Temmuz 1826 tarihinde Özel Kalem Müdürlüğüne bağlı üçüncü şube kuruldu. Gizli bir devlet kuruluşu olan şubenin başlıca görevi, yönetimin siyasetine uymayan ve özellikle özgürlüğe yönelik her tür düşüncüyü, eğilimi veya topluluğu

⁷ Behramoğlu, Rus Ed. Puşkin Grç., s.141

⁸ Behramoğlu, Rus Ed. Puşkin Grç., s.139

⁹ Akdes Nimet Kurat, **Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917’ye kadar**, Üçüncü Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993, s.319

amansızca bastırmaktı. Üçüncü Şubenin başına, Jandarma komutanı General Benkendorf getirildi.¹⁰

Devrim, şiddetli ve kanlı bir şekilde bastırılır. Devrimin önderleri ölüme mahkûm edilir. Pek çoğu Sibirya'ya sürgüne gönderilir. Puşkin, Kuhelbecher, Riliyev gibi Puşkin'in dostları da sürgüne gönderilenler arasındadır. Puşkin'de hemen hemen tüm devrimcilerin bildiği "Hürriyet Kasidesi", "Köy", gibi şiirleri yüzünden Moskova'ya soruşturmaya götürülür.

Puşkin, 8 Eylül'de Jandarma subayı ile birlikte Moskova'ya varır. Çar I. Nikolay ile görüşür. Çar I. Nikolay eserlerini ilk kendisinin görmesi şartıyla Puşkin'in sürgün kararını affeder. Artık Puşkin'in eserleri bizzat Çar I. Nikolay ve Benkendorf tarafından titizlikle incelenmektedir. Bundan sonra Puşkin'in eserlerine sıkı bir sansür uygulanır.

I. Nikolay, Puşkin'i çarlığın şairi yapma girişimlerinde bulunmuştur. Çar'a göre "monarşinin lütüfkarlığı", gönderilen armağanlar, "sözde özgürlükler" gibi girişimler Puşkin'i Çar Nikolay rejiminin saflarına katacaktı. Resmi çevreler, şairden iktidarın sesi olması ve imparatorluğun güçlenmesi adına hareket etmesini istediler. Ancak bunu başaramadılar.¹¹ Puşkin'in kişiliği ve yaratıcılığı zaman zaman karşıt değerlendirmelere yol açmıştır. Puşkin (...) Dekabrist hareket içinde, ancak dolaylı bir yer almıştır. Buna karşılık şiirleri, yapıtları, Dekabrist hareketle daha dar anlamda bağıntılı şairlerin yapıtlarıyla karşılaştırılamayacak kadar büyük bir ölçüde Rus toplumunu etkilemiş; Puşkin şiirleri ve anlatı yapıtlarıyla devrimci-demokrat-halkçı Rus edebiyatının kurucusu olmuştur.¹²

Puşkin, 19 Mayıs 1827'de Petersburg'a gitmek için Moskova'dan ayrılır. Puşkin'in Petersburg'a gelmesi büyük bir yankı uyandırır. Her yerde

¹⁰ Türkan Olcay, **Rus Edebiyatında Doğalcı Okul**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2003, s.10

¹¹ Olcay, a.g.e., s.48

¹² Ataol Behramoğlu, **Rus Edebiyatının Öğrettiği**, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 2008, s.29

Puşkin ve şiirleri konuşulmaktadır. Şairin ünü bu dönemde doruk noktasına ulaşır. 1827 sonbaharında **“Büyük Petro’nun Arabı”** (Арап Петра Великого) adlı ilk tarihi romanına başlar. 16 Ekim 1828’de “Poltava” (Полтава) adlı eserini tamamlar. 4 Kasım 1828’de Moskova’da bir baloda Natalya Gonçarova ile tanışır.

Nisan 1829’da Moskova’ya, oradan da Kafkasya’ya gider. Kafkas halkını, insanların yaşayışını, doğayı inceler. 27 Haziran’da Erzurum’un alınışına şahit olur. Rus askeri ile birlikte Erzurum’a gider. Camileri, mezarlıkları, seraskerin haremini inceler. Bu gözlemleri ileride yazacağı **“1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk”** (Путешествие в Арзрум во время похода 1829 года) adlı eseri için kaynak oluşturur. Bunun yanında bu gezi “Çığ” (Обвал), “Delibaş” (Делибаш), “Don” (Дон), “Kafkas”(Кавказ), “Kazbek’teki Manastır”(Монастырь на Казбеке) adlı şiirlerine de ilham oluşturur. *Puşkin’in ünlü ‘Kafkas’ şiiri, şairin yüksekte bakıp gördüklerini sergilemesiyle başlar... Sonra Puşkin, bellisizce kendi anılarına ve tasarımlarına geçer... Okuyucunun dikkatini, nesnelerin “her bir parçasının” tasvirleriyle yormadan, Puşkin, yoğun çizgilerle yirmi dört dize içinde Kafkas’ın geniş ve derin görünümünü koyuyor ortaya.*¹³

26–27 Mayıs 1829’da Petersburg’da “Aleksandr Puşkin’in Şiirleri” (Стихотворения Александра Пушкина) adı altında şiirlerinin bir kısmı yayımlanır. Moskova’ya döndüğünde Puşkin için zor bir dönem başlar. Çar I. Nikolay’ın baskısı artar. Eserleri hakkında olumsuz eleştiriler yapılır. Çalışmaları sıkı bir denetim altında incelenir. Paraya ihtiyacı vardır, ancak eserlerinin basılmasına izin verilmez.

Puşkin’in 1820’li yıllarının sonunda ve 1830’lu yıllarda sergilediği çok yönlü sanat, onun yaratıcılığının gelişmesinde en yüksek aşamayı gösterir. Sanatçı, bu dönemde insan kişiliğinin toplumsal gerçeklikle olan ilişkilerinde

¹³. Pospelov, a.g.e., s.95

biçimlenmesi ve gelişmesi konusuna yönelir. Bu konu Puşkin’de bir yandan yeni yaşam olgularının doğuşunu betimlerken, öte yandan da çevrenin insan üzerindeki yıkıcı etkileri sergilenirken kendini gösterir. Puşkin, Rus edebiyatında ilk kez birey ile toplum ilişkilerini farklı bir toplumsal ve psikolojik bakış açısından yansıtmış; kişiliğin yaşamdaki gerçek koşullarla bağlılığını ve aynı zamanda toplumsal konumla da çatışmasını betimlemiştir.¹⁴

6 Mayıs 1830’da Puşkin, Natalya Gonçarova ile nişanlanır. 3 Eylül’de düğün hazırlıkları yapmak için Boldino’ya gider. Bu dönemde veba salgını patlak verir. Yollar karantina altındadır. Boldino’da Puşkin sanatının iyice şuuruna varır. “Yevgeniy Onegin”in son iki bölümünü “Mozart ve Salyeri” (Мозарт и Сальери), “Veba Zamanında Ziyafet” (Пир во время чумы), “Don Juan” adlı eserlerini yazar. Her dram farklı bir dönemi ele alır. “Pinti Şövalye” (Купой рысарь) Orta Çağ, “Mozart ve Salyeri”(Мозарт и Сальери) yeni dönemi, “Veba Zamanında Ziyafet” İngiltere’yi, “Taş Misafir”(Каменный гость) ise İspanya’yı canlandırır.

“**Atış**”(Выстрел), “**Tipi**”(Метель), “**Tabutçu**”(Гробовщик), “**Menzil Bekçisi**” (Станционный смотритель), “**Acemi Köylü Kızı**” (Барышня-крестьянка) adlı hikâyeleri yazar. “**Belkin Öyküleri**” (Повести Белкина) adı altında toplanan bu hikâyeler Ekim 1831’de yayımlanır. 18 Şubat 1833’te yayımlanan “Kolomna’daki Evceğiz” (Домик в Коломне) adlı şiirini burada kaleme alır. 5 Aralık 1830’da bütün karantina yerlerini aşarak Moskova’ya ulaşır. 22–23 Aralık 1830’da “Boris Godunov” adlı eseri yayımlanır.

1830’larda Puşkin’in yaratıcılığında gerçekçi yöntemin serpilmesi ve derinleşmesi, yaşamın genelleştirerek aktarılması konusunda şaşırtıcı bir enginleşme gözlenir. Şairin 1825 yılına kadar sanatsal yaratıcılığında nasıl ki özgürlük yanlısı dizeler ve romantik şiirler merkezi bir yer tutuyorsa, 1830’lu yıllarda da artık Puşkin’in yapıtlarında gerçekçiliğin enine boyuna

¹⁴ Olcay, a.g.e., s.50

*resmedildiği görülür. (...) Gerçekçilik, Puşkin'in 1830'lu yılları sanatsal yaratıcılığının temel bileşenidir.*¹⁵

18 Şubat 1831'de Moskova'daki Büyük Kutsal Kilise'de Aleksandr Sergeyeviç Puşkin ve Natalya Gonçarova evlenir. Puşkin, 15 Mayıs'ta karısıyla birlikte Moskova'dan ayrılır; Petersburg'a buradan da Tsarskoye Selo'ya gider. "Rusya'ya İftira Edenlere" (Клеветникам России), "Borodino'nun Yıldönümü" (Бородинская годовщина) şiirlerinden başka Tsarskoye Selo'da "**Roslavlev**" (Рославлев) adlı yarım kalmış hikâyesine devam eder. "Papazla Hizmetçisi Balda'nın Hikâyesi"ni (Сказка о попе и о работнике его Балде) yazar.

14 Kasım 1831'de Çar I. Nikolay'ın emriyle Dış İşleri Bakanlığı'na girer. Devletin gizli arşivlerinde araştırma hakkını kazanır. 19 Mayıs 1832'de Puşkin'in kızı Mariya Aleksandrovna doğar. 1832'de büyük bir toplum romanı olan "**Dubrovskiy**" (Дубровский) yazmaya başlar. 1831–1832 yılları ile 1833 yılının ilk yarısı Puşkin için zor ve edebi açıdan verimsiz bir dönemdir. "Doğu Slavların Türküleri" (Песни Западных Славян) adlı eserini yazar. Bununla beraber hayatının bu döneminde çoğunlukla nesir çalışmaları ile ilgilenir. Toplumsal romanı "**Dubrovskiy**"e devam ederken "**Maça Kızı**" (Пиковая Дама) için notlar alır; bir taraftan da "I. Petro'nun Tarihi"(История Петра I) üzerinde çalışır. Pugaçov üzerine araştırmalara devam ederken "Yüzbaşının Kızı" (Капитанская Дочка) adlı eserini tasarlar. Araştırmalarını derinleştirmek için olayların geçtiği yere Orenburg'a gider. Puşkin için Boldino'da geçen bu ikinci mevsim de birincisi kadar verimli olur. "Pugaçov Tarihi" (История Пугачёва) adlı eserini yazar. Bu eseri Çar I. Nikolay tarafından sıkı bir incelemeden geçirilir. Çar I. Nikolay eserin adını "**Pugaçov İsyanının Tarihi**" (История Пугачёвского Бунта) olarak değiştirir. Puşkin, 9 Kasım'da Boldino'dan ayrılır. 20 Kasım 1833'te Petersburg'a gelir.

¹⁵ Olcay, a.g.e., s.48-49

14 Mayıs 1835'te Puşkin'in oğlu Grigoriy Aleksandroviç doğar. 1835 yılı Puşkin'in sanatında başarısız bir dönemdir. "Yevgeniy Onegin"i yazmaya devam eder. Bazı Ortaçağ sahneleri yazmaya çalışır. **"Mısır Geceleri"**ne (Египетские ночи) başlar; ancak bu eseri bitirme gücünü kendinde bulamaz. 10 Ocak 1836 yılında Çar I. Nikolay, Puşkin'in "Современник" adlı dergisini çıkarmasına izin verir. İlk sayıda gerçekçi Rus gezi edebiyatının ilk ürünü olan **"1829 Seferi Sırasında Erzurum'a Yolculuk"**un yanı sıra "Cimri Şövalye" (Скупой рыцарь), "I. Petro'nun Ziyafeti" (Пир Петро Первого) gibi eserleri de yayımlanır.

23 Mayıs 1836'da Puşkin'in kızı Natalya Aleksandrovna doğar. 7 Temmuz 1836'da "Современник"ın ikinci sayısı çıkar. 19 Ekim'de **"Yüzbaşının Kızı"** adlı eserini bitirir. 9 Ekim'de derginin üçüncü sayısı çıkar. "Komutan" (Полководец) adlı şiirini bu dergide yayımlar. 22 Aralık 1836'da **"Yüzbaşının Kızı"**, "Современник"te yayımlanır.

Puşkin, 1830'da karısı Natalya'ya aşık olan Georges Charles D'Anthes'i düelloya çağırır. D'Anthes, Natalya'nın kardeşi Katerina ile evlenmeyi kabul edince Puşkin düellodan vazgeçer. D'Anthes'in Katerina ile evlenmesi Natalya ile ilgilenmesine engel olmaz. Bunun üzerine Puşkin D'Anthes'i tekrar düelloya çağırır. 27 Ocak 1837'de düello yapılır. Puşkin ölümcül bir yara alır. 29 Ocak 1837'de Puşkin ölür. Halk Puşkin'in cenazesine büyük ilgi gösterir. Eserleri hızla tükenir. Rusya'nın büyük şairinin ölümü halkı uyandırır ve Rus halkı öldükten sonra şairine sahip çıkar.

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, Rus edebiyatında romantizmden realizme geçiş dönemini simgeleyen önemli bir şair ve yazardır. Rus edebiyatının evrensel bir kimlik kazanması Puşkin'in eserleri ile başlayan bir süreçtir. Puşkin öncesi Rus edebiyatının ana yönelişleri romantizm ve klasizm akımlarıydı. Bunlar daha çok batı edebiyatının etkisi altında doğmuşlar, ulusal temele yeterince oturmamışlardı.

*Alman, İngiliz, Fransız, Polonya, Rus edebiyatları için karakteristik olan 19. yüzyılın 10'lu ve 20'li yıllarına ait romantizm, tüm Avrupa'da gelişen bir fenomendi. Romantizm, sonucu aydınlanmacı felsefi ideallerde hayal kırıklığına yol açan on sekizinci yüzyılın Fransız devrimine karşı gösterilen bir reaksiyondur.*¹⁶

*Rusya'da romantizmin ortaya çıkışı, diğer Slav edebiyatlarında olduğu gibi, Avrupa romantizminden farklı özellikler göstermektedir. Edebiyat tarihçileri, Slav romantizminde yalnızca Slavlara özgü noktalar olarak düşünce, konu, yazı şekli ve türünü saymaktadır. Batı romantizmi toplumsal ve kişisel problemler üzerinde durur. Buna karşılık Slav romantizmi ise yurttaşlık ve vatan sevgisi ile ilgilenmektedir. Bu özellikler Rusya'daki romantizmde de görülür.*¹⁷ Rus romantizmi Rus halk edebiyatı ve folkloruna dayanır. Romantizmle birlikte Rus halkının kültürüne, geleneklere, örf ve adetlerine dönüş yapılmıştır. Bu dönemin hemen hemen tüm sanatçıları ulusal özgünlüğe, ulusal tarihe ve özgür kişiliğin betimlenmesine yöneldiler. Bu dönem Rus edebiyatının başlıca konusu halkçılık oldu.

*Rus romantizmi içerisinde temel birkaç yön vardı: Romantizm, dekabristlerde açık bir biçimde özgürlüksever bir karakter kazanmıştı. 18. yy. Rus şairi ve yazarı Radişçev ise, "Düşünceler" adlı yapıtında Rus tarihinin kahramanlarını, adalet ve özgürlük için, milli onur için mücadele savaşlarını terennüm ediyordu.*¹⁸ Puşkin'in romantizmi ise diğer Rus yazarlarından farklı bir biçimde gelişmiştir. Puşkin, batı kültürü ve özgürlükçü düşünceyle Rus halk duyarlılığını kaynaştırdığı yapıtlarında, Rus yazın dilini gerek sözcük dağarı gerekse tümce yapısı ve anlatım özellikleri bakımından arındırmış, zenginleştirmiştir. Bu dile çağdaş ve ulusal bir yapı kazandırmış, yapıtlarında

¹⁶ Kuşelov, age, s.108

¹⁷ Zuhra Fetahoviç, "A.S. Puşkin'in Eserlerinde Romantizm", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Rus Dili ve Edebiyatı A.B.D., Ankara, 1998, s. 21

¹⁸ Kuşelov, a.g.e, s.109

*ilk kez Rus toplumunun halksal özelliklerini yansıtan tipler yaratmakla Rus yazınında ulusal ve gerçekçi çıkırın (...) öncülerinden olmuştur.*¹⁹

Edebiyatın halka yönelmesiyle düz yazı türü ağırlık kazanmaya başladı. Puşkin, 1820 yıllarının eleştiri ve inceleme yazılarında, oldukça çok sayıdaki şiirden düzyazıya geçme gerekliliğinin arttığını giderek daha ısrarlı biçimde belirtmiştir. Böylece, şiirin faaliyeti yavaş yavaş hızını azaltmaya başlar. Puşkin'in düzyazı ile ilgili endişeleri özellikle 1824-25 yıllarından sonra daha da güçlenir. 1830 yılından sonra ise düzyazı türü yaratıcılığında başlıca yeri tutar. Bu dönem Puşkin'in eserlerinde gerçekçiliğin belirgin çizgileri görülür.

*Rus edebiyatında Puşkin gerçekçiliğinin doğup gelişmesinde başta Fransız aydınlanmacılığı olmak üzere Avrupa aydınlanmacı gerçekçiliğinin, Batı ve Rus devrimci romantizminin ve bir bütün olarak 18. yüzyıl Rus edebiyatında (özellikle de Fonvizin, Radişçev, Derjavin, Krılov vb. şair ve yazarların yaratıcılıklarıyla) biriken gerçekçilik öğelerinin belirleyici etkisi olmuştur.*²⁰

Romantizmle gerçekçilik doğrudan doğruya birbirine aykırı görüşler değildir. Romantizm daha çok gerçekçiliğin ilk evrelerinden biridir. Puşkin'in eserlerinde romantizmin ve gerçekçiliğin iç içe olduğu görülür. Puşkin, romantizmin konusu olan halkın yaşamını, halk kahramanları ve sıradan halk insanını sade ve yalın bir dille eserlerine konu ederek nesnel bakış açısıyla gerçekçi edebiyatın tohumlarını atmıştır.

Puşkin'in sanatsal gelişimindeki bu yeni yönelimi ve bunun niteliğini ilk fark edenlerden biri Gogol'dür.

¹⁹ Behramoğlu, Rus Ed. Öğr. s.89

²⁰ Behramoğlu, Rus Ed. Puşkin Grç, s. 217

Puşkin gerçekçiliğinin başlıca özellikleri, kişisel psikolojilerin ve dünya görüşlerinin toplumsal oluşumlar sonucunda doğdukları, gelişip değiştikleri gibi genel eleştirel-gerçekçi ilkenin yanı sıra; yöntemde halksallık, tarihsellik, sıradan insana ve günlük yaşamın sıradan olaylarına (toplumsal adalet duygusu ve yaşama sevinciyle ilişkili) derin ve içten bir ilgi; anlatımda ise yalınlık, saydamlık, nesnellik ve somutluktur.²¹

18. yüzyılda henüz ulusal bir kimliğe sahip olmayan Rus edebiyatı 19. yüzyılın ilk yarısında Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in gerçekçi Rus edebiyatına ait eserleriyle yeni bir döneme girmiştir. Puşkin'in eserleri kendisinden sonra gelecek Gogol, Turgenyev, Tolstoy, Dostoyevskiy gibi yazarlara örnek teşkil etmiş ve Rus edebiyatı ulusal, gerçekçi ve evrensel bir nitelik kazanmıştır.

²¹ Behramoğlu, Rus Ed. Puşkin Grç, s.218

İKİNCİ BÖLÜM

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN DÜZ YAZI ESERLERİNDEKİ KARAKTERLER

2.1. TOPLUMSAL DÜZENDE ÖNE ÇIKAN KARAKTERLER

2.1.1. Pyotr Andreyiç Grinyov

Pyotr Andreyiç Grinyov “**Yüzbaşının Kızı**” adlı eserin başında kahramanın ağzından da belirtildiği gibi ana kuzusu olarak büyür, rahat ve huzurlu bir ortamda çocukluğunu geçirir. Tüm asilzade çocukları gibi o da daha doğmadan çavuş olarak Semyonov alayına kayıt edilir ve tek amacı göreve başlayıp Petersburg'un şaşalı hayatına bir an önce kavuşabilmektir. Yazar, Grinyov'un kısa özgeçmişini vererek dönemin asilzade çocukları hakkında da bilgi verir. Grinyov ilk eğitimini evde uşakları Savalyeviç ile almaya başlar. Daha sonra bir Fransız öğretmene teslim edilir. Asıl mesleği berberlik olan bu Fransız, Grinyov'a ders vermekten ziyade içki ve kadınlarla ilgilenir. Bunu duyan Grinyov'un babası Fransız'ın işine son verir. Bu, Grinyov'un eğitiminin de sonudur.

Petersburg'a gitmeyi hayal eden Pyotr babasının isteği ile gerçek bir asker olarak yetişmek üzere uşağı Savalyeviç ile birlikte Orenburg'a gönderilir. On yedi yaşındaki bu toy delikanlı daha görev yerine varmadan ailesinin baskısından kurtulmuş bir çocuk gibi davranır. Henüz tanımadığı Zurin adlı bir subayla içki içer, sarhoş olur; bilardo oynar ve Zurin'e yüz ruble borçlanır. Parayı vermek istemeyen Savalyeviç'e otoritesini göstermek için bağırır. Fakat hemen gönlünü almaya çalışır. Kendi kendini eleştiren, hatasını kabul eden ve sonuçta uşağından bile özür dileyen bir karakterdir. Eserde inatçı fakat iyi niyetli bir genç olarak karşımıza çıkar. Arabacının ikaz etmesine rağmen yola çıkmakta ısrar eder ve kendisini bu tipiden kurtaran yolcuya kendi tavşan gocuğunu hediye eder.

Kaledeki sessiz yaşamında komutanın evinde kendi evinin sıcaklığını bulur. Komutanın kızı Marya İvanovna'ya âşık olur. Onu olgunlaştırmaya başlayan etkenlerden birisi de bu aşktır.

Grinyov, korkusuz bir kahraman olarak değil, herkes gibi ölümden korkan bir insan olarak tasvir edilir. Düelloya gitmeden önceki duygularıyla ilgili şu sözleri de bunu desteklemektedir:

“Akşamı her zaman ki gibi komutanın evinde geçirdim. Hiçbir şüpheye yer vermemek ve can sıkıcı sorulardan kaçmak için kayıtsız ve neşeli görünmeye çabalıyordum. Ama itiraf ediyorum, benim durumumda bulunan hemen herkesin övündüğü soğukkanlılık yoktu ben de. O akşam şefkate ve ilgiye ihtiyacım vardı.”²²

Grinyov, korkusuz bir kahraman değildir. Ama gerektiği zaman sevdiği kadını ve ailesini korumak için çabalayan cesur bir insandır. Pugaçov'a tavşan gocuğunu hediye etmesi daha sonra onun hayatını kurtaracaktır. Ancak yine de vatanına ihanet etmez. Açık sözlü ve dobra bir karakterdir. Pugaçov ile arasında geçen şu diyalog Grinyov'un de tutumunu açıklar niteliktedir:

“Pugaçov bir an tereddüt etti:

— Bırakırsam bana karşı çarpışmayacağına söz verir misin? diye sordu.

—Nasıl böyle bir söz verebilirim? dedim. Kendin de bilirsin, bu benim iradem dışında, sana karşı yürümemi emrederlerse yürürüm, yapabileceğim hiçbir şey yok. Şimdi sen de bir komutansın, adamlarından itaat bekliyorsun. Gerektiğinde görevimi yapmazsam, ne biçim bir asker olurum. Hayatım senin

²² А. С. Пушкин, Проза, Москва, Издательство Правда, 1983, s. 293–294

*elinde. Beni bırakırsan “sağ ol” derim; öldürürsen de Tanrı’ya hesap verirsin. Ben sana gerçeği söylüyorum.*²³

Grinyov’un bu eserdeki en önemli rolü Pugaçov’u, isyanı ve isyanı çıkaran Kazakların nedenlerini, hükümetin isyana karşı tedbirsizliğini, isyan sırasında açlıktan ve sefaletten yorgun düşmüş halkın durumunu tarafsız bir bakış açısıyla aktarmasıdır.

2.1.2. Silvio

Puşkin’in Belkin Öykülerine dahil “**Atış**” adlı eserindeki “Silvio” karakteri toplumsal düzen içinde yer alan askerlik sisteminin temsilcilerindendir. Silvio karakteri ile askerlerin yaşayışları, uğraşları gösterilir. Subayların içki, kumar ve düelloya olan düşkünlükleri de anlatılır.

Silvio, otuz beş yaşında, aksi tavırları olan, fazla konuşmayan, konuştuğu zaman da sivri dili ile gençleri etkileyen bir kişi olarak tasvir edilir. Silvio’nun sessiz ve otoriter duruşu çevresi tarafından saygı ve hayranlık kazanmasına neden olur. Kendisi hakkında konuşmayı sevmeyen Silvio’nun ne yaptığına ne ile geçimini sağladığına dair bir bilgi mevcut değildir. Sahip olduğu tek lüks silah koleksiyonudur. İyi bir nişancı olan Silvio’nun başlıca eğlencesi de ateş etmektedir.

Askerlik yılları sırasında alayın en küstah kişisi olduğu kendi sözleri ile aktarılır. Orduda da günlük hayatında olduğu gibi liderlik etmeye alışkındır. Sarhoşluğu ile övünür, içki yarışlarında kazanarak, sürekli yapılan düellolarda yer alarak arkadaşlarının hayranlığını kazanır. Alayın en gözde kişisidir. Alaya yeni gelen genç, yakışıklı ve varlıklı bir gencin kendi ününü gölgede

²³ Пушкин, а.г.е., s. 326

bırakması sonucu kendisiyle dost olmaya çalışan bu gence soğuk davranır, hatta ondan nefret eder.

Silvio'nun en belirgin özelliği kindar ve kıskanç olmasıdır. Hayatını genç subaydan intikamını alacağı günü düşünerek geçirir. Dahası tüm hayatını bu intikama göre şekillendirir. Düello için kışkırttığı subayın ölümüne kayıtsız kalışını kaldıramayıp askerliği bırakması içindeki kinin ne derece büyük olduğunu gösterir. Hayatını bir hiç uğruna mahveder. İçindeki kıskançlık, hayatını yaşamasına izin vermez. Hareketleriyle kendine çok güvenen bir insan izlenimini vermesine rağmen aslında iç dünyasında özgüven eksikliği olan bir kişidir.

2.1.3. Arap İbrahim

Puşkin'in "**Büyük Petro'nun Arabı**" adlı eseri Petro dönemini yansıtır. Petro'nun yenileştirilen devlet için gerekli bilgileri edinmek amacıyla yabancı ülkelere gönderdiği gençler arasında Arap İbrahim de vardır. Arap İbrahim, Petersburg'a geri döndüğünde Avrupa'nın olumlu özelliklerini, askeri bilgi ve becerilerini de beraberinde getirir.

Arap İbrahim yirmi yedi yaşında, uzun boylu, düzgün vücutlu, kıvrıkcık siyah saçlı bir zencidir. Çar'ın vaftiz oğludur. Çar Petro, İbrahim'i çok sevdiği gibi zekasını ve aklını da her zaman takdir eder. İbrahim, Paris Savaş Okulu'nda öğrenim gördükten sonra topçu yüzbaşısı olarak okulunu bitirir. İspanya Savaşı'nda başarılar kazandıktan sonra ağır bir yara alarak Paris'e döner.

Fransa'da bütün soylu eğlencelerde bulunur, balolarda kendini gösterir. İbrahim'in dış görünüşü, zekası ve kültürü Fransız sosyetesinin dikkatini çeker. Kadınlar kendisine özel bir ilgi gösterir. Ancak bu ilgi İbrahim'in onurunu kırar. Dış görünüşü nedeniyle kendisiyle alay edildiğini

düşünür. İbrahim'in bu düşüncesi kendisindeki özgüven eksikliğinden kaynaklanır. Dikkat çekmekten hoşlanmayan İbrahim sıradan kişilere de bu yüzden çok özenir.

Fransa'da Kontes D. ile yaşadığı yasak aşk İbrahim'in ruhunu yorgun düşürür. Tek düşüncesi Kontes D.'dir. Petersburg'a dönünce İbrahim asıl görevleri olan devlet işleri ile ilgilenmeye başlar ve hayatın sadece aşktan ibaret olmadığını anlar. Halkın alinyazısını etkileyecek eylemlerde bulunmak, bunun için sürekli çalışmak ve faydalı olmak İbrahim'in karakterine çok uygun özelliklerdir. Bu yüzden de bu tarz bir yaşam onu mutlu eder.

Arap İbrahim ağırbaşlılığı, zekası, sağlam ve dikkatli mantığı, dürüstlüğü ile dikkat çeker. Yurtdışında eğitim gören gençlerden çok farklıdır; diğerleri gibi Fransız modasını taklit edip, yapmacık hareketlerle kendisini rezil etmez. İnsanlara saygı göstermesi saygı görmesini sağlar. Sabırlı bir yapısı vardır. Çalışmaktan ve halk için yararlı bir şeyler yapmaktan büyük keyif alır. Yurtdışında edindiği geniş kültürü devletin üst düzeyinde çalışan birisi için büyük avantajdır. Bu eserde İbrahim, Petro'nun deneyim kazanması ve yeni bilgiler edinmesi için yurtdışına gençler göndermesinin olumlu bir örneğidir.

İbrahim'in olumsuz özellikleri de yok değildir. Özellikle dış görünüşü nedeniyle özgüveni eksiktir. Kuşkucu ve kıskanç yapısı kadınlara olan güvenini azaltır. Tutkulu bir aşk yaşamasına rağmen aşka özellikle de kadınlara inancı yoktur. Dış görünüşü nedeniyle kimsenin sevgisini hak etmediğini düşünür. Aslında onun bu yaklaşımı kadınlar üzerinde daha güçlü bir etki bırakmaktadır.

2.2. İSYANKAR KARAKTERLER

2.2.1.Yemelyan Pugaçov

Yemelyan Pugaçov, Puşkin'in Pugaçov İsyanı'nı işlediği **“Yüzbaşının Kızı”** ve **“Pugaçov İsyanının Tarihi”** adlı eserlerinde anlatılan isyanın öncüsüdür.

Yemelyan Pugaçov **“Yüzbaşının Kızı”** adlı eserde ilk olarak Grinyov'un tipide yolunu bulmasını sağlayan bir köylü olarak karşımıza çıkar. Üzerindeki kıyafetleri bile içki uğruna kaybeden bir serseridir. Grinyov'un tabiriyle Pugaçov, kırk yaşlarında, orta boylu, zayıfça ve geniş omuzludur. Kara sakalında tek tük aklar vardır, iri canlı gözleri fıldır fıldırır. Yüzünde sevimli, ama kurnazca bir ifade vardır. Üzerindeki kıyafetler yırtık bir kaftan ve Tatar şalvarından ibarettir.

Pugaçov, eserin ilerleyen kısımlarında karşımıza Rusya'ya pek çok zarara mal olmuş, kanlı bir isyanın elebaşçısı olarak çıkar. Kendisini Çar Pyotr Fedoroviç olarak tanıtarak Kazakları kendine bağlayan Pugaçov, komutanın avlusundaki idam sahnesinde kırmızı kaftanı, altın püsküllü samur şapkasıyla dikkati çeker.

Pugaçov yer yer kana susamış bir canavar olarak gösterilir. İsyan görüntüleri, asılan subaylar, ölen kadınlar onda herhangi bir acıma duygusu uyandırmaz. Ancak kimi yerlerde sevimli yüzü ile tasvir edilen bir kişidir. İdam sahnesinden sonra verdikleri ziyafette şu şekilde tasvir edilir:

“Pugaçov, kara sakalını iri yumruğuna, dirseğini de masaya dayamış en önde oturuyordu. Yüzünün hatları düzgün ve oldukça tatlıydı, yüzünde hiçbir gaddarlık belirtisi görünmüyordu. Hepsi, kendi aralarında birbirlerine

*arkadaş gibi davranıyordu ve hiçbir elebaşlarına özel bir saygı göstermiyordu.*²⁴

Pugaçov, yapılan iyiliğin bedelini sonuna kadar ödeyen bir kişidir; düşmanlarından saklanırken bilmeden kendisine yardım eden Grinyov'un iyiliğinin bedelini canını bağışlayarak öder. Bir bardak şarapla, tavşan gocuğun hatırını unutmaz. Onunla her karşılaşmasında Grinyov'a karşı yapmacıksız bir tavır sergiler. Yapılan isyan soylulara karşıdır. Dolayısıyla bütün kötülükler de onlara uygulanır. Ancak herhangi bir zavallıya kötülük yaparı da affetmez. Rusya'da hızla yayılmış büyük bir isyanın elebaşısı olan Pugaçov bile olumlu ve olumsuz özellikleriyle birlikte tasvir edilir. Grinyov'un ondan ayrılırken hissettikleri de Pugaçov'un iki zıt karakteri bünyesinde barındırdığını göstermektedir:

*“Benden başka herkes için zalim olan bu korkunç insandan ayrılırken ne hissettiğimi anlatamam. Neden gerçekleri söylemeyim? O anda içimde ona karşı güçlü bir duygu belirdi. Elebaşısı olduğu zalim çevreden onu çıkarmak, henüz zaman varken başını kurtarmak için güçlü bir istek duyuyordum.*²⁵

Pugaçov çevresini saran, kendisine devamlı yaltaklanan bu hırsız, çapulcu ve serseri topluluğunun kendi canlarını kurtarmak için günün birinde kendisini satacaklarını bilir. Yeteri kadar özgür olmadığının farkındadır. Ancak yine de teslim olmayı kabul etmez. Kendisine benzeterek anlattığı Kalmuk masalı da bu görüşü desteklemektedir:

“Bir gün kartal kargaya sormuş:

—Karga kuşu söyle bana şu dünyada sen üç yüz yıl yaşıyorsun da ben neden sadece otuz yıl yaşıyorum?

²⁴ Пушкин, а.г.е., s. 324

²⁵ Пушкин, а.г.е., s. 353

— Karga, “Azizim sen taze kan içersin, ben ise leşle beslenirim.” diye cevap vermiş. Kartal “Biz de öyle beslenelim.” diye düşünmüş. İyi ya. Kartalla karga uçmuşlar. Derken ölü bir at görmüşler, inip üzerine konmuşlar. Karga hemen gagalamaya başlamış, bir taraftan da yediğini övüyormuş. . Kartal bir gagalamış, iki gagalamış sonra kanatlarını çırpmış ve kargaya şöyle demiş:

—Yok karga kardeş, üç yüz yıl leş ile beslenmektense bir kez taze kan içerim daha iyi (...).²⁶”

Pugaçov da esir olup uzun bir ömür yaşamaktansa özgür olup kısa bir ömür yaşamayı tercih eder.

Yemelyan Pugaçov, “**Pugaçov İsyanının Tarihi**”nde “**Yüzbaşının Kızı**”na göre daha sert çizgilerle tasvir edilir. “**Yüzbaşının Kızı**”nda zaman zaman merhametli bir insana dönüşen Yemelyan Pugaçov, “**Pugaçov İsyanının Tarihi**”nde amansız bir isyanın acımasız lideridir. Acıma duygusundan yoksun bir karakterdir.

“**Pugaçov İsyanının Tarihi**”ndeki Yemelyan Pugaçov, kırk yaşlarında, orta boylu, esmer, koyu kumral saçlı, sivri siyah sakallı zayıf bir adamdır. Küçüklüğünde yumruk dövüşü yaparken bir dişini kaybeder. Sol şakağında beyaz bir leke göze çarpar. Beş çocuğu vardır. Yemelyan Pugaçov, eserin başında evden eve gezerek ırgatlık eden ve elinden her türlü iş gelen bir serseri olarak tasvir edilir.

Don Kazaklarından ve Raskolniklerden²⁷ olan Yemelyan Pugaçov, Polonya sınırından sahte pasaportla Rusya sınırına geçer. Burada halkı kışkırtmaya ve Kazakları Türk topraklarına kaçırmaya ikna etmeye çalışır.

²⁶ Пушкин, а.г.е., s. 347-348

²⁷ Raskolnik: Rusya'da 17. yüzyılın ortasında Nikon Patriği'nin başında bulunduğu resmi kiliseye karşı yapılan toplumsal dini hareketin temsilcisileridir. Bkz: С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова, **Толковый Словарь Русского Языка**, Москва, Российская Академия Наук, 1999, s.658

Kazaklar, ölen Çar III. Petro'nun adını kullanarak isyan hareketlerine başlarlar. Bunun için de atılgan ve halk tarafından tanınmayan birine ihtiyaçları vardır. Bu da ayaklanmanın görünürdeki lideri Yemelyan Pugaçov olur.

Pugaçov, okuma yazma bile bilmeyen cahil bir kişidir. Biraz askeri bilgi ve cesaretinden başka hiçbir şeyi yoktur. Pugaçov, Kazakların elinde bir kukladan başka bir şey değildir. Pugaçov'un hareketlerini de, isyanı da asıl yöneten Yayık Kazaklarıdır. Pugaçov, Kazakların haberi olmadan hiçbir şey yapamaz. Kazaklar ise çoğu zaman ondan habersiz, hatta emirleri dışında hareket ederler. Halkın önünde Pugaçov'a saygı duysalar da, yalnız kaldıklarında arkadaş muamelesi yaparlar. Pugaçov, hareketlerinde serbest değildir ve Kazakların bu baskısına dayanamaz. Ancak elinden bir şey de gelmez. Kazaklar, Pugaçov'un çevresinde güvendiği bir dost olmasına izin de vermezler. Pugaçov yalnızdır. Çevresindeki binlerce asiye güvenmez. Kazakların canlarını kurtarmak için kendisini bile feda edeceklerini bilir.

Pugaçov, Yayık şehrinde Ustinya Kuznetsova adında bir Kazak kızına aşık olur. Genç kızla evlenerek ona İmparatoriçe unvanı verir. Karısı Yayık'ta yaşar. Pugaçov her hafta oraya gider. Geçtiği yerlerden yandaşlar toplayarak isyanın yayılmasını sağlar.

Pugaçov, dilencilik yaptığı yıllarda kendisine sadaka veren bir papazı görür. Ölümünü bekleyen papazı tatlı sözlerle karşılayarak ona albaylık rütbesi verir. Binlerce insanın ölümüne sebep olan Pugaçov, kendisine yapılmış ufak bir iyiliği de unutmaz.

Rusya'da hızla yayılan kanlı bir isyana önderlik eden Pugaçov, başkalarının ölümünde gösterdiği cesareti kendi ölümünde gösteremez. Diz çökerek merhamet dilenmeye başlar. Pugaçov'un inandığı bir inanç uğruna değil de Kazakların kuklası olarak bulaştığı bu isyanın sonucunda ölüm korkusu yaptığı hataları anlamasını sağlar ve ölürken halktan kendisini

başılamasını ister. Eserin ilk başında başpiskopos Platon Lyubarskiy'den yapılmış bir alıntı Pugaçov'un önderliğinde başlamış gibi görünen bu isyanda Pugaçov'un yerini de göstermektedir:

“Bütün çabaları akıl ve askeri bilgiye dayanmayıp, sadece cesaret ve şans eseri olan bu hırsızın kurgularını ve maceralarını, bırakın sıradan bir tarihçinin, mükemmel bir tarihçinin bile yeterince betimlemeyi başarabileceğini sanmıyorum. Çünkü kendi iradesi dışında başka birçok suç ortaklarının da irade ve cesaretine bağlı olan olaylar, çeşitli yerlerde aynı zaman diliminde geçtiği için, Pugaçov'un kendisi bile, bunları ayrıntılarıyla anlatamayacağı gibi, büyük bir kısmını hatırlamasına imkan da yoktur.”²⁸

2.2.2. Kırcali

Puşkin'in “**Kırcali**” eserindeki Kırcali, Türklerin ve Moldovyalıların zararına isyan çıkaran Bulgar bir eşkıyadır. Adının anlamı eserde belirtildiği şekliyle Türkçe'de yiğit ve savaşçı anlamına gelir. Otuz yaşlarında uzun boylu, geniş omuzludur. Esmer yüzünün düzgün ve sert hatları vardır. Yaptığı haydutluklarla Moldovya'ya çok zarar verir. Katıldığı isyanın amacını sorgulamaktan ziyade kendisine getireceği servet ile ilgilenir.

Kırcali'nin kişiliğini anlamak için Arnavut Mihaylaki ile birlikte bir Bulgar Köyü'ne yaptığı saldırı anlatılır. Bu saldırı Kırcali'nin acımasız ruhunun bir göstergesidir:

“Köyü iki ucundan tutuşturup, bütün kulübeleri bir bir yakmaya başlamışlar. Kırcali, adam öldürüyor, Mihaylaki ganimetleri topluyormuş. Bir yandan da ‘Kırcali, Kırcali’ diye bağırarak bütün köyü çil yavrusu gibi dağıtmışlar.”²⁹

²⁸ Puşkin, **Pugaçov İsyanının Tarihi**, Çev. Metin Yardımcı, İstanbul, Akyüz Yayıncılık, 2002, s.9

²⁹ Пушкин, а.г.е. , s. 247

Türkler ve Ruslar arasındaki savaşta Türklerin galip gelmesiyle Kırcalı Türklere teslim edilmek üzere tutuklanır. Tutuklanması sırasında sesi titreyerek polis memurundan karısı ve çocuklarına göz kulak olmasını ister. Kırcalı'nın tek duygusal yönü de ailesine karşıdır.

Kırcalı, Türkler'e teslim edildikten sonra idam edilmesine karar verilir. İdamı beklerken kurnaz kişiliği sayesinde kaçmayı başarır. Kırcalı'yi gözetmekle sorumlu yedi Türk ile samimi bir arkadaşlık kurar ve güvenlerini kazanır. Kırcalı, ölmeden önce Yassa'nın ilerisindeki stepe gömdüğü altın dolu kazanı onlara vermek istediğini söyler. Buna inanan yedi Türk, altın dolu kazanı bulması için gece Kırcalı'yi hapisten çıkararak bozkıra götürürler ve toprağı kazması için Kırcalı'nın ellerini çözerler. Serbest kalan Kırcalı, çevik hareketleri sayesinde kaçmayı başarır. Bundan sonra da Kırcalı, eşkiyalık yapmaya devam eder.

Kırcalı, manevi değerler için değil, maddi çıkarları için savaşır. Ailesi dışındaki herkese karşı duygusuz ve serttir. Kırcalı, cesur ve gözü pek bir eşkiyadır. Hiç kimseden korkusu yoktur. Hükümdara bile kafa tutar. Toplum düzenini bozacak isyanlara ön ayak olur. Ancak hükümdar, Kırcalı'nın düzene uymasını sağlamak yerine taleplerini yerine getirmeyi tercih eder. Bu durum hükümdarın ve sistemin zayıflığının ve güvensizliğinin bir göstergesidir.

2.2.3. Şvabrin Aleksey İvaniç

“**Yüzbaşının Kızı**” adlı eserde karşımıza çıkan Şvabrin, eserde hemen hemen hiçbir olumlu özelliği olmayan tek karakterdir. Yaptığı bir düello sonucunda hassa alayından kaleye sürülmüş aristokrat kökenli bir subaydır. Genç, kısa boylu, esmer, hayli çirkin ama yüz ifadesi canlı, hareketli bir adam olarak tasvir edilir. Grinyov'un tabiriyle oldukça zeki bir adamdır.

Şvabrin Aleksey, kişisel çıkarı uğruna kendi sınıfına ihanet eder. İsyan sırasında güçlü gördüğü isyancıların yanında yer alır. Pugaçov'a yaltaklanarak kale komutanı olur.

Marya İvanovna'ya âşık olan Şvabrin aşkına karşılık alamayınca genç kıza iftira atmaktan çekinmez. Eline fırsat geçtiği ilk anda da Marya İvanovna'ya pek çok kötülük yapar. Genç kıza söylediği saygısızca sözler yüzünden Grinyov ile düello yapar. Düello sırasında Grinyov'un anlık boşluğundan faydalanarak onu ağır bir biçimde yaralar.

Şvabrin'in bir diğer özeliği de kindar oluşudur. Yapılan hiçbir kötülüğü unutmaz. Maşa'nın ondan korkması da boşuna değildir. Her fırsatta Grinyov'dan intikam almayı düşünür. Grinyov'un ve Maşa'nın intikamını almak için köye baskın yapar. Her birini canlı canlı yakmayı göze alacak kadar acımasızdır. Şvabrin isyanın bastırılmasıyla yakalanır. Son olarak da mahkemede Grinyov'un da Pugaçov'a yardım ettiğini ifade eder.

2.2.4. Vladimir Andreyeviç Dubrovskiy

Dubrovskiy, eserde üç farklı şekilde karşımıza çıkar. Andrey Gavriloviç'in oğlu Vladimir Dubrovskiy askeri lisede öğrenim gördükten sonra koruma birliği asteğmeni rütbesiyle okulunu bitirir. Eli açık gösterişten hoşlanan bir delikanlı olarak tasvir edilir. Küçük yaşta annesini kaybeder, sekiz yaşında da babasından ayrılarak Petersburg'a getirilir. Bu yüzden de baba özlemiyle büyür. Babasının ölümü Dubrovskiy'i intikam duygusuna sürükler. Babasının ölümüne sebep olan Krila Petroviç Troyekurov'a hatıralarla dolu evini vermemek, anılarının başka insanların alaylarına konu olmasını engellemek düşüncesiyle evi ateşe verir. Kendisinin kullanmayacağı bu evi artık Krila Petroviç de kullanamayacaktır.

Dubrovskiy, yangından sonra Krila Petroviç'ten intikam almak isteyen çete reisi olarak karşımıza çıkar. Burada da zekâsı, gözüpekliliği ve bir çeşit iyilikseverliği ile ün salar. Sağlam adımlar atan Dubrovskiy, düşmanı Krila Petroviç'in mallarına dokunmaz. İntikamını almak için gerekli zamanı bekler. Bu sırada hem kendisinin hem de çevresindekilerin maddi durumunu düzeltmek için eşkıyalık yapar. Ama hiçbir zaman fakirlerin mallarına dokunmaz.

Dubrovskiy intikam almak için Krila Petroviç'in evinin yakınlarında dolaştığı sırada düşmanının kızı Maşa'yı görür. Maşa'yı görür görmez âşık olur. Aşk, Dubrovskiy'i intikam duygularından arındırır. Dubrovskiy Maşa'ya yakın olmak için eve Fransız öğretmen olarak girer. Sevimli görünüşü, sade tavırları ile Krila Petroviç'in hoşuna gider. Krila Petroviç ünlü şakalarından birini de Fransız öğretmene yapar. Dubrovskiy, aç bir ayının yanına kapatılır. Dubrovskiy korkacak, insanlar da eğlenecektir. Dubrovskiy'in korkmayıp ayıyı hiç düşünmeden öldürmesi sırasında gösterdiği cesaret ve yiğitlik sonucunda Krila Petroviç'in gözüne girmeyi başarır. Bu sayede kendisini sıradan bir uşak gibi gören Maşa'nın da dikkatini çeker. Zamanla Maşa'nın hem saygısını hem de aşkını kazanır.

Dubrovskiy, her şekilde iyilikseverliği, cesareti, gözüpekliliği ve zekası ile dikkat çeker; insanlara yardım etmeyi sever. Şartlar ve adaletsiz düzen Dubrovskiy'i haydut olmaya yönlendirmiştir. İstemediği kanlı bir çarpışmadan sonra haydutluğu bırakıp yurt dışına gider. Dubrovskiy'in gitmeden önce önderlik ettiği çete üyelerine söylediği şu sözleri de aslında dürüst bir insan olarak yaşamak istediğinin bir göstergesidir.

“Benim yönetimim altında zenginleştiniz. Hepiniz kolayca herhangi uzak bir ile gidip geri kalan ömrünüzü dürüstçe çalışarak bolluk içinde

geçirebilirsiniz. Ama sizler haydutluğa alıştığınız için belki de zanaatınızı bırakmak istemeyeceksiniz.”³⁰

2.3. RUS TOPRAKBEYLİĞİ DÜZENİNİ TEMSİL EDEN KARAKTERLER

2.3.1. Krila Petroviç Troyekurov

Krila Petroviç Troyekurov, Puşkin’in “**Dubrovskiy**” eserindeki zengin bir Rus toprakbeyidir. Zenginliği ve soyluluğu komşuları tarafından şımartılmasına, il memurlarının ondan korkmasına neden olur. Çevresinde herkes Krila Petroviç’in en ufak isteklerini yerine getirmek için adeta birbirleriyle yarışır. Bütün kaprisleri ve cahilce hareketleri hoşgörülle karşılanır. Bu sayede Krila Petroviç aklına eseni yapar. Yaptığı akıl almaz şakaları ile tanınır. Köylülere ve çiftlik halkına keyfi davranır. Aşağılamadan davrandığı tek insan Andrey Gavriloviç Dubrovskiy’dir. Ancak aralarında geçen tartışma saygı duyduğu tek insanı da kaybetmesine neden olur. Tartışmanın nedeni çok basittir: Her fırsatta köpekhanesiyle övünen Krila Petroviç yine misafirlerine köpekhanesini gezdirdiği bir sırada Dubrovskiy “*Köpekhaneniz olağanüstü. Adamlarınızın köpekleriniz kadar iyi yaşadıklarını sanmam.*”³¹ der. Bu söze köpekçilerden biri kırılır ve “*Doğrusunu isterseniz, bir başkası hatta soylulardan biri, malikanesini buradaki herhangi bir kulübeyle değiştirse hiç fena olmazdı. Daha iyi ısınır, karnı daha çok doyardı hiç olmazsa.*”³² cevabını verir. Bu yanıtı Krila Petroviç kahkahalarla güler. Dubrovskiy de oradan ayrılır. Her iki taraf da barışmayı gurur meselesi yapar. Böylece tartışma giderek büyür ve iki dost komşuların da kıskırtmasıyla düşman olur. Krila Petroviç, suçlu olduğu halde Andrey Gavriloviç’in kendisine yalvarmasını bekler. Andrey Gavriloviç ise hiç kimseye yaltaklanmayacak kadar onurlu bir insandır. Bunu kaldıramayan Krila

³⁰ Пушкин, а.г.е. , s. 219

³¹ Пушкин, а.г.е. , s. 151

³² Пушкин, а.г.е. , s. 151

Petroviç, dostu Andrey Gavriloviç'in sahip olduğu tek malikanesini hiçbir hakka sahip olmadan il memurları üzerindeki yetkisini kullanarak ele geçirir. Krila Petroviç'in aniden öfkelenen, öfkesini yatıştırmak için yaptığı aşırı hareketler sonucu karşısındaki insanın düşeceği durumu düşünmeyen bir yapısı vardır. Bunun sonucunda tek dostunu kaybeder. Daha sonra yaptıklarına pişman olur ve komşusuyla barışmak için Andrey Gavriloviç'in evine gider. Ancak artık her şey için çok geçtir. Ani öfkesi, şımartılmış tabiatı ve intikam arzusu tek dostunun ölümüne neden olur.

Krila Petroviç'in sahip olduğu güç ve zenginlik kendinden başkasını düşünmemesine neden olur. Bu da yine çevresinde koşuşturan ve her an kendisine yaltaklanmaya hazır insanlar sayesinde gerçekleşir. Krila Petroviç, insanların küçük duruma düşmesinden ve acı çekmesinden zevk alır. En sevdiği şakaları da buna örnek teşkil eder. Krila Petroviç'in şakalarının en ünlüsü şu şekilde verilir:

“Aç bırakılmış bir ayı, duvara çakılan bir halkaya iple bağlanarak boş bir odaya kapatılırdı. İp bütün odayı dolaşacak uzunlukta olur, sadece karşıdaki köşe korkunç canavarın saldırısından korunabilecek uzaklıkta kalırdı. Genellikle bir acemiye bu odanın kapısına getirir, ansızın içeri iter ve kapıyı üstünden kilitleyerek zavallı kurbanı kılılı yaratıkla baş başa bırakırlardı. Üstü başı yırtılan ve kan revan içinde kalan zavallı konuk, can havliyle bu tek korunaklı köşeyi bulur, fakat kimi zaman tam üç saat boyunca duvara yapışıp kalarak iki adım ötesindeki azgın canavarın kendisine doğru nasıl böğürüp sıçradığını, şaha kalktığını, ona ulaşmak için nasıl yırtınıp çabaladığını görmek zorunda bırakılırdı. Rus toprakbeyinin soylu eğlenceleri bunlardı işte...”³³

³³ Пушкин, а.г.е. , s. 179–180

Vladimir Andreyeviç Dubrovskiy'in yerini aldığı Fransız öğretmenin Krila Petroviç'in hakkında duydukları da Krila Petroviç'in karakterini ve yaşantısını özetlemektedir:

“Çok kibirli ve başına buyruk bir toprakbeyi olduğunu söylüyorlar. Ev halkına karşı çok acımasız davranırmış. Kimse geçinememiş onunla, adını duyunca tir tir titirmiş herkes. Öğretmenlere keyfince davranırmış. Hatta iki tanesini öldüresiye dövdüğünü söylüyorlar.”³⁴

Krila Petroviç, bir baba olarak da dengesiz tavırlar sergiler. Herkese yaptığı gibi kızına karşı da kafasına estiği gibi davranır. Krila Petroviç, kimi zaman kızının en küçük isteklerini yerine getirmek için çırpınır, kimi zaman da sert tavırlarıyla genç kızı korkutur. On yedi yaşında güzeller güzeli kızını yaşlı prensle evlendirirken bile kızına sorma gereği duymaz; Maşa'ya doğrudan Prens Vereyskiy'i nişanlısı olarak takdim eder. Kızının üzülmesi ve ağlaması boşunadır. Krila Petroviç kendinden başkasını düşünmediği için kızının yalvarmaları işe yaramaz. Kararlarının doğruluğundan hiçbir zaman şüphe etmeyen Krila Petroviç bu kararının da kızı için en doğrusu olduğunu düşünür.

Krila Petroviç karakteriyle başına buyruk kararlar veren Rus toprakbeyliği sistemi de gözler önüne serilir. Bu sistemin eksikliklerinin bu kadar açıkça dile getirilmesi ileride kölelik ve toprakbeyliği sisteminin de irdelenmesine neden olacaktır.

2.3.2. Andrey Gavriloviç Dubrovskiy

Puşkin'in “**Dubrovskiy**” eserindeki Andrey Gavriloviç Dubrovskiy, emekli muhafız birliği teğmenidir. Mali durumunun bozulması üzerine

³⁴ Пушкин, а.г.е. , s. 192

görevinden ayrılarak elinde tek servet olarak kalan köyüne yerleşir. Petersburg'da eğitim gören bir oğlu vardır.

Titiz ve sağlam kişiliği sayesinde kimseye aldırmayan Krila Petroviç'in bile saygısını kazanır. Köyde tekrar karşılaştıkları eski dostlar sık sık görüşmeye başlarlar. Krila Petroviç'in "Maşa'yı oğluna veririm." sözlerine verdiği yanıt Andrey Gavriloviç'in onurlu ve gururlu kişiliğinin bir göstergesidir:

*"Hayır, Krila Petroviç. Benim Volodka, Mariya Krilovna'ya eş olamaz. Onun gibi yoksul bir soylunun şımarık bir bebeğin kâhyası olmaktansa yine yoksul bir soylu kızla evlenerek, evinin reisi olması daha uygundur."*³⁵

Andrey Gavriloviç, doğruluğuna inandığı sözleri savunur. Sağlam kişiliği kimseye boyun eğmesine ve yaltaklanmasına izin vermez. Herkesin korktuğu Krila Petroviç ile konuşurken de rahatlıkla fikirlerini ileri sürer, sözlerinin Krila Petroviç'e aykırı olup olmadığına aldırmaz. Onun bu tavrı Krila Petroviç'e yaltaklanmaya alışmış çevresi arasında şaşkınlık ve kıskançlık uyandırır.

Krila Petroviç ile arasında çıkan ufak tartışma, aralarının açılmasına neden olur. Her ikisinin de inat etmesi sonucu Krila Petroviç, Andrey Gavriloviç'i mahkemeye verir. Amacı Andrey Gavriloviç'in sahip olduğu Kistenyovka köyünü ele geçirmektir. Bunun üzerine Andrey Gavriloviç, mahkemeye Kistenyovka köyünün babasının ölümü üzerine kendisine miras kaldığını, malikanesine haksızca el konulmak istendiğini anlatan kaba bir mektup yazar. Bu mektup ile bölge yargıcı, Andrey Gavriloviç'in çabuk parlayan ve burnunun dikine giden bir yapısı olduğunu anlamakta gecikmez. Andrey Gavriloviç'in inatçı ve gururlu kişiliği tek varlığı olan Kistenyovka Köyü'nün haksızca elinden alınmasına neden olur.

³⁵ Пушкин, а.г.е. , s. 150

Andrey Gavriloviç, mahkeme süresince de kimseye para yedirmez. Her ne kadar adalet sisteminin rüşvet ile yürüdüğünü bilse de bu kadar açık bir şekilde iftiraya uğrayacağını düşünemez. Sonuç olarak mahkemede Andrey Gavriloviç suçlu bulunur. Andrey Gavriloviç'in mahkemede Krila Petroviç'e verdiği cevap onun bükülmez kişiliğini yansıtmaktadır:

“ Ansızın başını kaldırdı. Gözleri çakmak çakmaktı. Ayağını yere vurdu ve zabiti öylesine itti ki adam yere yuvarlandı. Mürekkep hokkasını kaptığı gibi yargıca fırlattı. Herkes korkudan donup kalmıştı. Dubrovskiy bir yandan da:

— Nasıl? Tanrı'nın kilisesi ayaklar altına alınıyor ha! Defolun alçak herifler diye bağırıyordu.

— Sonra Krila Petroviç'e dönerek:

— İşitilmiş şey mi yüce efendimiz! dedi. Köpekçikler köpeklerini Tanrı'nın kilisesine sokuyor! Kilisede köpekler konuşuyor. Ben bunu size soracağım...”³⁶

Andrey Gavriloviç'e yapılan haksızlık, onun şiddetli bir hastalığa yakalanmasına ve kısa bir süre sonra da hayatını kaybetmesine neden olur.

2.3.3. Gregoriy İvanoviç Muromskiy

Gregoriy İvanoviç Muromskiy, Puşkin'in Belkin Öyküleri adlı eserinde yer alan “**Acemi köylü kızı**” adlı öyküde karşımıza çıkar. Köklü bir aileden gelen gerçek bir Rus soylusu olarak tasvir edilir. Karısı, kızı daha bebekken ölür. Kaderleri benzemesine rağmen Muromskiy ile bu eserde konu edilen diğer Rus soylusu Berestov birbirlerinden tamamen farklı karakterlerdir. Muromskiy, servetinin büyük bir kısmını Moskova'da har vurup harman savurduktan sonra elinde kalan malikanesine yerleşir. Burada da

³⁶ Пушкин, а.г.е. , s. 159

savurganlığa devam eder. İngiliz hayranlığı yüzünden İngiliz bahçesi yaptırır. Seyisleri İngiliz seyisleri gibi giyinir. Dahası kızının İngiliz bir dadısı vardır.

Berestov, her türlü yeniliğe karşıyken Muromskiy, yeniliklerin takipçisidir. Ancak uyguladığı yenilikler ona kazanç sağlamaz. İngiliz yöntemlerine göre işlediği toprak Rusya şartları için uygun değildir. Berestov'un dediği gibi *“Rus buğdayı yabancı usullere göre yetişmez.”* Bu yüzden de Muromskiy herhangi bir kar elde edemez. Moskova'da yaşadığı zamana nazaran masraflarını önemli ölçüde azaltmasına rağmen yine de borç içindedir. Ancak buna da kendi yöntemlerine göre bir çare bulur. Toprağını ipotek ettirir. Bu yöntem zahmetli ve karmaşık olduğundan bu işi ilk beceren Muromskiy'dir. Bilindiği üzere Muromskiy tüm savurganlığına rağmen çevresinde bir budala olarak görülmez. Yenilikçi olmak ilerlemeyi sağlar, ama şartlara uygun olmayan yenilikler taklitten ibaret kalır ve bir çözüm getirmez.

Bu eserde Muromskiy karakteriyle o dönem Rusyası için hazır olmayan yeniliklerin taklitten ileriye gidemediğine tanık oluruz.

2.3.4. İvan Petroviç Berestov

Puşkin'in **“Acemi Köylü Kızı”** öyküsünde yer alan diğer toprakbeyi de Berestov'dur. Muromskiy'in zıt karakteri olarak karşımıza çıkar. Berestov, gençliğinde muhafız alayında hizmet verdikten sonra ordudan ayrılarak malikanesine yerleşir. Yoksul ama soylu bir kadınla evlenir. Karısı doğum sırasında ölür. Oğluyla birlikte yalnız kalan Berestov bir daha da evlenmez. Karısının acılarını çalışarak hafifletir. Gelirini iyi bir şekilde kullanarak artırmayı başarır. Çevrenin en akli başında insanı olarak tanınır. “Senato” gazetesini dışında başka bir gazete okumaması onun alışkanlıklarından vazgeçmediğini ve bir bakıma sabit fikirli olduğunu gösterir.

Berestov, Rus usullerine sadık kalarak gelişme gösterileceğine inanır. Bunun için gerekçesini de şöyle açıklar: *“Rus yöntemlerini kullanırken kurt kapımızdan eksik olmuyorsa, İngiliz yöntemleriyle kendimizi mahvetmemize ne gerek var?”*³⁷. Berestov her türlü yenilikten nefret eder. Kendi doğruları dışında başka doğruları kabul etmez. Eserde gururlu bir insan olarak tasvir edilir. Ancak çevresinin sevgisini kazanması gururunun kibirden kaynaklanmadığını gösterir.

Oğlunun mesleğine ve evleneceği kişiye bile Berestov karar vermek ister. İnatçı kişiliği sayesinde verdiği kararlardan dönmez. Eleştiriye açık olmaması, ilerlemeye kapalı olması ve kararlarının doğruluğunun tartışılmasına bile izin vermemesi Berestov’un olumsuz özellikleridir.

Berestov ve Muromskiy birbirinden farklı iki toprak beyidir. Birisi - Berestov- tutumlu ve tutucu, diğeri –Muromskiy- savurgan ama yenilikçidir. Her ikisi de Rusya’daki toprak beylerinin iki farklı temsilcisidir.

2.4. RUS BURJUVA DÜZENİNİ TEMSİL EDEN KARAKTERLER

2.4.1. Germann

*“Maça Kızı”nda hedef bu kez Petersburg sosyetesidir. “Maça Kızı”nı bir fantezi, traji-komik bir öykü olarak görmek olası. Fakat öykünün kahramanı Germann konusunda Dostoyevski’nin değerlendirmesi bu anlatıyı biraz daha derinliğine irdilemede ışık tutucu olabilir. Şöyle niteliyor Dostoyevski “Maça Kızı”nın kahramanını: “...muazzam bir kişilik, Petersburg döneminin (Puşkin’in Petersburg dönemi ürünlerinin –A.B) alışılmadık bir tipi ... Onda bir Napolyon profili ve bir iblis ruhu var...”*³⁸

³⁷ Пушкин, а.г.е. , s. 101

³⁸ Behramoğlu, Rus Ed. Öğr., s. 91

Germann, Rus uyruğuna geçen bir Alman'ın oğludur. Tutumlu bir kişi olarak tasvir edilir. Babasından kalan mirasa el sürmeden aylığı ile geçinir. En küçük lüksten bile uzak durur. Çekingen ve hırslı bir yapısı vardır. *Germann zengin olma hırsıyla yanıp tutuşmaktadır. Parayı yaşamda mutluluğun yegane aracı, şöhretin ve iktidarın anahtarı olarak görür. Germann, zenginlik uğruna her şeyi yapmaya hazırdır. Sınırsız bir bencillik, renksiz bir ruhsal dünya, amaçlara ulaşmak için hiçbir aracı kullanmaktan kaçınmayan Germann'ın –hiçbir değer yargısı tanımayan yeni toplumsal oluşumun, yarattığı kahramanın- kişiliğindeki belirleyici özelliklerdir.*³⁹

Kumar, Germann'ı çok heyecanlandırır. Öyle ki sabahlara kadar kendisinin hiç katılmadığı oyunları heyecanla seyreder. Bu ilgisine rağmen Germann hiç kumar oynamaz. Bunun gerekçesi de kendi deyimiyle “gereksiz olanı kazanma umudu ile gerekliyi feda edecek durumda olmaması”dır. Ancak Germann'ın arkadaşı Tomskiy'in babaannesi ile ilgili anlatacağı öykü Germann'ın bu tutumunu değiştirir. Tomskiy'in büyük annesi kumarda yüklüce bir para kaybeder. Kocası bu parayı ödemeyi reddedince Kont Sen Jermen'den borç para ister. Sen Jermen, Kontes'e borç vermek yerine kumarda parasını geri kazanmasının yolunu öğretir. Bu sırrı öğrenen Kontes o gece Versailles'e gider ve borçlandığı Orleans Dükü'ne karşı oynamaya başlar. Üç kart seçip arka arkaya bunlara oynar. Her biri kasayı iflas ettirir ve Kontes kazandığı paranın her kuruşunu geri alır.

“Üç kart hikayesi” güçlü bir hayal gücüne sahip Germann'ı oldukça etkiler. Yaşlı Kontes'in sırrı olan üç kartı öğrenmek Germann'ın tek amacı haline gelir. Bu sırrı öğrenecek ve zengin olacaktır. Bu amaçla Tomskiy'in evinin önünde dolaşmaya başlar. Bu arada Yaşlı Kontes'in bakımı ile ilgilenen genç ve güzel bir kız olan Lizaveta İvanovna'ya aşık olur. Ardı arkası kesilmeyen mektuplarla genç kızı kendisine aşık eder. Balodan sonra bir gece buluşması bile ayarlamayı başarır. Kararlı tavırları ile olumlu bir

³⁹ Olcay, a.g.e., s.50

karakter sergilerken bu gece buluşması sırasında tutumu tamamen değişir. Kontesin odasına girmesiyle para hırsı sahip olduğu tüm değerlerin önüne geçer. Üç kağıdın sırrını öğrenmek için kontesin ölümüne sebep olur. Amacı öldürmek değildir. Sadece korkutarak kontesi konuşturmak ister. Ancak kontesin ölümü Germann üzerinde duygusal bir çöküş yaratmaz. Ölümüne sebep olmaktan ötürü bir üzüntü de yaşamaz. Yine kendini düşünerek bencil karakterini ön plana çıkarır. Germann'ın üzüldüğü tek şey üç kağıdın sırrını öğrenememiş olmasıdır.

Germann, Kontes'in ölümünün yaşamında kötü bir etkisi olacağına inandığı için cenazeye gider. Germann'ın pek dini inancı olmamasına rağmen batıl inançları vardır. Dini inançları olmayan bir insanın batıl inançlarının olması karakterinin çelişkili yönünü ortaya koyar. Nitekim kontesin rüyasına girmesiyle tüm hayatı değişir. Kontes, üç kağıdı rüyasında ona söyler. Ancak bir şartı vardır: Germann, Lizaveta ile evlenecektir. Zaten batıl inançları olan ve güçlü bir hayalgücüne sahip Germann'ın bu rüyanın peşinden gitmemesi olanaksızdır. Germann bir rüyayla tüm hayatını riske atar. Son oyunda sahip olduğu her şeyi kaybeder. Sonunda olanlara dayanamaz ve akli dengesi bozulur.

Germann, Puşkin'in en ilginç karakterlerinden biridir. Eserin başında, ortasında ve sonunda tamamen farklı karakterlerde kendini gösterir. Eserin başında Germann, kararlı kişiliği ve tutarlı davranışlarıyla karşımıza çıkar. Ne yaptığını bilen, yavaş ama sağlam adımlarla ilerleyen bir kişidir. Eserin ortasında Lizaveta'ya duyduğu aşkla göz önündedir. Romantik kişiliği ön plandadır. Eserin sonuna kadar olumlu özellikler gösteren Germann'ın karakteri eserin sonunda tamamen farklı bir boyut alır. Para hırsıyla gözleri kamaşmış bir kişi karşımıza çıkar. Ne sevdiği kızı ne de ölümüne sebep olduğu yaşlı kontesi düşünür. Bencil hareketleri ağırlık basar. Katı yürekli ve soğuktur. Ayrıca davranışları tutarsız ve çelişkilidir. Eserin başında gerekli olanı kaybetmemek için kumar bile oynamayan Germann, eserin sonunda sahip olduğu tüm parayı ve geleceğini riske atar. Zayıf kişiliğe sahip

Germann'ın hayatını bir oyun üzerine kurması ve bir rüyanın etkisiyle tüm hayatını riske atması normal bir insanın davranışları değildir. Amacına kavuşamayan Germann hayatındaki her şeyi kaybetmiş gibi davranır. Puşkin, bu eserinde Germann kaarkteriyle üç farklı kişiliği tek bir bünyede toplamayı başarmıştır.

2.4.2. Çarskiy

Çarskiy, Puşkin'in "**Mısır Geceleri**" adlı eserinde karşımıza çıkar. Eser tamamlanmamış olmasına rağmen Çarskiy karakteri ile Rus soylu yaşamına dair bilgi verilmektedir.

Çarskiy, otuz yaşlarında, hatırı sayılır bir servete sahip bir Rus soylusudur. Petersburg'un yerlilerinden olan Çarskiy bekardır. Çalışmak gibi herhangi bir zorunluluğu yoktur. Aynı şartlara sahip diğer Rus soyluları gibi neşeli ve kaygısız bir hayat sürmez. Çarskiy, şairdir, ancak yine de mutsuzdur. Rusya'da şair olarak anılmak Çarskiy'in hoşuna gitmez. Çarskiy, halkın şairleri kendi malı sanıp devamlı yeni bir şiir beklemesine, aşık olduğu kadınların bir not defteri alıp kendisi için bir şeyler yazmalarını istemelerine ve ailesinin zoru ile kendi yazdıkları şiirleri okuyan çocukların düştükleri duruma tahammül edemez. Bu yüzden de şairlik unvanını reddeder. Edebiyat toplantılarına katılmaz, sosyeteden en boş adamlarla arkadaşlık kurar. Diğer bir taraftan modayı titiz bir biçimde takip eder. Günlük hayatında da aynı titizliği gösterir. Çalışma odası bile düzenlidir. Şair olduğunu inkar etse de gerçekte yetenekli bir şairdir. Esin kaynağını bulduğu zaman içinde uyanan gerçek tutkuya karşı koyamaz. Odasına kapanarak saatlerce yazar. Kendisinin de ifade ettiği gibi en mutlu olduğu anlar şiir yazdığı zamanlardır.

Çarskiy'in hevesleri tutkulu ama geçicidir. Atlardan hiç anlamamasına rağmen kimi zaman ateşli bir at hastası, oyundaki kozları bile unutmasına rağmen kimi zaman hırslı bir kumarcı olarak kendini gösterir. Çarskiy'in

düzensiz bir hayatı vardır. Bütün balolarda ve sosyetenin bulunduğu önemli yemeklerde bulunur. Çarskiy, çevresini saran Rus soylu sınıfının yapmacık hareketlerine uyum sağlar. Kendi hassas şair ruhunun tam aksine takındığı züppe tavırları arasında çelişki yaşayan bir karakterdir.

Çarskiy, kimi zaman huysuz tavırlar sergilese de aslında iyi niyetli ve duyguludur. Kendisinden yardım isteyen yoksul İtalyan Emprovizatöre⁴⁰ ilk başta sert ve ukala davranır. Ancak İtalyan'ın acıklı durumuna dayanamaz ve onun için elinden geleni yapar. Yine İtalyan'ın gösterisi sırasında herkesin gözü önünde utançtan kıpkırmızı olan genç kıza yardım eder. İtalyan gösterisi sırasında herkesten şiiri için bir konu seçmesini ister. Genç kız annesinin zorlamasıyla seçtiği konuyu kağıda yazarak İtalyan'a verir. Kura sonucu çekilen kağıtta genç kızın seçtiği konu vardır. İtalyan'ın konuyu kim yazdıysa daha açık ifade etmesini istemesi üzerine salonda büyük bir sessizlik olur. Genç kız utanır ve sesini çıkaramaz. Bu sırada da yüzü kıpkırmızı olur. Herkes ona bakmaktadır. Çarskiy, konuyu kendisinin seçtiğini iddia ederek genç kıızı bu kötü durumdan kurtarır.

Puşkin, Çarskiy karakteri ile Rusya'da şairlere verilen değeri de eleştirir. Okuyucu şairin yüce duygularını ve bu duygularla yazılmış şiirlerini anlayamaz, bu yüzden de emek verilerek yazılmış şiirlere gerekli özeni ve saygıyı göstermez. Zaten Rus sosyetesine şairlerini de yapmacık bir ilgiyle karşılamaktadır.

⁴⁰ Импровизатор (Rusça aslı): Bir manzumeyi veya sözü birdenbire düşünmeden, içine doğduğu gibi söyleme. Bkz: С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова, a.g.e., s.245. Türkçesi: irtical sahibi, mürtecil, doğaçtan söyleyen. Bkz: E.M.E. Mustafayev, V.G. Şçerbinin, **Rusça Türkçe Sözlük**, İstanbul, Sosyal Yayınlar, 1989, s. 294

2.5. KÜÇÜK RÜTBELİ MEMURLARI TEMSİL EDEN KARAKTERLER

2.5.1. Adrian Prohorov

Adrian Prohorov, Belkin Öyküleri'nde yer alan “**Tabutçu**” adlı öykünün kahramanıdır. Karakteri de mesleğiyle tam bir uyum içindedir. Adrian Prohorov, genellikle asık yüzlü ve düşüncelidir. Devamlı ölümlerle uğraşan Adrian, hayatın zevklerini tatmaktan da yoksundur. Her zaman hayalini kurduğu yeni eve taşınması bile içinde bir heyecan uyandırmaz. Adriyan'ın sessiz bir yapısı vardır. Kızlarıyla bile boş oturdukları ya da pencereden gelip geçene baktıkları onları vakit azarlamak için onlarla konuşur.

Adrian Prokorov, mesleğinin inceliklerini iyi bilir. Ölümü beklenen bir müşterinin ailesi ile önceden anlaşır. Her ölüm Adrian için bir kazançtır. Aslında Adrian, sadece işini yapar. Bunun için de mesleğine saygı gösterilmemesine dayanamaz. Komşusunun davetinde sarhoş konuklardan birisinin “Sen de cesetlerinin sağlığına iç!” sözlerine bozulur ve mesleği ile dalga geçilmesine tahammül edemez.

Adrian'ın gördüğü rüyada tabutlarını yaptığı tüm ölümler evindeki partiye gelir, ilk tabutunu sattığı müşterisinin “Hani meşe ağacı yerine çam tahtası kullanmıştın.” sözleri Adrian'ın daha çok kazanç sağlamak için ufak tefek kurnazlıklar yaptığını da gösterir.

2.5.2.Samson Virin

Belkin Öyküleri içinde yer alan “**Menzil Bekçisi**” adlı kısa öyküsünde on dördüncü dereceden küçük rütbeli bir memur olan menzil bekçisinin yaşantısını anlatır. Menzil Bekçisi her sınıftan insanla karşılaştığı için Rusya'daki sistemin işleyişini görmek açısından da en uygun kişidir.

Menzil bekçilerinin şartları çok ağırdır. Beden olarak çok yorulmasalar da uğradıkları ağır hakaretler karşısında kayıtsız kalmak zordur. Sahip olduğu rütbesi onu ancak dayak yemekten kurtarır. Hatta bazen bu bile mümkün olmaz. Yorgun bir yolculuğun tüm öfkesi menzil bekçilerinden çıkarılır. Havanın kötü olmasının ya da yolların berbat durumunun suçlusu menzil bekçisidir. Tüm bu öfkeli insanların sinirlerini yatıştırmaya çalışan menzil bekçilerinin işleri gereği sakın ve alçakgönüllü bir tabiata sahip olmak zorundadırlar. Aslında menzil müdürleri on dördüncü dereceden bir memur olarak görülseler de gerçekte köleden başka bir şey değildirler. Eserdeki Menzil Bekçisi, tüm küçük rütbeli memurları ve bu memurların kısmen birbirine benzeyen hayatlarını temsil eder. Bu eserin en can alıcı noktası, Rusya'daki sınıfsal farklılıklara göre işleyen sistemin bu kısa öyküde gösterilmiş olmasıdır. Eserden yapılan şu alıntı da buna bir örnek teşkil eder:

“Bir general gelir; tir tir titreyen menzil bekçisi kurye için ayrılmış son iki troykayı verir. General bir teşekkür bile etmeden çeker gider. Beş dakika sonra bir çingirak sesi... Kurye gelip taze menzil atı emrini masanın üstüne fırlatır!”⁴¹

O dönem Rusyası'nda tüm öncelikler rütbesi büyük olana aittir. Sistem bu şekilde işlemektedir. İnsanlar başta buna karşı çıksa da er ya da geç bu gerçek kabul edilir. Menzil Bekçisi de bu sistemin bir parçasıdır ve sistemin gerektirdiği şekilde davranır:

“O zaman çok küçük bir rütbem vardı, iki atın ücretini ödeyerek menzilden menzile gidiyordum. Sonuçta menzil müdürleri beni pek fazla önemsemezlerdi, ben de hakkım olan şeyi çoğunlukla güç kullanarak almak zorunda kalırdım. Genç ve ateşli olduğundan bana ayrılan atların beyefendi sınıfından birinin arabasına bağlandığını görünce, menzil bekçisinin alçaklığı ve korkaklığı beni çılgına çevirirdi. Valinin yemeğinde de ayrımcı bir uşağın

⁴¹ Пушкин, a.g.e., s. 90

sıram gelmediği halde bana servis yapmasına alışmam da çok uzun sürmüştü. Oysa şimdi bunların ikisi de benim için dünyanın doğal düzenidir. Gerçekten de genelde kabul edilen “Rütbeye saygı göstereyim” kuralı yerine, örneğin “Akla saygı göstereyim” kuralı geçerli olsaydı halimiz ne olurdu? Ne büyük tartışmalar çıkardı! Uşak önce kime hizmet edecekti?”⁴²

Kısa öyküde anlatılan Menzil Bekçisi Samson Vırin de mesleğinin inceliklerini kapmış bir insandır. Ama onun yolcuları yatıştırmak için iyi bir yöntemi vardır: Güzeller güzeli kızı Dünya. Büyük bir öfkeyle içeri giren bir yolcu, Dünya’nın güzelliği karşısında sakinleşir. Böylece gitmek için acele etmez, hatta Dünya’nın yanında daha fazla kalabilmeyi ister. Kızının güzelliğinin yolcular üzerindeki etkisini bilen Menzil Bekçisi, öfkeli yolcular karşısında rahattır. Dünya, hem işi hem evi idare eder. Menzil Bekçisi kızına çok güvenir. Bir gün kızının kendisini bırakıp gidebileceğini aklına bile getirmez. Sonuçta kızı bir hussar subayı ile kaçır. Menzil Bekçisi’nin tüm hayatı değişir; kendisiyle beraber evinde ve işinde de her şey darmadağın olur. Kızının peşinden gitse de on dördüncü dereceden bu küçük dereceli memurun alacağı cevap bir miktar para ile kapı dışarı edilmek olur. Kızının kötü yola düşeceğini düşünmesine rağmen elinden gelen hiçbir şey yoktur. Ölümünden sonra onu hatırlayan insanlar birkaç kişiden fazla değildir.

Puşkin, bu eserinde küçük rütbeli memurların yaşantısını tarafsız bir bakış açısıyla yansıtmayı başarır. Puşkin’den önce küçük dereceli bir memurun hayatı bu kadar irdelenmemiştir. Özellikle yazarın tarafsız tutumu bu alanda bir ilktir. Puşkin’den önce on dördüncü dereceden bir memurun hayatı bir eserde konu olacak kadar önem taşımaz. Yazar bu kısa öyküde Menzil Bekçisi’nin temsil ettiği küçük dereceli memurların da bir insan olduğunu hatırlatmayı başarır. Bu memurların yaşadıkları zorlukları ve bu sayede Rusya’daki sınıfsal farklılıkları, eşitsizlikleri başarı ile gösterir.

⁴² Пушкин, а.г.е. , s. 90–91

2.6. KADIN KARAKTERLER

Puşkin'in eserlerinde yansıttığı kadın karakterler Rus taşra kadını ve Rus burjuva kadını temsil eder. Taşra kadınlarının genel özelliği saflık ve fedakarlıktır. Taşrada yetişmiş kadınlar, hiçbir karşılık beklemeden sever. Sevdiği erkek için yapamayacağı fedakarlık yoktur. “**Acemi Köylü Kızı**” adlı öyküsünde anlatıcı, taşralı ve şehirli kadınların karşılaştırmasını şu şekilde yapar:

“Taşrada yaşamamış okurlarım bu taşralı genç hanımların ne kadar zarif olduklarını hayal edemezler! Temiz havada, bahçelerindeki elma ağaçlarının gölgesinde yetişen bu hanımlar dünya ve yaşam hakkındaki bilgilerini çoğunlukla kitaplardan alırlar. Yalnızlık, özgürlük ve okuma onların içinde bizim kentli güzellerimizin bilmedikleri duygu ve tutkuların erkenden gelişmesini sağlar. Taşralı genç hanımlar için postacının çingırağı bir olaydır, en yakın kente gitmek yaşamlarında bir dönüm noktasıdır; bir ziyaretçi arkasında uzun, hatta kimi zaman ebedi bir anı bırakır. Kuşkusuz, herkes onların garipliklerinden bazılarına gülmekte özgürdür, ancak uzak bir gözlemcinin şakaları onların başlıca meziyetlerini sıfıra indiremez. Bu meziyetlerin başında da Jean Paul'e göre onsuz insani büyüklüğün olamayacağı o karakter özelliği, o bireysellik gelir. Kadınlar başkentlerde belki daha iyi eğitim görürler, ancak dünya ile ilişki, karakteri kısa zamanda aşındırır ve ruhlarını saç biçimleri kadar birbirinin eşi yapar.”⁴³

Hem taşralı hem de şehirli kadın karakterlerin sahip oldukları ortak noktalar da vardır. En belirgin ortak özellikleri hayata karşı güçlü olmalarıdır. Zorluklardan yılmayan mücadeleci kadınlardır. Puşkin'in eserlerinde isyankar bir kadın karaktere rastlanmaz. Ailelerinin isteklerine boyun eğip kaderlerine razı olurlar.

⁴³ Пушкин, а.г.е. , s. 102

2.6.1.Rus Halk Kadınıni Temsil Eden Karakterler

2.6.1.1.Marya İvanovna

Puşkin'in karakterleri tamamen iyi ya da tamamen kötü değildir. Genellikle karakterler iyi ve kötü özellikleriyle birlikte verilir. Puşkin'in "Yüzbaşının Kızı" eserindeki Marya İvanovna her yönüyle olumlu tek karakterdir. Marya, bir iyilik meleğidir. Hiçbir kötü özelliğe sahip değildir.

Marya, on sekiz yaşlarında, pembe yanaklı, yuvarlak yüzlü, açık kumral saçları olan utangaç bir kız olarak tasvir edilir. Akıllı başında ve duygusal bir karakterdir. Marya'nın sade ve doğal kişiliği gerek tavırlarında gerekse konuşmalarında yansıtılır. Kıyafetleri de kişiliğine uygun olarak sade ve hoştur. Onun her özelliği adeta birbirini tamamlamaktadır.

Grinyov'a duyduğu aşk yüce bir duygudur. Aşka yaklaşımı kendi kişiliğine uygun olarak doğal ve sadedir. Nazlanmadan kendi sevgisini dile getirir. Ancak Grinyov'un ailesinin onayını almadan aşkına karşılık vermez. Marya, Grinyov'a ailesinin onu kutsamayınca mutlu olamayacağını anlatır. Yine de onu sevmeye devam eder. Yaşı da göz önüne alındığında gösterdiği olgunluk ve ağırbaşlılık göz ardı edilemez.

Eserin başında top sesinden bile korkan bir kız olarak tasvir edilen Marya, eserin sonunda ailesinin korkunç ölümünü bile soğukkanlılıkla karşılayan, tek başına kaldığı hayatta Şvabrin'in yaptığı kötülüklerle mücadele edebilen güçlü bir karakter olarak karşımıza çıkar. Marya'nın içinde bulunduğu durum, Grinyov'un onu Şvabrin'in elinden kurtardığı sıradaki görüntüsüyle açıklanır:

“Gördüğüm şey karşısında donakaldım. Yerde yırtık bir köylü elbisesiyle Marya İvanovna oturuyordu. Zayıflamış, sararmıştı; saçları başı dağınıktı. Önünde üstü bir dilim ekmekle örtülü bir maşrapa su vardı.”⁴⁴

Marya İvanovna, yaşadığı kötü olaylar sonucunda ayakta kalmayı başarmış güçlü bir karakterdir. Öyle ki sevdiği insanı kurtarmak için nefret ettiği Şvabrin’e teslim olmayı bile göze alacak kadar cesurdur.

Aşık olduğu insana güvenir. Grinyov’un suçsuzluğuna tereddüt duymadan inanır. Grinyov’u kurtarmak amacıyla İmparatoriçe II. Yekaterina ile konuşmak için Moskova’ya gider. II. Yekaterina ile parkta karşılaşır, kim olduğunu bilmeden içtenlikle olayların gerçek yüzünü anlatır. Bu sayede Grinyov’u kurtarır. Bu davranış Marya İvanovna’nın sevdiği insanlar uğruna hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacağını bir göstergesidir.

2.6.1.2.Marya Krilovna Troyekurova

19. yy. Rus yazarı Puşkin’in “**Dubrovskiy**” eserindeki Marya Krilovna Troyekurova, on yedi yaşında güzelliğinin doruğunda bir genç kızdır. Babası Krila Petroviç, kimi zaman onun en küçük isteklerini yerine getirmek için çırpınır, kimi zaman da acımasız ve sert tavırlarıyla genç kızı ürkütür. Babasının bu dengesiz tavırları nedeniyle Marya Krilovna’nın içe dönük bir yapısı vardır. Duygularını ve düşüncelerini kimseyle paylaşmaz. Annesi, Marya daha bebekken ölür. Marya Krilovna çok yalnızdır. Marya’nın hiç arkadaşı da yoktur. Evlerinde düzenlenen eğlenceler daha çok erkeklere yöneliktir. Bu yüzden de kadın misafirler nadiren gelir. Zamanının çoğunu Fransız romanlarını okuyarak geçirir.

⁴⁴ Пушкин, а.г.е. , s. 350

Babasının sert ve aşağılayıcı tavırlarının aksine bir tavır sergiler. Marya Krilovna kibar ve zariftir. Soylu sınıfın kurallarına göre yetişmiştir. Zamanla evlerine Fransız öğretmen kılığında giren Dubrovskiy'e aşık olur. Dubrovskiy'in kimliğinin açığa çıkmasıyla birlikte ani gidişi aşkını daha da güçlendirir. Bu sırada babası onu yaşlı Prens Vereyskiy ile evlendirmek ister. Marya Krilovna son ana kadar hep Dubrovskiy'i bekler. Ancak Dubrovskiy nikahtan sonra gelir. Marya Krilovna kendi isteği dışında yapılan bu evliliğe yine de sadık kalır. Dubrovskiy ile kaçmayı reddeder. Aşkını, mutluluğunu isteği dışında atılmış bir imzaya tercih eder. Kaderine razı olur.

Marya Krilovna, on yedi yaşında bir genç kız olarak yaşından büyük olgunluk gösterir. Marya Krilovna'nın yalnız büyümesi ve kendisini çok seven; ancak dengesiz tavırları nedeniyle kendisine güven vermeyen babasından başka kimsesinin olmaması göz önüne alınınca Marya Krilovna'nın gösterdiği olgunluğu yadsımamak mümkün değildir. Puşkin "Yüzbaşının Kızı"nda da Marya İvanovna'yı tamamen olumlu özelliklerle donatmıştır. Ancak Marya İvanovna'nın temellerinin dayandığı sağlam bir ailesi vardır. Marya Krilovna ise düzgün bir aile ortamında yetişmemiştir. Etrafında babasından olan hizmetçilerin çocukları dolaşmaktadır. Böyle bir ortamda yetişen genç bir kızın bu kadar sadık ve fedakar olması, Puşkin'in romantik yönünü ortaya çıkarır.

2.6.1.3. Lizaveta İvanovna

Puşkin'in "**Maça Kızı**" adlı eserindeki Lizaveta İvanovna yine Puşkin'in güçlü ve vefakar kadın karakterlerinden biridir. Lizaveta, soylu sınıfın kaprisli kızlarından çok farklıdır. Olgun ve ağırbaşlı hareketleri onu ayrıcalıklı kılar. Hayatı Kontes'in isteklerine bağlı bir şekilde gelişir. Buna rağmen şikayet etmez. Sabırla kurtarıcısını bekler. Lizaveta'nın büyük hırsları yoktur. Sadece mutlu olmak ve bağımsız yaşamak ister. Lizaveta İvanovna tüm özellikleriyle

olumlu bir karakterdir. Sessizce kaderine boyun eğer, ama umudunu da kaybetmez.

Lizaveta, Yaşlı Kontes'in yoksul yardımcısıdır. Yaşlı Kontes'in tüm kaprislerine sessizce boyun eğer. Hatta Kontes'nin dakikada bir değişen isteklerini yerine getirmek için büyük bir uğraş verir. Lizaveta, eserde evin günah keçisi olarak tasvir edilir. Bunun nedeni de şöyle açıklanır:

“Lizaveta İvanovna, evin günah keçisiydi. Çay yapar ve fazla şeker kullandığı için kınanırdı; Kontes'e yüksek sesle roman okur ama yazarın kabahatleri kendisine yüklenirdi; Kontes'e gezintilerinde eşlik eder ama havadan ve sokakların durumundan o sorumlu olurdu. Görevinin parasal bir karşılığı vardı ama bunu pek seyrek alırdı; herkes gibi, daha doğrusu gerçekte sadece birkaç kişi gibi giyinmesi beklenirdi.”⁴⁵

Lizaveta İvanovna'nın dışarıdaki durumu da ev içindeki durumundan farklı değildir. Çekingen bir yapısı vardır. Kendisini hemen hemen herkes tanır, ama onu önemsemezler. Lizaveta'nın hiç arkadaşı yoktur. Kontes'in kaprisleri göz önüne alınınca arkadaşına ayıracak zamanı da yoktur. Güzel bir kız olmasına rağmen sosyete de iyi bir yer elde etmek için zengin bir eş arayan erkekler Lizaveta ile fazla ilgilenmezler. Lizaveta, durumunun farkındadır ve bu durumdan kurtulmanın tek yolunun evlilik olduğunu düşünür.

Lizaveta, yalnız kaldığı bu hayatta Germann'ın tutkulu aşk mektuplarına uzun süre kayıtsız kalamaz. Ancak aşık olduğu adam Kontes'in ölümüne neden olmuştur. Lizaveta, Germann'ın üç kağıdın sırrına ulaşmak için kendisini kullandığını düşünür. Yine de Germann'ı kurtarır ve kimseye konu ile ilgili tek bir söz dahi söylemez. Lizaveta, içinde kin gütmeyen bir karakterdir. Yaşadıkları onun daha sağlam adımlar atmasına neden olur.

⁴⁵ Пушкин, а.г.е. , s. 227

Lizaveta eski kahyanın oğluyla evlenir. Kocas1 devlet memurudur ve iyi bir geliri vardır. Lizaveta hak ettiği bu mutluluğun değerini bilir. Yanında yoksul bir akrabasına da bakar.

Puşkin'in yoksul ve taşralı kadın karakterleri sosyete kadınlarına göre hayata karşı daha güçlü ve mücadelecidirler. Umutlarını kaybetmeden sağlam adımlar atarak yollarında ilerlemektedirler.

2.6. 2.Rus Sosyete Kadınını Temsil Eden Karakterler

2.6.2.1. Kontes

“**Maça Kızı**”nda adı geçen Kontes tipik sosyete kadınıdır. Gençliğinde güzelliği nedeniyle erkeklerin çevresinde döndüğü bir kadındır. Kontes rahat ve özgür bir hayat sürer. Kendi istekleri her şeyden önemlidir. Herkesin kendisinin en küçük isteklerini bile yerine getirmek için birbirleriyle yarışmasına alışkındır. Yaşlılığında da bu devam eder. Değişen tek şey artık çevresinde dönen erkekler değil, gözüne girmek isteyen hizmetçilerdir. Zengin ve varlıklı bir aile olarak sosyetedede saygın bir yere sahiptir.

Sosyetenin vazgeçilmez unsurlarından biri olan kumara karşı Kontes'in de tutkusu söz konusudur. Yüklüce para kaybettiği bir gün kocası parayı ödemeyi reddedince kocasının kafasına bir darbe indirmekten çekinmez. Dahası borç para istemek için gittiği kendisini gezginci Yahudi olarak tanıtan zengin Kont Sen-Jermen'e kocasının barbarlığından bahseder. Sen-Jermen'den öğrendiği üç kağıdın sırrı ile son kez kumar oynar. Yaşlandığında da yaşadıklarından en azından bu yönde ders alır ve gençlere savurganlıklarından dolayı çok sert davranır. Kumara düşkün, paranın değerini bilmeyen oğullarına bu sırrı açıklamaz. Ancak Kontes'in yaşlandığında değişmeyen huyları da mevcuttur. Hatta hemen hemen gençliğinin tüm alışkanlıklarını sürdürür. Yetmiş yıl öncesinin modasına

uygun giyinir. Sslenmesini hala gençliğindeki titizlikle yapar. Kontes kötü niyetli bir kadın değildir. Ancak gençliğinde fazlasıyla şımartılmasının etkisiyle oldukça kaprislidir. Geçmişe dönük yaşıması Kontes'in bencil ve hırslı yapısını ortaya çıkarır. ağdaşlarının ölümünden bahsedilmesini yasaklaması onun hala geçmişte yaşadığını gösterir. İlerleyen yaşına rağmen baloları ve gösterişli olayları kaçırmaz. Kontes'in balo salonlarındaki görüntüsü ş şekilde tasvir edilir:

“Balo salonunun çarpık, ama vazgeçilmez bir ssyd; bütün konuklar salona girince sanki kabul edilmiş bir töreye uyarak kendisine yaklaşıp önünde derin bir reverans yaparlardı; ama ondan sonra bir daha yüzüne bakan olmazdı.”⁴⁶

Yaşlı Kontes'in kaprislerini en çok çeken hamiliğini üstlendiği genç kız Lizaveta İvanovna'dır. Kontes'in istekleri anında değişir ve bir dediği bir dediğini tutmaz. Sürekli şikayet eder ve Lizaveta'yı devamlı azarlar.

Puşkin bu eserinde Kontes karakteri ile bir sosyete kadının hayatını da göstermektedir. Bu balolardan ve çeşitli eğlencelerden oluşan bir hayattır. Rus sosyete kadınlarının hayatı da bu balolar için saatler süren hazırlıklar yaparak geçer. Bu hazırlıklar için bol miktarda para ve zaman harcarlar. Hayatlarının tek amacı sosyetedede sağlam bir yer edinmektir.

2.6.2.2.Marya Gavrilovna

Puşkin'in “**Tipi**” adlı öyküsünün kadın karakteri Marya Gavrilovna on yedi yaşında, beyaz tenli, ince yapılı bir kız olarak tasvir edilir. Romantik bir kişiliği vardır. Huzurlu ve rahat bir aile ortamında yetişir.

⁴⁶ Пушкин, а.г.е. , s. 226–227

Marya Gavrilovna, Vladimir Nikolayeviç'e aşık olur. Ancak Vladimir'in yoksul olması Marya'nın ailesinin onayını almasını engeller. Buna rağmen Marya, aşkından vazgeçmez. Puşkin'in eserlerindeki diğer kadın kahramanlardan farklıdır. **“Yüzbaşının Kızı”**ndaki Marya İvanovna ya da **“Dubrovskiy”**deki Marya Krilovna gibi kaderine razı olmaz. Marya Gavrilovna, aşkı uğruna mücadele eder, hatta ailesini terk etmeyi bile göze alır. Marya Gavrilovna, Vladimir'le evlenmek için evden kaçır. Ancak Vladimir tipide yolunu kaybeder ve belirlenen saatte kilisede olamaz. Kilisede heyecanlı ve endişeli bir halde Vladimir'i bekleyen Marya nikah sırasında damadın yüzüne bile bakamaz. Ancak nikahtan sonra damadın gelini öpeceği sırada evlendiği gencin Vladimir olmadığını görür. Bunun üzerine tekrar evine döner. Ailesine gizli nikahtan bahsetmez. Yaşananlardan sonra Marya Gavrilovna hastalanır, ancak kısa sürede kendini toplayı başlarır. Vladimir'in cephede ölümü üzerine Marya'nın uzun bir inzivaya çekilmesi onun vefalı ve sadık yapısını gösterir. Marya Gavrilovna, mücadelecı ve güçlü bir karakterdir. Sevdığı insanı kaybettikten sonra da ayakta kalmayı başlarır.

2.6.2.3.Lizaveta Grigoryevna Muromskaya

Liza, **“Acemi Köylü Kızı”** adlı öykünün kadın kahramanıdır. Liza, on yedi yaşında, esmer, kara gözlü, güzel bir genç kızdır. Tek çocuk olduğundan şımartılarak büyür. Şakacı ve biraz da hoppa bir tavrı söz konusudur. En yakın arkadaşı oda hizmetçisi Nastya'dır. Bütün sırlarını Nastya'ya açıklar ve oyunlarını birlikte kurarlar.

Annesi daha bebekken ölür. Babası Grigoriy İvanoviç Muromskiy, kızının inatçı kişiliğini bildiğinden istemediği bir şeyi kızına yaptırmamın imkansız olduğunu da bilir. Bu yüzden de kızının fikirlerine karışmaz. Dolayısıyla Liza da rahat bir ortamda büyür.

Rahatlık ve bolluk içinde yaşaması hayata neşeli ve olumlu bakmasını sağlar. Liza hayatı bir oyun gibi algılar. Aşkı da bir oyun gibi yaşar. İnsana neşe veren olumlu bir karakterdir.

Karakterlerini genellikle gerçekçi çizgilerle anlatan Puşkin'in kadın karakterleri daha çok romantik çizgilerle anlatılmıştır. Erkek karakterler, iyi ve kötü duyguları aynı bünyede toplayarak gerçek insanı ortaya koyar. Ancak kadın karakterler var olandan ziyade yazarın olmasını istediği şekilde yansıtılmıştır, olumsuz özellikleri hemen hemen hiç yoktur. Bütün şartlarda özellikle taşralı kadın karakterler sadık, vefalı, fedakar, mücadeleci ve güçlü kadınlar olarak karşımıza çıkar. Puşkin'in kadın karakterleri ailelerini koruyan, sevdikleri için yaşayan iyilik melekleridir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A.S. PUŞKİN'İN DÜZ YAZILARINDA MOTİFLER

3.1.AŞK, AİLE, EVLİLİK

Puşkin'in eserlerinde geçen aile teması basit, sıradan ve sevecen bir biçimde anlatılır. Evlilik, özellikle taşrada yaşayan ailelerde birlik ve beraberlik olarak gösterilir. Eserlerinde evlilik kurumuna çok önem verilir. Evlenirken ailelere danışmak ve onların onayını almak önemi vurgulanan bir noktadır. Özellikle kadın karakterler, evlilik konusunda ailelerin fikrine öncelik verirler.

Puşkin'in eserlerinde aşk yalın ve doğal bir biçimde aktarılır. Eserlerindeki aşk teması tutku dolu, olağanüstü bir olgu olarak değil, sıcak ve samimi bir duygu olarak yansıtılmaktadır.

Puşkin'in “**Yüzbaşının Kızı**” adlı eserinin başında soylu bir Rus ailesinin taşradaki yaşamı tasvir edilir. Otoriter bir baba ve çocuğuna düşkün bir anne portresi karşımıza çıkar. Evde son söz daima babaya aittir. Grinyov'un eğitimi ve çalışma hayatı ile ilgili kararları da Andrey Petroviç Grinyov verir. Uşak Savalyeviç evin küçük efendisi Pyotr ile ilgilenmekle görevlidir.

Eserdeki bir diğer aile motifi de kaledeki komutan Yüzbaşı Mironov'un aile tasvirinde kendini gösterir. Aslında her iki aile de birbirine çok yakındır. Tek fark burada son sözü söyleyen kişi annedir. Marya da tıpkı Pyotr Grinyov gibi nazlı bir şekilde büyütülür. Yine sıcak bir aile ortamı karşımıza çıkar. Yüzbaşı Mironov uyum gösteren taraftır. Vasilisa Yegorovna'nın evdeki hâkimiyeti kalede de geçerlidir. Tıpkı evin düzenini sağladığı gibi kalenin düzenini de Vasilisa Yegorovna sağlar. Şvabrin ile geçen konuşma sırasında Vasilisa Yegorovna'nın şu sözleri eserdeki evlilik düşüncesini de açıklamaktadır:

“Şvabrin istifini bozmadı. Olanca soğukluğuyla;

— Size karşı saygıma rağmen, hakkımızda hüküm verme işini kocanıza bırakmanızın daha doğru olacağını düşünüyorum Vasilisa Yegorovna, dedi.

— İlahi oğlum! Karı koca tek vücut tek ruh değil midir?”⁴⁷

Marya İvanovna ve Pyotr Andreyeviç Grinyov arasındaki aşk, çok güçlüdür. Her ikisi de sevgileri için emek harcarlar. Marya, Pyotr’un aşkını nazlanmadan yalın bir şekilde kabul eder. Kendi aşkını yine aynı içtenlikle ifade eder. Ancak Pyotr’un ailesinin onayını almadan aşkına karşılık veremeyeceğini de dile getirir. Marya İvanovna, yoksul ama soylu bir aileden gelen iyi yetişmiş bir kızdır. Pyotr’un ailesi ise zengin ve soyludur. Pyotr’un ailesinin tepkisi ile ilgili şu sözler de anne ve babasının aşka bakış açısını göstermektedir.

“Annemin anlayışlı şefkatinden emindim. Babama gelince, huyunu, düşünme şeklini bildiğim için aşkımın onu duygulandırmayacağını bunu toy bir delikanlının geçici hevesi olarak göreceğini biliyordum. Bunları Marya İvanovna’ya açıkça söyledim. Gene de durumu babama açmaya, elimden geldiği kadar onu razı etmek için çalışmaya karar verdim.”⁴⁸

Aile kavramının önemi, büyüklere duyulan saygı burada da açıkça görülmektedir. Marya İvanovna, ailelerin onları kutsamadan mutlu olamayacaklarını dile getirir. Pyotr ailesinin onayını alamaz. Bunun üzerine Marya İvanovna belki de ömür boyu seveceği insandan sessizce uzaklaşır. Burada aile kavramı aşkın da önüne geçer. Fakat isyan sırasında yaşanan olaylar onları güçlü bir biçimde birbirine bağlar.

⁴⁷ Пушкин, а.г.е. , s. 295–296

⁴⁸ Пушкин, а.г.е. , s. 299–300

Kadın ve erkeğin birbirine bağlılığı, sadakati eserdeki “aşk” temasının da ana fikrini oluşturur. Evlilik kadın ve erkeği güçlü duygularla birbirine bağlar. Öyle ki bu bağları ölüm bile ayıramaz. Pugaçov isyanının başlamasıyla İvan Kuzmiç ve Vasilisa Yegorovna arasındaki şu diyalog da bu düşünceyi desteklemektedir.

—“Vasilisa Yegorovna Maşa’nın burada kalması doğru değil, diye devam etti. Onu Orenburg’a, vaftiz anasına yollayalım. Oranın askeri de topu da tüfeği de daha bol; şehir surları taştan... Sen de birlikte gitsen iyi olur. Gerçi ihtiyarsın ama kazara kale alınırsa ne olacağını gör o zaman!”

—Pekâlâ, Maşa’yı yollayalım ama benim için boşuna nefes tüketme, gitmem. Bu yaştan sonra ne diye senden ayrılıp gurbetlerde öleyim! Birlikte yaşadık birlikte ölürüz.”⁴⁹

Bu eserde aşk, tutkulara kendini bırakıp gitme değil uğruna türlü fedakarlıklar yaparak besleyip koruyacağı yüce bir duygu olarak yansıtılır. Grinyov’un aşkı uğruna yapmayacağı fedakarlık yoktur. Marya İvanovna’yı Şvabrin’in elinden kendi canını düşünmeden kurtarır. Marya İvanovna’nın güvenliğini sağlamak da Grinyov’un sorumluluğu altındadır. Maşa’yı kendi ailesinin yanına yerleştirir. Marya İvanovna’da Grinyov’un tutuklanması sırasında Moskova’ya gidip İmparatoriçe II. Yekaterina ile konuşup Grinyov’u kurtarır. Grinyov’un suçsuzluğunu ispat eder. Burada birbirine duyulan sonsuz güven göze çarpar. Grinyov’un babası bile oğlunu suçlarken Marya İvanovna bir an bile Grinyov’un, anne babasının katili Pugaçov’a yardım etmiş olabileceğine inanmaz.

Puşkin bu eserinde aşkın sabır ve emek istediğini gösterir. Aşk, zamanı gelince geri çekilmeyi de gerektirir. Pyotr Grinyov da Marya İvanovna da sabreder, emek verir ve bunun sonucunda Grinyov’un ailesinin onayını almayı başarırlar. O anda yaşadıkları Grinyov’un şu sözleriyle anlatılır:

⁴⁹ Пушкин, а.г.е., s. 313

“Sefere çıkmadan bir gün önce büyüklerime gittim, geleneğe uyarak ayaklarına kapandım, Marya İvanovna ile evlenmek için izinlerini istedim. İhtiyarlar beni kaldırdılar, gözyaşlarıyla onaylarını bildirdiler. Heyecandan rengi uçmuş, titreyen Marya İvanovna’yı elinden tutarak getirdim. Annemle babam bizi kutsadılar. O anda duyduklarımı anlatmak olanaksız; benim durumumda bulunanlar zaten anlarlar.”⁵⁰

Eserde konu edilen bir diğer aşk da Şvabrin’in Maşa’ya olan aşkıdır. Karşılıksız olan bu aşk, Şvabrin’in kişiliğine uygun olarak içerisinde kıskançlık ve kin barındırır. Marya İvanovna, Şvabrin’in aşkını reddeder. Bunu hazmedemeyen Şvabrin, Marya İvanovna’ya iftira atmaktan ve onu Pyotr Grinyov’a kötülemekten kendini alamaz. Şvabrin’in kişiliği Marya İvanovna gibi yeri geldiğinde aşkını feda etmesine izin vermez. Hırslı karakteri istediğini ne pahasına olursa olsun almasını gerektirir. Şvabrin’in kalbinde yüce duygulara yer yoktur. İsyan sırasında Maşa’nın ailesinin idamı üzerine kendisinin kale komutanı olmasından faydalanarak Marya İvanovna’ya her türlü kötülüğü yapar. Sevdiği kadına çektiği işkenceler onun için bir şey ifade etmez. Şvabrin kendini sevmeyen bir kadına aşıktır. Ama Marya İvanovna’nın mutluluğundan önce kendi mutluluğunu düşünür. Şvabrin’in aşkı da karakteri ile doğru orantılı olarak bencilcedir.

Şvabrin’in aşkı hiçbir zaman karşılık bulmaz. Ama Şvabrin, Maşa’yı sevmekten vazgeçmez. Burada sevmekten ziyade elde edememenin verdiği tutku göze çarpar. Sevdiği kadına yaptığı tek iyilik, Marya İvanovna’nın adını mahkemede telaffuz etmemiş olmasıdır. Şvabrin’in mahkemeden kurtulma ümidi yoktur. Yine de Maşa’yı Pyotr Grinyov’a bırakmamak için elinden geleni yapar. Fakat aşk hak edeni bulur. Pyotr Grinyov’la Marya İvanovna tüm zorlukların üstesinden gelerek mutlu bir yuva kurarlar.

⁵⁰ Пушкин, а.г.е. , s. 380

Puşkin'in “**Dubrovskiy**” adlı eserinde Vladimir Dubrovskiy ve Krila Petroviç'in kızı Maşa arasındaki imkânsız aşk anlatılır. Dubrovskiy, Maşa'yı ilk gördüğü andan itibaren genç kıza aşık olur. Maşa'ya yakın olabilmek için eve Fransız öğretmen olarak girer. Maşa, Fransız öğretmenle hiç ilgilenmez. Maşa'nın Dubrovskiy ile ilgili ilk izlenimleri şu şekilde yansıtılır:

“Genç Fransız hiç ilgilendirmemişti Maşa'yı. Çünkü soylu sınıfın önyargılarıyla yetişmiş olan genç kız için öğretmen de uşak ya da usta türünden bir şeydi. Uşak ya da usta ise erkekten sayılmazdı onun anlayışına göre. Genç kız, Desforges üzerinde uyandırdığı etkiyi, delikanlının bocalayışını, telaşını, ses tonundaki değişimleri de ayımsamadı. Sonra birkaç gün üst üste oldukça sık rastladığı halde fazla ilgi göstermedi delikanlıya.”⁵¹

Maşa, zamanla Dubrovskiy'in yiğit ve onurlu bir genç olduğunun farkına varır. Dubrovskiy'in verdiği müzik dersleri sırasında yakınlaşan dostlukları bir süre sonra aşka dönüşür.

Maşa, daha on yedi yaşında çok güzel bir kızdır. Babası Maşa'yı elli yaşlarında Prens Vereyskiy adında zengin bir toprakbeyi ile evlendirmek ister. Maşa, Prens'e onunla evlenmek istemediğini ifade eden bir mektup yazar, babasına evlilikten vazgeçmesi için yalvarır, son çare olarak da Dubrovskiy'den yardım alacağını söyler. Ancak bu olayları daha da çok karıştırır. Acele bir şekilde düğün yapılır. Maşa son ana kadar hep Dubrovskiy'in kendisini kurtarmasını bekler. Maşa zorla evlendirilir; ancak yine de nikahtan sonra kendisini kurtarmaya gelen aşkı Dubrovskiy ile gitmez. Artık yemin ettiğini ve Prens Vereyskiy'in karısı olduğunu dile getirir.

⁵¹ Пушкин, а.г.е. , s. 179

Aşkını yapmak zorunda olduğu görev uğruna feda eder. Maşa kendisinden yaşça hayli büyük prensle zorla evlendirilmesine rağmen yine de evlilik bağları ve onuru onun için aşktan daha önemlidir. Aşkın verdiği tutkulara teslim olmaz. Bu eserde özellikle kadınlar için sadakat ön plana çıkmaktadır.

Dubrovskiy'in aşkı ise daha farklıdır. Dubrovskiy ilk andan itibaren Maşa'ya âşıktır. Onu görünce tüm intikam planlarından vazgeçer. Babasının ölümüne neden olan insanı bile affeder. Dubrovskiy'in aşkı daha tutkulu ve daha romantiktir. Onun aşkı her şeyin önüne geçer. Maşa'ya aşkını itiraf ettiği satırlarda da bu açıkça görülmektedir:

“Adım korkutmasın sizi. Evet, babanızın bir lokma ekmekten yoksun ettiği, baba ocağından kovduğu ve haydutluk yapmak zorunda bıraktığı o mutsuz kişi benim. Fakat ne adınıza ne de onun adına benden korkmanıza gerek var. Düşmanlık sona erdi. Bağışladım onu. Biliniz ki onun kurtarıcısı sizsiniz. İlk kanlı zaferim onun üzerinde gerçekleşecekti. Yangın çıkaracağım yeri, onun odasına nereden gireceğimi ve kaçış yollarını nasıl keseceğimi tasarlayarak konağın çevresinde dolaştığım bir sırada göklerin meleği gibi siz geçtiniz yanımdan ve o anda yüreğimdaki nefret uçup gitti. Sizin oturduğunuz evin kutsallığını, sizinle kan bağı olan bir kimsenin benim lanetime konu olamayacağını anladım. Bir çılgınlıktan uzaklaşırcasına uzaklaştım kin duygumdan. Sizin beyaz giysilerinizi uzaktan görebilmek ümidiyle günlerce Pokrovskoy bahçeleri çevresinde dolaştım. Tedbirsiz gezintilerinde çalıdan çalıya gizlenerek arkanızdan geldim. Sizi koruduğumu, benim gizlice bulunduğum o yerlerde sizin tehlikelerden uzak olduğunuzu düşünerek mutlu oluyordum. Sonunda bir fırsat geçti elime. Evinize yerleştim. Bu üç hafta ömrümün tek mutlu günleri oldu benim için. Onların anısı, kederli yaşamımın tek sevinç kaynağı olacaktır. Bir haber aldım bugün. Bundan sonra burada fazla kalamam artık. Bugün... Şu dakika... Ayrılmak zorundayım sizden. Fakat beni lanetlemeyiniz, benden kuşkulamayınız diye daha önce her şeyi anlatmak zorundayım size. Ara sıra düşünün

*Dubrovskiy'i. Biliniz ki bambaşka amaçlar için yaratılmıştı o. Sizi sevebilen bir yüreği vardı.*⁵²

Bu eserde aşkın kadın ve erkek için ifade ettiği değerler farklıdır. Kadın tutkulara kendini bırakmaz. Ailesinin sözünden çıkmadığı gibi yine ailesinin istediği kişiyle evlenir. Kocasını sevmese bile sadık ve bağlı kalır. Erkek daha özgürdür. Aşkının peşinden daha rahat gidebilir. Evliliğe Dubrovskiy'in bakış açısı Maşa'nınki kadar sert değildir. Dubrovskiy zorla yapılan bu nikahın gerçek bir nikah olduğunu düşünmez. Ancak yine de sevdiği uğruna çok şeyden vazgeçtiği kadının kararına saygı duymaktan başka yapabileceği bir şey yoktur.

Puşkin'in “**Belkin Öyküleri**”adlı içinde yer alan “**Atış**” adlı öyküsünde belirli bir aşk hikayesi yoktur. Ancak aşkın, insan hayatı üzerindeki etkilerine ve insanın hayata bakış açısını nasıl değiştirdiğine tanık oluruz.

İnsan, hayatın önemini kaybetmekten korktuğu şeyler olduğu zaman anlar. Kont'un evlenmeden önce ölüm karşısındaki cesaretli duruşuyla evlendikten sonraki duruşu farklıdır. Yine cesurdur. Ama artık yaşamayı istemek için bir nedeni vardır. Önceleri Kont için yaşam ve ölüm birbirinden farksız iken aşık olması ve evlenmesi sonrasında yaşam ölümün önüne geçer. Eskiden olduğu gibi ölüm karşısında kayıtsız ve soğuk duramaz. Aşk hayatına anlam kazandırır. Artık sadece kendi hayatının sorumluluğunu taşımaz. Silvio ile karşılaşması sırasında kendi ölümünü değil, ölümü sonrasında karısının düşeceği durumu, yaşayacağı korkuyu düşünür. Kont'un yaşadığı korku da aslında bundan ibarettir.

“**Tipi**” adlı öyküde aşk temasının kadın kahramanı Marya Gavrilovna'dır. Marya Gavrilovna, okuduğu Fransız romanlarının da etkisiyle romantik bir kişiliğe sahiptir. Zengin ve soylu bir ailesi vardır. Ancak yoksul bir

⁵² Пушкин, а.г.е. , s. 197–198

teğmen olan Vladimir Nikolayeviç'e aşık olur. Sınıfsal farklılıklar aralarındaki aşkın yaşanmasına olanak tanımaz. Ailelerinin onayını alamayan gençler gizlice evlenmeye karar verirler. Marya'nın Vladimir'e duyduğu güven bu evliliği kabul etmesine neden olur.

Marya Gavrilovna'nın yaşadığı duygu, gerçek bir aşk değildir. Marya'nın aşkı ailesinin izin vermemesi sonucunda güçlenir. Marya Gavrilovna arada engeller varken güçlenen bu duygunun gerçekten aşk olup olmadığını düşünmez.

Vladimir ise aşkı uğruna mücadele etmez. Marya Gavrilovna'nın ailesinin onayını alıp sevdiği kadını mutlu etmek yerine kolay olanı tercih ederek Marya'yı kendisi ile kaçırmaya ikna eder. Marya Gavrilovna'nın ailesini bir daha görememe riskini, toplum içinde Marya'nın ve ailesinin düşeceği durumu düşünmeden hareket etmesi Vladimir'in bencilliğini ortaya koyar. Bu bencil hareketi ile Vladimir aşkı hak etmez. Kader de bu aşkı yaşamalarına izin vermez.

Marya Gavrilovna'nın babasının zengin bir miras bırakarak ölmesi genç kızın taliplilerinin çevresinde dönmesine neden olur. Ancak Marya Gavrilovna bu taliplileri her seferinde reddeder. Vladimir'in savaşta ölmesi onun anılarını kutsallaştırır. Yine de herkesin bilmediği bir gerçek söz konusudur. Marya, Vladimir ile kaçtığı gece tören sırasında heyecandan damadın yüzüne bakmaz. Nikahtan sonra damada baktığında ise onun Vladimir değil, tanımadığı bir genç olduğunu görür. Marya'nın kocasının kim olduğunu bile bilmeden yaptığı bu evlilik birine aşık olmasını engeller. Ancak kader karşısına Burmin'i tekrar çıkarır. Burmin, Marya Gavrilovna'nın gizlice kaçtığı gece evlendiği gençtir. Marya, Burmin'e karşı hissettiği duygulara engel olamaz. Eser mutlu bir sonla biter. Her ikisi de birbirlerine duydukları aşkı ve yaptıkları gizli nikahı anlatırlar. Böylece gerçek ortaya çıkar.

“**Acemi Köylü Kızı**”, adlı öyküde konu edilen aşk Aleksey ve Liza arasında geçer. Aleksey ve Liza bölgedeki iki soylu ailenin çocuklarıdır. Her ikisinin de annesi yoktur, ancak yine de rahat ve huzurlu bir ortamda yetişirler. Aleksey’in ve Liza’nın babaları birbirlerine düşman denilecek kadar uzaktır. Aleksey’in babası Berestov’un tutumlu ve tutucu bir yapısı, Liza’nın babası Muromskiy’in savurgan ve yenilikçi bir yapısı vardır. Bu yüzden her ikisi de birbirinden nefret eder. Aleksey’in taşraya gelmesi özellikle genç kızlar arasında büyük ilgi uyandırır. Herkesin ondan bahsetmesi Liza’nın da Aleksey’i görmek için sabırsızlanmasına neden olur. Ancak babaları arasındaki düşmanlık ve Liza’nın gururu onların bir araya gelmesini engeller. Oyunlara meraklı Liza’nın yeni bir planı mevcuttur. Aleksey, ormana ava gittiğinde Liza, köylü kızı kılığında Aleksey’in karşısına çıkar. Aleksey, Liza’nın güzelliğinden ilk görüşte etkilenir. Basit bir köylü kızının üzerinde böyle güçlü bir etki bırakmasına anlam veremez. Gün geçtikçe iki genç birbirlerine güçlü bir aşkla bağlanır. Aleksey, kendini nalbandın kızı Akulina olarak tanıtan Liza’nın zekasına da hayran kalır. Akulina’ya okuma yazma öğretir ve Akulina iki üç ders sonra mektuplaşmaya başlayacak kadar hızlı bir şekilde okuma yazma öğrenir. Aleksey, Akulina’dan şüphelenmeyi aklına bile getirmez. Akulina’ya güvenir ve saygı duyar. Aleksey, Akulina’nın istekleri dışına çıkmaz.

İki genç birbirini deli gibi severken babaları arasındaki düşmanlık da son bulur. Muromskiy ile Berestov ormanda karşılaşır. Muromskiy’in ava alışkın olmayan atı silahların sesinden ürkererek hızla koşmaya başlayınca bir hendeğe çarpar. Muromskiy attan düşer. Yardımına komşusu Berestov yetişir ve onu evine davet eder. Muromskiy de yardımına karşılık komşusunu kıramaz ve teklifini kabul eder. İki komşu kahvaltı sırasında dostça sohbet de ederler. Bundan sonra da devamlı görüşeceklerdir. Böylece atın huzursuzluğu sayesinde aralarındaki nedensiz düşmanlık da sona erer. Kazadan sonraki gün de Aleksey ve babası, Muromskiylere davet edilmişlerdir. Ancak bu durum Liza’nın hoşuna gitmez ve babasına misafirlerin karşısına başka bir kılıkla çıkacağını söyler. Kızının oyunlarına

alışkın Muromskiy de bu şartı kabul eder. Liza misafirlerin yanına geldiğinde Aleksey'in Liza'yı tanınması mümkün değildir. Çünkü Liza kulaklarına kadar pudra sürer, fazlaca makyaj yapar ve kendi saçından açık bukleli bir peruk takar. Aleksey güzelliği ile çok konuşulan Muromskiy'in kızını görmek için sabırsızlanmasına rağmen bu yapmacık görüntülü kız ona hiçbir şey ifade etmez.

Ailelerin iki genci evlendirmek istemesi işlerin karışmasına neden olur. Babası Aleksey'i mirasından mahrum etmekle tehdit eder. Önceleri bir köylü kızıyla evlenmeyi aklına bile getirmeyen Aleksey, her şeyden vazgeçerek Akulina ile evlenmek ister. Akulina'ya onunla evlenmek istediğini ve onun için sahip olduğu her şeyden vazgeçtiğini anlatan bir mektup yazar. Muromskiy'e de kızıyla evlenemeyeceğini söylemek için gelen Aleksey, Liza'yı kendisinin gönderdiği mektubu okurken bulur. Her şey açığa çıkar ve iki genç istedikleri, bekledikleri mutluluğa kavuşurlar.

Küçük bir oyunla başlayan bu aşk giderek tutkulu bir hal alır. Gençliğin verdiği saf ve gözü kara duygular mantığın değil, kalbin sesiyle hareket eder. Aleksey, Akulina için her şeyden vazgeçmeyi göze alır. Geleceği düşünmez. Aşk yine bir sınavdan geçer ve Aleksey bu sınavı kazanır. Mücadele etmeyi göze alır. Böylece Liza'ya da kavuşur. İki farklı aile yapısıyla karşılaştığımız bu eserde sıradan, günlük hayatın içinden kopan bir aşk öyküsü abartılmadan, doğal ve yalın bir şekilde aktarılır.

“Büyük Petro'nun Arabı” adlı bu eserde konu edilmiş en tutkulu aşk, Arap İbrahim ve Kontes D. arasında yaşanır. Kontes D. evlidir, sosyete de saygın bir yeri olan çok güzel bir kadındır. İbrahim, Kontes D.'yi büyük bir aşkla sever. Ancak dış görünüşü nedeniyle aşkına karşılık bekleyecek kadar kendine güveni yoktur. İbrahim'in doğal ve ağırbaşlı hali Kontes D.'nin ilgisini çeker. Zamanla aralarındaki dostluk aşka dönüşür. Kontes D. , bu aşkı engellemeye çalışsa da bir süre sonra bu tutkuya karşı koyamaz. Aralarında yaşanan büyük aşk Paris sosyetesinde çeşitli dedikodulara neden olur.

Kontes D.'nin hamile kalması olayları büyük bir çıkmazın içine sokar. Çocuk Arap İbrahim'dendir. Bu yüzden doğacak çocuk da babası gibi zenci olacaktır. Doğan siyah bebek beyaz bir bebekle değiştirilerek konu kapatılır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen yaşanan bu yasak aşk, daha şiddetli bir duyguya dönüşür. İbrahim, bir gün Kontes D.'nin kendisinden soğuyacağı düşüncesine kapılır ve Kontes D.'nin kendisi yüzünden acı çekmesine dayanamadığı için Kontes D.'ye bir mektup bırakarak Rusya'ya döner. Bu mektupta Kontes D.'den ayrılmak istemeyen onu büyük bir aşkla seven İbrahim'in gelecekteki korkularını görürüz:

“Gidiyorum sevgili Leonora, sonsuza dek terk ediyorum seni. Düşüncelerimi başka türlü anlatmaya gücüm yetmediği için sana bu mektubu yazıyorum. Mutluluğum sürekli olamazdı. Alın yazıma ve doğaya karşın tadıyordum onu. Sen benden soğumak zorundaydın, büyü bozulmak zorundaydı. Bu düşünce her zaman, hatta senin tutkuyla kendini verişin ve sınırsız tatlılığıyla ayaklarının dibinde kendinden geçtiğim, her şeyi unuttur gibi olduğum dakikalarda bile izliyordu beni... (...) Sosyetenin soğuk alaycılığı er geç seni yenecek, senin ateşli ruhuna boyun eğdirecek ve sen tutkundan ötürü utanç duyacaktın sonunda... O zaman durumum ne olurdu? Hayır! Ölüp gitmek, seni bu korkunç dakikadan daha önce terk etmek daha iyi...

*Benim için en değerli şey senin rahatındır. Sosyetenin bakışları üzerimize dikili olduğu sürece bu rahata kavuşmazdın sen. Çektiklerini, kırılan onurunu, korkunun verdiği ıstırapları anımsa. Oğlumuzun korkunç doğumunu aklına getir. Düşün bir, daha uzun zaman bu gibi heyecanlara ve tehlikelere uğratmalı mıyım seni? Bu kadar tatlı, bu kadar güzel bir varlığın alın yazısını insan adına güç bela yaraşan zavallı bir yaratığın, bir zencinin acıklı alın yazısıyla niçin birleştirmeli? Elveda Leonora, elveda biricik dost. Seni terk etmekle yaşamımın ilk ve son mutluluklarını da terk ediyorum...*⁵³

⁵³ Пушкин, а.г.е. , s. 26

Eserde özellikle vurgulanan bir diğer nokta da kadınlara olan güvensizliktir. Özellikle İbrahim'in Paris'ten gelen arkadaşı Korsanov'un evlilik ile ilgili düşüncelerinde bu sık sık dile getirilir. Nitekim Kontes D. de İbrahim döndükten sonra kendisine yeni bir sevgili bulmakta gecikmez. Korsanov'un evlilik ile ilgili şu satırları da sosyete hayatındaki evlilik ilişkileri hakkında bilgi vermektedir:

“Evlenme. Evlenmek için hiçbir zorunluluk yok gibi geliyor bana. Neler neler olmuyor şu dünyada! Örneğin kötü yürekli bir adam olmadığım halde, doğrusunu istersen, benden hiç de aşağı olmayan pek çok kocayı aldattım bugüne kadar. Sen kendin de Paris'teki dostumuz Kont D.'yi unutmamışsındır! Kadınların bağlılığına güvenilmez. Bunu olduğu gibi kabul edebilen kocalara ne mutlu! Ama sen bu ateşli, düşünceli, kuşkulu kişiliğinle; yassı burnun, şiş dudakların, pütür pütür suratınla nasıl göze alırsın evlilik tehlikelerini.”⁵⁴

Bu eserde evlilik daha çok mantık üzerine kurulur. Eserde evlilik bağının oluşması için arada aşkın olması gerekmez. Aileler, özellikle sosyetedeki yerlerine bakarak karar verirler. Genç kızlar da bu karara uymak zorunda kalırlar ya da Natalya Gavrilovna gibi evlenmek istemeyen genç kızlar arasındaki tek kurtuluş yolu ölümdür.

Evlilik, soylu sınıfında garantili bir yerin sağlanması açısından da önemlidir. Petro, özellikle bu nedenle Nataşa'yı İbrahim'e uygun görür. İbrahim'in görüşü de Petro'nun fikirleriyle aynı doğrultudadır. İbrahim'in evliliğe bakış açısı şu şekilde verilir:

“Genç Afrikalı ‘Evlenmek!’ diye düşünüyordu. Niçin olmasın? Sırf ekvatorda doğdum diye ömrümü yapayalnız, insanlığın en güzel zevklerini

⁵⁴ Пушкин, a.g.e. , s. 48

*tatmadan, en kutsal görevlerini tanımadan geçirmeye mi hükümlüyüm? Gerçi seilmeyi ummak benim için olanaksız, çocukça bir düşün! Aşka inanmalı mı acaba? Uçarı kadın gönlünde ona yer var mı? Ben o tatlı yanılgılardan el çekip, gerçeğe daha yakın başka hülyalar seçtim kendime. Fakat hükümdarın hakkı var; geleceğimi düşünmek zorundayım. Genç Rjevskaya ile yapacağım bir evlilik, beni gururlu Rus soylular sınıfıyla birleştirecektir. Yeni vatanımda bir sığıntı olmaktan kurtulacağım. Karımdan aşk beklemeyecek, bağlılığıyla yetinecek, sürekli bir anlayış, güven ve hoşgörüyle dostluğunu kazanacağım onun.*⁵⁵

Kontes D ve Kont D. örneği ile de gördüğümüz gibi arada aşk olmadan, sosyete de saygınlık kazanmak amacıyla yapılan bu evlilikler sağlam bir temele dayalı değildir. Puşkin'in "Yüzbaşının Kızı" ve "Dubrovskiy" eserlerinde gördüğümüz evlilik temasının taşradaki işlenişi ile bu eserde geçen sosyete hayatındaki işlenişi birbirinden farklıdır. Hem "Yüzbaşı'nın Kızı"nda hem de "Dubrovskiy"de evlilik insanları birbirine bağlayan saygı duyulması gereken bir kurum iken; "Büyük Petro'nun Arabı"nda evlilik kurumu insanları birbirine bağlamak için yeterli değildir. Sosyete insanı sadakat ve bağlılık açısından, taşra insanı kadar güvenilir değildir. Burada sosyete insanının evliliğe bakış açısının taşradaki insanın bakış açısından çok farklı olduğunu görmekteyiz.

Puşkin'in düz yazı eserlerinde aşkı da olabildiğince yalın ve sade bir biçimde anlatır. Aşk, burada hayatın içinden kopup gelen doğal bir olgu olarak yaşanır. Aşkın yaşanış biçimi de doğaldır. Herhangi bir aşırılık yoktur. Tüm duygular olabildiğince sıradan herkesin yaşadığı, yaşayabileceği gibi yansıtılmaktadır.

Puşkin'in eserlerinde genel olarak aşkın hak edilmesi gerektiği düşüncesiyle karşı karşıya kalırız. Aşkın fedakarlık istediği, mücadele

⁵⁵ Пушкин, а.г.е. , s. 45–46

edilmesi gereken önemli bir duygu olduğu açıkça gösterilir. Aşk, sabır ve özen ister. Kişi, gereken önemi gösterir ise mutluluğa kavuşacaktır.

3.2. KADERCİLİK

Kadercilik, teması Puşkin'in "**Yüzbaşının Kızı**" ve "**Tipi**" adlı eserlerinde işlenmektedir. Eserlerinde insanın kaderine razı olması ve sabretmesi gerektiği vurgulanır.

Puşkin'in "**Yüzbaşının Kızı**" adlı eserinde kader, insan hayatını şekillendiren önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Neredeyse her şey tesadüfle ve kaderle ilgilidir.

Pyotr Andreyeviç Grinyov'un seyahati sırasında kendisini kurtaran köylüye teşekkür etmek amacıyla bir bardak şarap ve kendisine küçük gelen tavşan gocuğunu hediye etmesi bütün hayatını etkiler. Yaptığı bu küçük iyilik hem kendi canını hem de sevdiği kadını kurtarmasına imkan tanır. Bilmeden yardım ettiği kişi yurt çapında isyan çıkaran Pugaçov'dur. Pugaçov, Grinyov'un yaptığı iyiliği ömür boyunca unutmayacağını söyler. Söylediği gibi idam sırasında Grinyov'u bağışlar ve en zor zamanlarında Grinyov'a yardım eder. Bir şekilde kader, onları birbirine bağlar. Grinyov'un ihtiyaç duyduğu anlarda karşısına Pugaçov çıkar. Grinyov'un düşüncesi de bunu desteklemektedir:

*"Aklımdan garip bir düşünce geçti: 'Kader beni ikinci defa Pugaçov'la karşılaştırmakla bana arzumu yerine getirmek için fırsat vermiyor muydu?' Bundan yararlanmaya karar verdim."*⁵⁶

⁵⁶ Пушкин, а.г.е. , s. 342

Kader, Grinyov'un her zaman yanındadır. Grinyov daha Pugaçov ile ilk karşılaşmasında garip bir düş görür. Bu rüya Grinyov'un da dediği gibi bir çeşit kehanettir. Rusya'da hızla yayılan kanlı isyanlar çıkaran pek çok masum insanın ölmesine neden olan Pugaçov, Grinyov'un kendisine katılmasını ister. Grinyov bunu kabul etmez. Ama rüyada annesinin de dediği gibi Pugaçov onun nikah babası sayılır. Pugaçov, Grinyov'un sevdiği kadını kurtarmasına yardım eder. Bu düş ile olacaklar önceden gösterilmektedir adeta.

“Birdenbire bir kapı gördüm. Çiftliğimizin avlusuna girdik. İlk aklıma gelen şey babamın eve dönüşümü kasıtlı bir itaatsizlik sayması oldu. Kuşkulu bir halde arabadan yere atladım; avluda beni karşılamaya çıkan annemi gördüm. Kederli görünüyordu. “Yavaş ol!” dedi. “Baban ağır hasta can çekiyor. Seninle helalleşmek istiyor.” Korku içinde peşinden yatak odasına yürüdüm. Odada hafif bir ışık vardı; yüzleri üzgün birtakım adamlar babamın yatağını sarmıştı. Yavaşça yaklaştım, annem cibinliği açarak “Andrey Petroviç, Petruşa geldi.” dedi.

“Hastalığını duymuş yoldan döndü. Kutsa onu!” Yatağın önüne diz çöktüm, gözlerimi hastaya çevirdim. Bir de ne göreyim? Babamın yerinde yatakta bir mujik vardı, neşeli neşeli bakıyordu bana. Şaşkınlıkla anneme döndüm: “Bu ne? Babam değil bu!” dedim. “Mujğin biri mi kutsayacak beni?”; “Olsun Petruşa.” dedi annem. “Senin nikah baban olacak o. Öp elini kutsasın seni.” Bir türlü razı olamıyordum. Birden mujik yataktan fırladı, arkasında sakladığı baltayı sağa sola sallamaya başladı. Kaçmak istiyor, yapamıyordum. Oda ölülerle dolmuştu; bunlara takılıyordum, ayaklarım kan birikintilerinde kayıyordu. Korkunç mujik tatlı bir sesle “Korkma, yanıma gel; kutsayayım seni...” diyordu. Şaşkınlık ve dehşet içindeydim.”⁵⁷

⁵⁷ Пушкин, a.g.e. , s. 279

Basit gibi görünen olayların gelecekteki etkileri büyük olur. Her karşılaşma Grinyov için şanssızlık olarak gözükse de ileride onun hayatını kurtarmasına neden olacaktır. Pugačov'la olduğu gibi Zurin'le tanışması da Grinyov için zararlı gibi gözükür. Zurin'e kumarda borçlanır. Ancak Zurin ile hoş görünmeyen bu tanışma ileride Grinyov'u, Grinyov'un ailesini ve sevdiği kadını feci bir ölümden kurtarmasıyla son bulacaktır.

Marya İvanovna'nın parkta İmparatoriçe Yekaterina ile karşılaşması yine kaderin bir sonucudur. Marya İvanovna İmparatoriçe Yekaterina ile konuştuğunu bilmeden Grinyov'un başına gelenleri samimiyetle anlatır. Bu büyük tesadüf İmparatoriçe'nin suçsuzluğuna inanmasına, Grinyov'u serbest bırakılmasına, Marya İvanovna'nın da geleceğinin garanti altına alınmasına neden olur. Böylece Grinyov'un ve ailesinin de onuru kurtarılır.

Bu eserde kaderin iyi insanlara yardım ettiğini görürüz. Fark edilmeden içten gelerek yapılan iyilikler insanların hayatını kurtarır. Ailesinin onayını alamayan Grinyov ile Maşa'nın aşkı sessizce bitecek, ama kader onları güçlü bağlarla birbirine bağlayacaktır. O sırada isyanın çıkması, Grinyov'un Maşa'nın koruyuculuğunu üstlenmesine neden olur. Kader onları hak ettikleri mutluluğa kavuşturacaktır.

Puşkin'in "**Tipi**" adlı bu öyküsü tamamen kader üzerine kuruludur. Marya Gavrilovna yoksul aşkı Vladimir ile evlenebilmek için gizlice evden kaçır. Evden çıkarken yoğun bir tipi başlar. Bu tipi adeta genç suçluyu engellemek ister gibidir. Marya, törenin yapılacağı kiliseye gittiğinde Vladimir orada yoktur. Tipi onun kiliseye zamanında gelmesini engeller. Gittiğinde ise her şey için çok geçtir. Marya, artık kilisede değildir. Vladimir, sevdiği kadını kaybettiğini anlar ve kaderine razı olur.

Vladimir tipiyle mücadele ederken kilisede Marya'nın nikahı kıyılır. Büyük bir heyecan içinde Vladimir'i bekleyen Marya, tören sırasında damadın yüzüne bakmaz. Fakat evlendiği genç Vladimir değil, daha önce hiç

görmediği bir kişidir. Damat, tipi nedeniyle kilisede durmak zorunda kalan bir yolcudur. Kilisede bekleyenler onu damat sanarak telaş içinde içeri alırlar. Burmin adlı bu genç o sırada nedenini sonradan anlayamadığı bir şaka yapar ve bekledikleri kişinin kendisi olmadığını söylemez. Kilisede Marya ile evlenir. Kader onları hiç beklenmedik bir şekilde birbirlerine bağlar. Gelin ve damat her ikisi de birbirlerini tanımazlar. Ayrıldıklarında bir daha görüşecekleri akıllarına bile gelmez. Ancak yine de onlar Tanrı'nın huzurunda evlidir.

Marya, gizli nikahtan sonra eve döner. Ailesinin ve çevresinin bu nikahtan haberleri yoktur. Marya'nın hastalanması üzerine annesi kızının hastalık nedeninin aşk olduğunu düşünür. Eserdeki şu sözlerle evlenilecek kişinin insanın kaderinde yazılı olduğu belirtilir:

“Kocası ve komşularından bazılarıyla görüştüktan sonra Marya Gavrilovna'nın kaderinin bu olduğuna, bir kadının kaderin kendisine yazdığı kocadan kaçamayacağına, yoksulluğun bir suç olmadığına, bir kızın parayla değil, erkeklerle evlendiğine karar verildi.”⁵⁸

Marya Gavrilovna, uzun bir süre bütün taliplerini reddeder. Ancak Albay Burmin'in gelişi ile her şey değişir. Marya, zamanla Burmin'e aşık olur. Burmin dört yıl önce kilisede damadı bekleyen hiç tanımadığı bir kızla evlenir. Amacı küçük bir şaka yapmaktır. O zaman bu şakanın hayatını etkileyeceğini düşünmez. Yaptığı bu evlilik Marya'ya olan aşkını uzun bir süre dile getirememesine neden olur. Burmin, Marya'ya duyduğu aşkı ve yaptığı evliliği anlatır. Burmin'in evlendiği genç kadın Marya'dır. Kader onları birbirine bağlar ve günün birinde tekrar onları karşılaştırır.

Puşkin'in eserlerinde kaderci bir yaklaşım söz konusudur. Eserlerindeki ortak nokta evliliğin insanın alın yazısı olduğu ve kadere çok fazla müdahale etmemek gerektiğidir. İnsanın kaderine razı olmasıyla

⁵⁸ Пушкин, а.г.е. , s. 76

mutluluğa kavuşacağı savunulmaktadır. Yalnız “**Dubrovskiy**” adlı eserinde insanın kadere razı olması mutluluğu getirmez. Ama yine de insanın kaderinin önüne geçemeyeceği görüşü hakimdir.

3.3.DÜELLO

Rus edebiyatı ve kültürü alanında pek çok çalışmasıyla bilinen Lotman'ın tanımıyla düello, "bir başkası tarafından hakarete uğratılan kişinin onurunu lekeleyen utanç verici durumdan kurtulmak ve onurunu kurtarmak için önceden belirlenmiş kurallara göre gerçekleştirilen ikili çarpışmadır." II. Yekaterina'nın belirttiği gibi düello, Ruslar için atadan kalma bir gelenek değil, yabancı toplumlardan geçme bir ritüeldir. Onurun iade edilmesi ve korunması işlevindeki düello, resmi çevrelerce ağır ceza gerektiren bir davranış biçimi olarak yasaklanmıştır. "Askeri Tüzük"ün (1716) 49. maddesinde gerçekleştirilmemiş düello girişiminin sürgünle, düellonunsa ölümle cezalandırılacağı emredilmektedir.⁵⁹

Otoritenin yasaklamasına ve düello yapanların ağır cezalara çarptırılmasına rağmen düello Rus toplumunun vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Resmi otoritenin olumsuz tavrına karşın düello, edebiyata da konu olmuş, Bestujev Marlinski, Gonçarov, Hertzen, Lermontov, Aleksey Tolstoy, Turgenev, Dostoyevski, Lev Tolstoy, Çehov, Kuprin gibi yazarların çeşitli yapıtlarında dönemin karakteristik özelliği olarak yer almıştır. Edebiyatta düello, kan dökme yoluyla toplumsal, ahlaki, düşünsel anlaşmazlıkların çözümünde bir araç olarak görülmüş, daha çok romantik yapıtlarda kıskançlık duygusuyla uyanan bir tepki olarak işlenmiştir. 20. yüzyılın ilk yıllarında orduda düelloya izin verilmesine karşın, kısa bir süre sonra yeniden yasaklanmasıyla Rus edebiyatında düello teması ilgi çekiciliğini yitirmiştir.⁶⁰

⁵⁹ M. Özlem PARER, **Puşkin ve Düello**, 1999, (erişim) <http://garildi.cumhuriyet.com.tr/> 17 Ekim 2008

⁶⁰ Parer, a.g.m.

Yaşamı boyunca pek çok düelloya katılan Puşkin'in ölümü de düello sırasında aldığı ağır bir yara sonucu gerçekleşmiştir. Düelloyu onurunu ve saygısını korumak için bir yol olarak gören Puşkin eserlerinde de bu temaya ağırlıklı yer vermiştir. Puşkin **“Yüzbaşının Kızı”** adlı eserinde Şvabrin, Yüzbaşının Kızı Marya'ya aşiktir. Ancak Şvabrin, Marya tarafından reddedilir. Grinyov'un, Marya'ya olan aşkını öğrenince Marya'ya iftira atmaktan çekinmez. Marya'yı elde etmek için bir çift küpenin yeterli olacağını söyler. Grinyov'un öfkesi üzerine de onu düelloya çağırır. Böylelikle Marya ve Grinyov arasındaki yakınlığı fark eden Şvabrin, Grinyov'u kışkırtarak düelloya ikna etmeyi başarır.

Şvabrin, daha önce de düello yapmış bunun sonucunda da kaleye sürülmüştür. Düellodan önceki akşam da Grinyov'un aksine soğukkanlı ve alaycıdır. Grinyov ise ertesi gün düello sırasında ölebileceğini ve yaşadığı günün son günü olabileceğini düşünerek her zamankinden daha duygusaldır, daha çok sevgiye ve şefkate muhtaçtır.

Düello için bir kişinin tanıklık yapması gerekir. Grinyov, İvan İgnatiç'ten tanıklık yapmasını ister. İvan İgnatiç'in cevabı düellonun anlamsızlığını da ortaya koyar:

“Rica ederim Pyotr Andreyiç, vazgeçin bu işten! Küfür yakamıza yapışmaz ya... O sizi tersledi, siz de küfrettiniz ona; o suratınıza bir yumruk salladıysa siz de Yaradana sığınarak suratını Çarşamba pazarına çevirin. Hadi gidin evinize, sonra biz sizi barıştırırız. Hiç yüzünden bir insanın kanına girilir mi?”⁶¹

Grinyov, İvan İgnatiç'in söylediklerine katılsa da düellodan vazgeçmez. Çünkü düellodan vazgeçmek onursuzluk ve korkaklık olarak algılanır. Bazen toplumsal kurallar mantığın ve vicdanın da önüne geçmektedir.

⁶¹ Пушкин, а.г.е. , s. 293

Puşkin'in “**Atış**” adlı öyküsü “düello” teması üzerine kuruludur. On dokuzuncu yüzyılda özellikle askerler arasında sık sık düello yapılırdı. En ufak bir hakaret düello yapılması için yeterliydi. Kimi zaman kişiler barıştırılır, ancak bu durumda da taraflara korkak gözüyle bakılırdı. Silvio'nun yeni gelen bir subayla, subayın oyunu yanlış hesaplaması ve hatasını kabul etmemesi sonucunda ortaya çıkan tartışma nedeniyle subayı düelloya çağırması büyük bir hoşnutsuzluk uyandırır. Gençlerin bu duruma tepkisi şu şekilde aktarılır:

“Biz gençlerin gözünde değeri epey alçalmıştı artık. Gençlerin bağışlayacağı en son şey cesaretsizliktir. Gençler cesareti bütün erdemlerin en başta geleni ve her kusurun mazereti olarak görürler.”⁶²

Eserin başkahramanı Silvio, balo sırasında alaya yeni gelen ve kendi ününü gölgede bırakan yakışıklı ve zengin subayın kulağına ortada hiçbir neden yokken ağır bir hakaret fısıldar. Subayın tepkisi Silvio'ya attığı tokat olur. Silvio istediğini elde eder ve subay Silvio'yu düelloya çağırır. Düello günü yaşananlar ve subayın ölüm karşısındaki kayıtsızlığı Silvio'nun aktarımıyla şu şekilde anlatılır:

“Nişan aldı ve kurşun şapkamı delip geçti. Sıra bana gelmişti. Yaşamı artık benim elimdeydi. En küçük bir huzursuzluk belirtisini bile kaçırmak istemeyerek yüzüne baktım. Ama o tabancamın karşısında duruyor; Şapkasından en olgun kirazları seçip çekirdeklerini ayaklarıma doğru tükürüyordu. Bu kayıtsızlığı beni anlatamayacağım kadar rahatsız etmişti. ‘Değer vermediği yaşamını elinden almanın ne yararı var.’ diye düşündüm.”⁶³

Silvio, ateş etmek istemediğini, ateş etme hakkını başka bir gün kullanacağını bildirir. Bu olaydan sonra askerlikten istifa eder, küçük bir

⁶² Пушкин, а.г.е. , s. 59

⁶³ Пушкин, а.г.е. , s. 63

kasabaya yerleşir ve her gününü intikam alacağı anı bekleyerek geçirir. Nihayet kontun evleneceği haberini alır. İntikamını almak üzere heyecan içinde yola çıkar. Kont ve Kontes artık evlidir. Kont, Silvio'yu karşısında görünce karısını, onun düşeceği durumu, yaşayacağı üzüntüyü gözünün önüne getirir. Bir zamanlar ölüm karşısında kayıtsızca dururken şimdi sahip olduğu sorumluluklar Kont'un ölümüne endişeyle hatta korkuyla bakmasına neden olur. Silvio'nun da isteği Kont'a bu korkuyu yaşatmaktır. Karısının gözleri önünde Kont'u küçük düşürmesi intikamını alması için yeterlidir. Bu nedenle Silvio, Kont'u öldürmekten vazgeçer. Silvio, Kont'a karşı bir adım öne geçer. Kont'un hayatını bağışlaması sayesinde Kont ve Kontes hayatlarının sonuna kadar Silvio'ya borçlu kalacaklardır.

Düello, o dönemde adeta cesaret göstergesi olarak algılanır. Cesaret ise özellikle gençler arasında en önemli meziyettir; hatta bütün kusurları kapatacak kadar üstün bir niteliğe de sahiptir.

3.4. HALK AYAKLANMALARI

“**Dubrovskiy**”de romantik bir kahramanın çevresinde, kurmaca bir olay örgüsüyle işlenen “halk ayaklanması” düşüncesi, “**Yüzbaşının Kızı**”nda gerçek, tarihsel tabana oturtulmuştur. 1773–1775 Pugaçov Ayaklanması konusunda bir tarih yazmakta olan Puşkin, ayaklanma bölgelerini görmek, bu büyük köylü ayaklanmasının canlı tanıklarıyla görüşmek amacıyla 1833'te Kazan ve Orenburg'a gitti.⁶⁴

Puşkin, gerçek tarihsel bir olayı, Pugaçov İsyanını, “**Yüzbaşının Kızı**” ve “**Pugaçov İsyanının Tarihi**” adlı eserlerinde konu edinir. Pugaçov İsyanı Katerina zamanının en önemli olaylarından biridir. Rusya'nın 1757'de Prusya savaşıdan sonra 1768'de Türklerle savaşı devam eder. Bunun sonucu

⁶⁴ Behramoğlu, Rus Ed. Puşkin Grç.,212

olarak açlık ve kıtlık baş gösterir. Vergiler artar, salgın hastalıkların da yayılmasıyla köylülerin durumu giderek kötüleşir. Halk arasındaki artan memnuniyetsizlik sonucu ayaklanmalar başlar. Hükümet ayaklanmaları şiddetle bastırmaya çalışınca halkın öfkesinin artmasına neden olur. Bunun sonucunda *Yayık nehri boyunda bir ayaklanma patlak verdi*. Bunun başında, *aslen Don Kazak'ı olan Yemelyan Pugaçov adlı bir Kazak bulunuyordu. Prusya seferine iştirak eden, Türklere karşı dövüşen, sonra 'kaçak' vaziyetine düşen Pugaçov, bu defa Yayık Kazakları arasına gitmiş ve kendine Çar III. Petro (...) adını vererek 1173'te isyan bayrağını kaldırdı. Pugaçov, meşru bir hükümdar olan ve Petersburg'daki beyler tarafından tahtan indirildiğini iddia eden III. Petro olarak zalimler rejimine karşı harekete geçtiğini ilan etmekte, hükümetten memnun olmayan Yayık Kazaklarını, köylü tabakasını, Başkurtları, ve umumiyetle gayri Rus unsurunu kolaylıkla elde etti. Bundan dolayı Pugaçov hareketi, çiftlik sahiplerine, devlet rejimine karşı sosyal bir ayaklanma mahiyetini aldı.*⁶⁵ Puşkin, Rusya'ya büyük zararlara mal olmuş bu önemli ayaklanmayı eserlerinde işlerken tarafsız tutumunu bırakmamış ve tarihsel gerçeklere sıkı sıkıya bağlı kalmıştır.

Puşkin'in “**Pugaçov İsyanının Tarihi**” adlı eseri isyanı çıkaran Kazakların geçmişteki yaşantılarına ait bir efsaneyle başlar:

*“Bekar hayata düşkün olan Kazaklar, doğan çocukları öldürmeye ve sefere çıkarken karılarını bırakmaya karar verirler. Bir gün Guanya adlı bir Kazak lideri, genç karısını bırakmayı reddeder ve zalim kanunu bozan ilk kişi olur. Başkanın bu hareketi öteki Kazakların da aile hayatına boyun eğmesine neden olur.”*⁶⁶

Hayatlarını yağmacılıkla kazanan Kazaklar, düşmanlardan korunmak ve hayatlarını düzene sokmak için Moskova'ya bir elçi göndererek kendilerini

⁶⁵ Kurat, a.g.e, s.283

⁶⁶ Puşkin, a.g.e, s.10

himaye altına almayı isterler. Bu amaçla Kazaklar, Yayık Nehri'ne yerleşirler. Ancak Kazaklar, yağmacılığa devam ederler. Bu yüzden de Moskova, Yayık ve Don Kazaklarını uyarır. Asi ruhlu Kazaklar boyun eğmez. Moskova'ya giderek ellerindeki balta ve kütüklerle Çar'ın karşısına çıkarlar. Çar da Kazakları ceza olarak Polonya ve Riya civarına sürer.

Yayık Kazakları, Moskova'dan gelen emirlere boyun eğmemekle birlikte kendi adet ve törelerine sıkı sıkıya bağlıdır. Aralarında mutlak bir eşitlik söz konusudur. Halk tarafından başkan ve bölükbaşları seçilir, yine halkın istediği kararları uygulatırlar. Bütün hukuk ve toplum işleri kurultay tarafından idare edilir ve kurultayda her Kazak'a konuşma hakkı verilir. Ancak yazılı kanunları olmayan Kazakların ceza yöntemleri kaba ve barbarcadır. İhanet, hırsızlık, cinayet gibi suç işleyen bir Kazak çuval içine koyulur ve suya atılır.

Büyük Petro, bu ele avuca sığmayan, kanunlara ve yasalara uymayan Kazaklara devletin düzenine uymaları için onları Savunma Bakanlığı'na bağlar. Kazaklara görevler verilerek aylık bağlanır. Belli bir otoriteye bağlı kalarak yaşamak istemeyen Kazaklar, isyan çıkarsalar da bu isyanlar kanlı bir şekilde bastırılır. Başlarına da Çar'ın tayin ettiği bir kişi atanır. Ancak hükümetin atadığı bu kişiler bir süre sonra Kazaklara bağlanan maaşları vermedikleri ve bir takım vergiler uydurup halktan zorla para topladıkları için Kazaklar tarafından hükümete şikayet edilir. Hükümetin gerekli düzenlemeleri yapmaması Kazakların yeniden isyan etmesine neden olur ve isyan yine kanlı bir şekilde bastırılır. Kazaklar, şikayetlerini İmparatoriçe'ye duyurmak için büyük bir çaba gösterebilirler de hükümet adamları tarafından engellenirler. En sonunda törelerine ve göreneklerine bağlılıklarıyla bilinen Kazakların sakallarının kesilmesi istenince 1771 yılında büyük bir isyan çıkar.

Hükümet, sınırlarını koruyan halkın isteklerini ve şikayetlerini dinlemek yerine ağır cezalarla isyanları bastırır. Sesini duyuramayan halkın çaresizliği, öfkelerini daha da artırır. Çar'ın himayesine sığınan Kalmuklar, Kazakların

tam aksine uysal bir yapıya sahiptirler. Kalmuklar, Rusya'nın güney sınırlarını savunarak içtenlikle hizmet ederler. Ancak o bölgede görevlendirilen yetkililer, hükümetin uzaklığından ve halkın uysallığından faydalanarak halka zulmetmeye başlarlar. Bu insanların şikayetleri de yüksek makamlara ulaşmaz. Bunun üzerine Kalmuklar, güney sınırlarını terk ederler. Hükümet bu kaçıışı önlemeye çalışsa da uyguladığı ağır cezalar bile artık işe yaramaz. Yeni bir lider bulduklarında yeniden isyan edeceklerdir. Yemelyan Pugaçov'un ortaya çıkışıyla Rusya'da hızla yayılan büyük bir isyan başlayacaktır: Pugaçov İsyanı. Asiler, ölü Çar'ın adını kullanarak taraf toplamaya karar verirler. Bunun için halkın tanımadığı Pugaçov'u uygun görürler. Pugaçov, kendisini ölen Çar III. Petro gibi tanıtarak yandaş toplamaya başlar. Ayaklanmaya hazır, hükümete tepkili halkı kendi tarafına çekmek, Pugaçov için hiç de zor olmaz. Saldırdığı köy ve kasabalar da halk kendi tarafına geçer, hükümet görevlileri ve subaylar asılarak türlü işkencelere maruz bırakılırlar.

İsyan, çapulcularla kuvvetlenirken hükümet yeterli tedbir alamaz. Subaylar emirlere uymayıp kendi kafalarına göre hareket ederler. Pugaçov, savaşarak bazen de hiç savaşmaya gerek kalmadan kaleleri hızla ele geçirir. Halk çoğu yerde Pugaçov'u tam bir teslimiyetle ekmek ve tuzla karşılar. Çok geçmeden sadece Orenburg'da değil, onunla sınırı olan başka illerde de tehlike artar. Köylüler de asilerin tarafına geçer. Halk hükümetin emirlerini dinlememeye başlar.

İmparatoriçe, felaketi endişeyle izlemektedir. Ancak, o zamanki durum karışıklığa son derece elverişlidir. Ordunun bir kısmı Türkiye'de, bir kısmı da Polonya'dadır. Daha önce salgın halini alan veba hastalığını önlemek için hükümetin bütün Rusya'da aldığı sıkı önlemler halk arasında genel bir huzursuzluk yaratır. Yeni asker toplanması da bu huzursuzluğun artmasına neden olur.

Orenburg'da ise üç bine yakın erle, yetmiş kadar top mevcuttur. Asileri böyle bir kuvvetle bastırmak mümkündür. Ama askeri komutanlar arasında işini bilen bir tek kişi bile yoktur. Komutanların daha isyanın başında korkakça tavırları Pugaçov'un güçlenmesine neden olur. Böylelikle de saldırıya geçme imkanını kaybederler. Orenburg ağır bir kuşatma altına alınır. Savunmada kalan Orenburg Kalesi'nden top atışıyla Kazaklar püskürtülür. Karşılıklı ateş hemen hemen her gün devam eder. Asilerin asıl amacı Orenburg'da yaşayan insanları açlıktan öldürmektir. Çok geçmeden Orenburg'da saman kıtlığı baş gösterir. Atlar savaşamayacak kadar cılız bir hale gelirler.

Pugaçov'un etrafında toplanan asilerin sayısı yirmi beş bini bulur. Bu kuvvetin özünü yayık Kazakları oluşturur. Tatarlar, Başkırtlar, Kalmuklar, isyan eden köylüler, kaçak kürek mahkumları da asilerin etrafında toplanmaya devam ederler. Kiminin elinde bir mızrak, kiminin elinde silah, kiminin elinde süngü, kiminin elinde kalın çomaklar vardır. Birçoğu da silahsızdır. Yağmacılıkla geçinirler. Kaçmanın cezası ise idamdır. Karakollar ve keşif kolları kurulur. Görevlerini yapıp yapmadıklarını Pugaçov bizzat kontrol eder. Karargah asilerin keyfi için bırakılmış birçok subay eşi ve ailesiyle doludur. Her gün idamlar yapılır. Ortalık adeta ceset kaynamaktadır.

Gittikçe yayılan tehlikeye karşı ciddi bir tedbir almanın gerekliliğini fark eden İmparatoriçe Yekaterina isyanı bastıracak ordunun başına Aleksandr İlyiç Bibikov'u getirir. Bibikov, itiraz etmeden bu zorlu görevi kabul eder. Moskova'ya geldiğinde başkent korku ve yas içindedir. Birçok asil aile, Pugaçov'un baskınına uğrayan veya ayaklanma ihtimali olan illerden Moskova'ya gelirler. Köleler, Pugaçov'u sabırsızlıkla beklediklerini açıkça dile getirmekten çekinmezler.

Orenburg'un durumu da gittikçe kötüleşir. Açlık büyük tehlike olmaya başlar. Hayvanların büyük bir kısmı ölür. Ölen hayvanlar yiyecek bulamayan halk tarafından yenir. Ellerinden unu ve bulguru alınan halk at ve öküz

derilerini ince ince kıyarak ekmek hamuruna katarlar. Türlü türlü hastalıklar ortaya çıkar. Halk arasında büyük bir hoşnutsuzluk baş gösterir.

Bu sırada Kazan'a gelen Bibikov, heyecan, üzüntü ve sabırsızlık içinde halkın ve emrindekilerin cesaretini yükseltmeye çalışır. İsyanı özetleyen şu cümleleriyle hükümetin tavrını da açıklar:

“Ne yazık ki önlem almakta geciktik. Dünden beri her taraftan kuvvet gelmeye başladı. Bindirilmiş olarak getirilmesini emrettiğim bombacı taburuyla iki süvari bölüğü geldi. Fakat yayılmakta olan felaketi önlemek için bunlar pek yeterli değil. Felaketse, hatırlarsın, Petersburg'da her tarafı birden saran, söndürülmesi pek güç olan yangına benziyor, çünkü bir tarafı söndürülürken diğer tarafı tutuşmaya başlıyor.”⁶⁷

Bibikov'un cesaretli çalışmaları sonuç vermeye başlar. Yavaş yavaş Pugaçov'un kışkırttığı köyler kurtarılır. Her gün dört bine yakın köylü Bibikov'a af dilemek için gelir. Pugaçov, her yerde kuşatılır. İmparatoriçe Katerina, Pugaçov'u kendisine teslim edene büyük ödüller vaat eder. Pugaçov, adamlarına güvenmez. Canlarını kurtarmak için tereddüt etmeden Pugaçov'un başını vereceklerini bilir. Bu yüzden de yenildiği takdirde etrafında topladığı serserileri bırakıp kaçmak için otuz atı ayrı bir yerde besler.

Pugaçov, Yayık Kazaklarının elinde korkuluktan başka bir şey değildir. İsyanın asıl nedeni genel huzursuzluktur. Bunu çok iyi anlayan Bibikov'un stratejisi de sağlam ve etkilidir. Ancak, bu arada isyancılar da boş durmaz. Keyfi hareket etmeye, yağmalamaya, öldürmeye ve zulmetmeye devam ederler. Devlet hazinesi ciddi bir biçimde zarar görür.

⁶⁷ Puşkin, a.g.e. , s.57

Bibikov ve Mihelson gibi cesur komutanların başarılarıyla isyan bastırılmaya çalışılır. Orenburg kurtarılır. Fakat heyecana, yorgunluğa ve üzüntüye daha fazla dayanamayan cesur komutan Bibikov ölür. Mihelson, Pugaçov'u kovalamaya devam eder. Pugaçov'un geçtiği yerlerdeki halkı, asilerden kurtarır. Ancak bütün komutanlar Mihelson gibi cesur değildir. Dekalong, Mihelson'u kışkırttığı için ona yardım etmez. Bibikov ve Mihelson gibi canlarından önce vatanı düşünmesi gereken komutanları isyan ya da halkın durumu ilgilendirmez. Kendi çıkarlarını düşünürler.

Pugaçov, Kazan'da çıkardığı isyanda büyük zararlar verir. Cezaevleri yıkılarak mahkumlar serbest bırakılır. Pugaçov tarafından yağma edilen mallar idarecilerce sahiplerine geri verilir. Bütün mallar gelişigüzel dağıtılır. Zengin fakir, fakirse zengin olur.

Pugaçov, dört bir yandan kuşatılır. Pugaçov kaçar, ancak başarıları bile bu kaçıışı kadar korkunç değildir. Ayak bastığı her yer darmadağın olur. Kurtulamayacaklarını anlayan isyanın asıl elebaşları Pugaçov'un başı üzerine hükümetle pazarlığa girerler. Kendi canlarını kurtarmak için Pugaçov'u kısıvrak yakalayıp teslim ederler. Pugaçov'un idam öncesi şu sözleri de isyan sırasında onun konumunu da açıkça göstermektedir:

“Siz beni mahvettiniz; ölü çarınızın adını almak için siz bana günlerce yalvardınız. Ben bu isteğinizi uzun zaman reddettim, kabul ettikten sonra da yaptığım her şey sizin isteğinizle, sizin iradenizle oldu. Sizse çoğu zaman benim haberim olmadan, hatta irademe aykırı hareket etiniz.”⁶⁸

Pugaçov'un ifadesinde yer alan *“Ben karga değilim, karga yavrusuyum. Karganın kendisi ise daha uçmaktır.”⁶⁹* sözleriyle isyanın asıl elebaşının kendisi olmadığını açıklar. Pugaçov, idam edilirken halktan kendisini bağışlamasını ister.

⁶⁸ Puşkin, a.g.e. , s.114–115

Puşkin, eserinde İmparatoriçe Yekaterina'nın ve hükümetin yapmadığını yapar, isyanın nedenlerini araştırır. Halkın isteklerini, şikayetlerini, hükümetin eksikliklerini, kendi çıkarını düşünen komutanları, uzak bölgelerdeki yetkililerin başıboş bırakıldığını açıkça nesnel bir şekilde gösterir. Bütün eserlerine sansür uygulandığı o dönemde Puşkin'in bu eseri bir cesaret örneğidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN DÜZ YAZI ESERLERİNDE ÜSLUP ANLATIM TEKNİĞİ

4.1. ÜSLUP

Bu bölümde Puşkin'in düzyazı eserlerindeki anlatım özellikleri ve dili kullanış biçimini inceleyeceğiz. Puşkin, Yevgeniy Onegin'in üçüncü bölümünün on üçüncü kıtasında düz yazılarının özelliklerini hakkında ipucu verir:

“Dostlarım ne anlam var bunda? / Göklerin istenciyle belki / Vazgeçeceğim şair olmaktan / Yeni bir cin yerleşiyor bana / Ve hor görüp tehditlerini Feb'in / İneceğim alçakgönüllü düzyazıya / Benim sevinçli günbatımımı / Eski tarz romanlar kaplayacak / Gizemli acılarını cinayetin / Betimlemeyeceğim onlarda / Fakat size, basitçe, sadece / Rus ailesini anlatacağım / Sevdanın büyüleyici düşlerini / Törelerini eskilerimizin / Ve nakledeceğim konuşmalarını / Babanın ya da yaşlı amcanın / Ve çocukların buluşmalarını/Yaşlı ıhlamurların altında, ırmak kıyısında.”⁷⁰

Puşkin, düz yazı eserlerinde sıradan Rus insanının sade yaşamını anlatır. Puşkin, Rus halk insanının günlük hayatını, aile ilişkilerini, halk isyanlarını, Rus toplumunun kültürel özelliklerini eserlerinde konu edinir. Dili anlattığı konulara uygun olarak sade ve akıcıdır. Eserlerinde doğallığı bozacak gereksiz süslemelere ve ayrıntılara yer vermez. Duygu ve düşüncelerini kelimeleri süslemeden, yalın ve berrak bir anlatımla yansıtır. Sade, ama enerjik kimi zaman da ironik bir anlatımı vardır. Puşkin'in düz yazı eserlerinde aşk da savaş da hayatın içinde var olan sıradan olaylar olarak aktarılır.

⁷⁰ Behramoğlu, Rus Ed. Puşkin Grç, s.180

Eserlerindeki kahramanlarda seçtiği konulara uygun olarak Rus halk insanını temsil ederler. Menzil bekçisi, tabutçu, yoksul bir toprakbeyi olan karakterleri Puşkin sayesinde hayat bulur. Kimsenin önemsemediği bu insanlar üzerinde de düşünölmeye başlanır. Puşkin, sıradan hayatı olan bir karakteri de bir isyanın önderi olan bir karakteri de aynı gerçekçilikle yansıtır. Karakterler abartılmadan olumlu ve olumsuz yönleriyle verilir. Puşkin'in düz yazı eserlerinde olağanüstü niteliklerle donatılmış bir kahraman yoktur.

Puşkin'in düz yazı eserleri kendi içinde bölümlere ayrılır. **“Yüzbaşının Kızı”** on dört bölümden oluşur. Her bölümün başında içeriği özetleyen başlığı ve konuyla ilgili bir alıntı vardır. Pugaçov İsyanı zamanındaki Rus insanının günlük yaşamları, psikolojileri, tarihsel ve toplumsal olaylar abartısız ve yalın bir üslupla anlatılır. Eserde geçen savaş sahneleri gereksiz ayrıntılarla uzatılarak değil, kısa ve öz bir şekilde anlatılır.

Roman kahramanlarının günlük yaşamları, aile yaşantıları, psikolojileri, savaş sahneleri, Grinyov ile Maşa arasındaki aşk, Şvabrin'in intikamı, Pugaçov'un iyi ve kötü yanlarıyla birlikte kişiliği abartısız bir şekilde aktarılır. Aşk da nefret de savaş da hayatın içinden kopup gelen doğal olgular olarak yansıtılır. Eserde hiçbir bölüm gereksiz ayrıntılarla donatılmamıştır. Eserde hakim olan duygu Rus insanının saflığı ve yumuşaklığıdır. Rus insanı, kısa, öz ve sade bir üslupla tasvir edilir. Grinyov'un eski bir subay olan babasının evdeki otoriter tavrı, oğlunun üstüne titreyen annesinin şefkati, kale komutanının yumuşak ve iyi niyetli tavrı, aile içerisindeki sıcaklık eserde göze çarpan konulardır.

“Yüzbaşının Kızı” hakkında Gogol'ün tespiti de Puşkin'in üslubunu da açıklamaktadır:

“Yüzbaşının Kızı” ile karşılaştırılınca bütün romanlarımız ve bütün hikayelerimiz yavan kalıyor. Saflık, yumuşaklık öyle bir yüksekliğe ulaşıyor ki

bu yapıtta, gerçek bile yapmacık ve karikatürize edilmiş gibi görünüyor. Ortaya gerçekten de ilk olarak Rus karakterleri çıkıyor. Kalenin basit komutanı, karısı, bayraktar, biricik topuyla kalenin kendisi, zamanın karışıklığı, sıradan insanların o alçakgönüllü büyüklüğü. Bütün bunlar gerçek değil, onu da aşan bir şey.”⁷¹

Puşkin, Dubrovskiy’de, bu romantik kahramanı ve çevresinde gelişen olayları, yine romantik renkler taşımakla birlikte, halksal, ulusal, gerçekçi bir temele oturtmayı başarmıştır. Romanda dönemin Rus toprakbeylik düzeni ve ona uşaklık eden bürokrasiyle acımasızca alay edilmekte; Kirila Petroviç tipinin çevresinde Rus toprakbeylik düzeni, günlük yaşam özellikleriyle, sevecenlikten de yoksun olmayan ince bir alaycılıkla sergilenmektedir. Bu bakımdan Dubrovskiy, Gogol’ün bazı ilk dönem yapıtlarıyla da ortak özellikler taşır. Puşkin’in Rus halk tiplerine onların yaşamlarına, konuşmalarına, göreneklerine duyduğu (bu kez alaycılıktan yoksun olmayan) ilgi ve sevgi Byelkin Öyküleri’nde ve daha sonraki Yüzbaşının Kızı’nda olduğu gibi Dubrovskiy’de de büyük yazarın başlıca özelliklerindendir.”⁷²

“**Dubrovskiy**” adlı eser on dokuz bölümden oluşur. “**Dubrovskiy**”de tasvirler, anlatıcı figür aracılığıyla yapılır. Krila Petroviç ve onun çevresinde dönen insanların tasvirinde ironik bazen de abartılı bir anlatım söz konusudur:

“Krila Petroviç, cahil bir adamın bütün kusurlarını açığa vururdu ev yaşantısında. Çevresindekilerce şımartılmış olduğu için ateşli tabiatının bütün parlayışlarına ve oldukça sınırlı aklına esen bütün düşüncelere tam bir özgürlük tanımaya alışmıştır. Fiziksel yeteneklerinin olağanüstü güçlülüğüne karşın oburluğu yüzünden haftada iki kez sancıdan kıvranırdı.”⁷³

⁷¹ Henri Troyat, Puşkin I, Çev. Oğuz Peltek, Ankara, M.E.B, 1954, s.298

⁷² Behramoğlu, Rus Ed. Öğr., s.90-91

⁷³ Пушкин, a.g.e. , s. 148

Rusya'daki adalet sistemi ve toprakbeyliği sistemine yaltaklanan insanlar alaycı bir üslupla eleştirilir:

“Andrey Gavriloviç kentte bir tüccar tanıdığına indi, geceyi onda geçirdi ve ertesi gün sabahleyin ilçe mahkemesine çıktı. Kimse dikkat bile etmedi ona. Dubrovskiy'in hemen arkasından da Kirila Petroviç geldi. Yazıcılar ayağa kalkıp, divitlerini kulaklarının arkasına koydular. Mahkeme üyeleri onu eğilip bükülerek, yaltaklanarak karşıladılar; rütbesine, yaşına ve kalıbına saygı gösterip, bir koltuk sürdüler altına. Troyekurov, açık kapının önüne oturdu. Andrey Gavriloviç, duvara yaslanmış, ayakta duruyordu.”⁷⁴

Puşkin'in üslubu “**Dubrovskiy**”de işlek ve akıcıdır. Kimi zaman ironik, kimi zaman eleştirici bir tutumu vardır. Tasvirleri, konuları ve kişileri anlamak açısından kısa bir şekilde verilerek eserin akıcılığı bozulmamıştır.

“**Maça Kızı**” traji-komik ve fantastik bir öyküdür. Rus sosyete yaşamını, paraya dayalı ilişkilerin sahteliğini, insanların bencilliğini ortaya koyar. Eser altı bölümden oluşur. Rus soylu sınıfının eğlenceleri, baloları, kumar salonları hakkında kısa tasvirlerle yer verilir. Bu kısa tasvirlerde Rus sosyetesinin yaşayışı ve kültürü hakkında bilgi verir.

Puşkin, bu fantastik öyküyü süsleyip karmaşık bir hale getirmeden, sıfatlardan sıyrılmış kısa cümleleriyle oldukça sade ve enerjik bir dil kullanır. Puşkin'in üslubu sayesinde ortaya sürükleyici ve keyifli bir eser çıkar. Eserin akıcılığı bozulmaması için tasvirler de oldukça sade ve nettir.

Puşkin'in “**Pugaçov İsyanının Tarihi**” adlı bu eserinde akıcı ve nesnel bir üslubu vardır. Gerçek belgelere dayanılarak anlatılan bu eserin dili oldukça sade ve özdür. Bu tarihi nitelikli eser heyecanlı bir roman gibi bir solukta okunur. Puşkin'in sürükleyici dili bu eserde de kendini gösterir. Eserin

⁷⁴ Пушкин, а.г.е. , s. 155

başından sonuna kadar Puşkin'in tarafsız ve cesur bir dili vardır. İsyançıların çabalarına erişmek için Pugaçov'u kullandıklarını, hükümetin ise ağır ve beceriksiz davrandığını söylemekten çekinmez. Pugaçov'a serseri, haydut demekle birlikte onun dilencilik yaptığı yıllarda kendine sadaka veren bir papazın iyiliğinin karşılığını verdiğini de gösterir. İsyanın nedeninin halkın halkın genel huzursuzluğu olduğunu, Pugaçov'un ise Kazakların kuklasından başka bir şey olmadığını gösterir. Eser sekiz bölümden oluşur. Savaş sahneleri oldukça keskindir.

1830 yılının ürünü olan Byelkin Öyküleri, süssüz yalın bir üslupla yazılmış, gerçekçi, özlü sanat ürünleridir. Bu öykülerde Puşkin, halk insanlarını büyük bir yalınlık, gerçekçilik ve ustalıkla çizmiştir. "Menzil Bekçisi" öyküsünde bekçi ve kızı, "Tabutçu"da tabut yapımcısı ve kızları, "Acemi köylü kızı"da hizmetçi kızlar, uşaklar, sevecen bir alaycılık ve duyguyla çizilen bütün bu tipler, gerçekçi Rus yazınına örnek oluşturmuşlar; Dostoyevski, Nekrasov, Tolstoy, Çehov vb. daha sonraki dönemlerin birçok büyük yazarı için tükenmez esin kaynakları olmuşlardır. Bütün bu öyküler ince bir alay, zeka, yalın ve şen bir insan sevgisiyle örülüdür.⁷⁵

1830 yılında yazdığı "**Goryuhino Köyü'nün Tarihi**"nde Rus köylüsü ve Rus köylerindeki yaşam hakkında gerçekçi bilgiler verilir. *Goryuhino Köyünün Tarihi* adlı yapıt da acımasız gerçeklerle yüklüdür. Yapıtta köy, tüm sefaleti ve ezilmişliğiyle betimlenir. Malikane yaşantısı ve yönetici imgeleri yergici bir biçimde anlatılır. Puşkin, toplumsal gerçekliği yansıtırken toplumdaki olaylara ilişkin derin bir tarihsel yaklaşıma sıkı sıkıya bağlı kalmaktadır. Tarihsellik, Puşkin'in dünya görüşünün en temel özelliklerinden biridir. Söz konusu özellik, yazarın toplumsal yaşama bakışında kendini gösterir.⁷⁶

⁷⁵ Behramoğlu, Rus Ed. Ögrt, s. 90

⁷⁶ Olcay, a.g.e, s.51

“**Roslavlev**”de olaylar Napolyon’un Rusya seferi sırasındaki Rus sosyetesinde geçer. Rus soylu kesiminin cehaleti ile açıkça alay edilir. Savaş sırasında bile çeşitli balolarda eğlenen bu insanlar eleştirilir. Bu eserde Rus sosyetesinin ve Rus kadınlarının da Rusya’nın sorunlarıyla ilgilenmesi gerektiği gösterilir.

Puşkin eserlerinde halk şarkılarına ve atasözlerine de yer vermiştir: bu atasözleri ve halk şarkıları kimi yerde bölümlerin başında kimi yerde de eserin ortasında verilir. Bu alıntılar esere zenginlik ve renk katmanın yanı sıra okuyucuya Rus halk insanı ve köy kültürü tanıtmaya yardımcı olur. “**Yüzbaşının Kızı**”nda geçen halk şarkılarından birkaçı buna örnek teşkil eder:

- *Ey uzak ülke, güzel ülke
Ey bilmediğim ülke!
Ne kendi isteğimle geldim sana,
Ne de soylu bir atın sırtında.
Beni, bu yiğit delikanlıyı
Gençliğin ateşi getirdi buraya
Bir de başımdaki şarap dumanları.*⁷⁷

**Сторона ль моя, сторонушка,
Сторона незнакомая!
Что не сам ли я на тебя зашел,
Завезла меня, доброго молодца,
Прытость, бодрость молодецкая,
И хмелинушка кабацкая.**

- *Bizler bu kalenin erleriyiz.*

⁷⁷ Puşkin, **Bütün Öyküler Bütün Romanlar**, Çev. Ataol Behramoğlu, 2. Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006, s. 363

*Tayınımızı yer, suyumuzu içeriz;
Gelirse amansız düşmanlarımız
Her zanman açıktır soframız
Gülleyi koyduk mu topa
İyi bir ziyafet çekeriz onlara.⁷⁸*

***Мы в фортеции живем,
Хлеб едим и воду пьем;
А как лютые враги
Придут к нам на пироги,
Зададим гостям пирушку:
Зарядим картечью пушку.***

- *Ah sen, genç kız, güzel kız!
Böyle çiçeğin burnunda kocaya varma
Anana babana danış bir kere
Anana, babana, akrabalara
Aklını başına devşir güzel kız
Aklını başına devşir, çeyiz topla.⁷⁹*

***Ах ты, девка, девка красная!
Не ходи, девка, молода замуж;
Ты спроси, девка, отца, матери,
Отца, матери, роду-племени;
Накопи, девка, ума-разума,
Ума-разума, приданова.***

⁷⁸ Puşkin, Btn. Öyk. Btn. Rmn., s.375

⁷⁹ Puşkin, Btn. Öyk. Btn. Rmn., s. 393

“Pugaçov İsyanının Tarihi”nde de halk türkülerinden örnek verilmiştir:

*Sarafanım, benim sarafanım
Sen her yerde işime yararsın
Gerekli olmadığın zaman da
Bir köşeye atılıp durursun.*⁸⁰

Puşkin’in eserlerinde kullandığı atasözlerinin bir kısmı şunlardır:

- *Küfür dediğin avlu kapısına asılmaz ya.*⁸¹

Брань на воротах не виснет.

- *Çağrılmadık konuk Tatardan kötüdür.*⁸²

Незванный гость хуже татарина.

- *Halkın ağzında laf, denizde dalga.*⁸³

Мирская молва - Морская волна.

Puşkin’in eserlerinde halk sözleri ve halk şarkılarının yanı sıra o dönemde Rus sosyetesinde hakimiyet kurmuş yabancı dilde ifadelere de rastlanır. Rus sosyetesinin kullandığı dil özellikle Fransızca’dır.

⁸⁰ Puşkin, Pug. İsy. Trh. , s. 47

⁸¹ Puşkin, Btn. Öyk. Btn. Rmn., s. 387

⁸² Puşkin, Btn. Öyk. Btn. Rmn., s. 425

⁸³ Puşkin, Btn. Öyk. Btn. Rmn., s. 481

Le Negre du czar: Çar'ın zencisi

Bone nuit: İyi geceler

Je ve avek vu parle : Sizinle konuşmak istiyorum

Une affectation : Yapmacık bir şey

Puşkin'in eserinde İtalyanca ifadelere ve müzik terimlerine yer verilmiştir:

Signor: Sinyor

Eccelenzo: Ekselans

Corpo di Bacco : Allah kahretsin

Libretto : Bir operanın sözlerinin yazılı olduğu kitap

Con-amore : coşkuyla

Eserlerinde yer verilen İngilizce kelime ve cümlelere şu örnekleri verebiliriz:

Dandy : züppe

“Like a warrior taking his rest

With his martial cloak around him”

“Dinlenen bir savaşçı gibi

Cenk giysisi içinde”

Latince ifadelere “**1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk**” adlı eserinde rastlanır.

“Heu! Fugaces , Posthume, Posthume

Labutur anni...”

“Heyhat! Posthume, Posthume,

Yıllar uçup gidiyordu...” (Horotius)

**“Nes Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes...”**

“Ve Ermeni toprağı,
Dostum Valji.
Bütün yıl buzla örtülü değil.” (Horotius)

Puşkin’in “**1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk**” adlı eserinde Puşkin’in gezdiği gördüğü yerlerin kültürünü yansıtan Türkçe kelimelere sık rastlanır. Çerkezlerin, Tatarların, Gürcülerin hayatından izler görülür:

Чекмен : cepken, Kafkas halkına ait erkek üst giysisi

Аул : köy

Танга : damga

Самовар : semaver

Чихирь : çihir, Kafkas şarabı

Абаз : Gürcü parası

Аманат : rehine

Бурдюк : tulum

Караван-сарай : kervan saray

Харем : harem

Чюрек : çörek

Чабан : çoban

Сераскер : serasker⁸⁴

“**1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk**”ta geçen bazı cümleler Türkçe orijinalliğı bozulmadan kiril harfleriyle yazılarak verilmiştir:

Вербана ат : ver bana at

⁸⁴ Türkçe kelimeler için bkz. Российская Академия Наук Институт Русского Языка, **Словарь Языка Пушкина**, Азбуковник, Москва, 2000

Puşkin'in “**1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk**” adlı bu eserinde Müslümanlığı simgeleyen kelimeler de görülür. Yine bu eserde Türkçe unvanlara ve rütbelere yer verilmiştir:

Мулла : molla

Коран : Kuran

Дервиш : derviş

Паша : paşa

Хан : han

Бей : bey

Türkçe yer ve mekan isimlerine de “**1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk**”ta sık rastlanır.

Арзрум : Erzurum

Ак-Даг : Ak Dağ

Карс : Kars

Топ-Даг : Top Dağ

Гассан Кале : Hasan Kale

Bu bölümde Puşkin'in düz yazı eserlerindeki üslup özelliklerini incelemeye çalıştık. Eserlerinde nesnel tutumu, süssüz ve yalın dili dikkat çeker. Rus halk şarkılarına, atasözlerine ve Rus soylu kesiminin kullandığı çoğunlukla Fransızca olan yabancı sözcüklere eserlerinde sıkça rastlanılır. Puşkin, düz yazı eserleri ile gerçekçi Rus yazınının ilk örneklerini vermiştir.

4.2. ANLATIM TEKNİKLERİ

4.2.1. Anlatım Biçimi

Roman sanatı bağlamında üç anlatıcı tipi vardır: birinci tekil kişi (ben), üçüncü tekil kişi (o) ve ikinci çoğul kişi (siz). Puşkin, düz yazı eserlerinde üçüncü tekil kişi ve birinci tekil kişi yöntemini kullanır.

“O anlatıcı” yazar için geniş imkanlar sağlar. Bu anlatıcı tipini seçen romancı, söz konusu yöntemin olaylara uzaktan ve yakından, dıştan ve içten bakabilmekte yerine göre yüzeysel, yerine göre derinlemesine tahliller yapabilmektedir.⁸⁵

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin’in **“Büyük Petro’nun Arabı”**, **“Dubrovskiy”**, **“Maça Kızı”**, **“Kırcalı”**, **“Mısır Geceleri”**, **“Pugaçov İsyanı’nın Tarihi”** ve **“Belkin Öyküleri”**ne dahil **“Tipi”**, **“Tabutçu”**, **“Acemi Köylü Kızı”** adlı eserleri üçüncü tekil yöntemiyle yazılmıştır. Bu yöntemle yazılan eserlerinde olaylar içten ve dıştan yansıtılmaktadır. Karakterler hakkında her şey bilinir. Kimi zaman karakterlerin zihninden geçenler de aktarılarak üçüncü tekil yönteminin sağladığı imkanlar kullanılır:

“Marya Krilovna, gitmesine izin verilince hemen bundan faydalandı. Odasına koştu, kapıyı kilitledi; kendisini Yaşlı Prens’in karısı olarak gözlerinin önüne getirdiğinde, gözyaşlarını daha fazla tutamadı. Prens, birden ona İğrenç, nefret edilecek bir kişi olarak gözüktü. Nikah, ölüm gibi korkutuyordu onu. –hayır, hayır ölürüm, manastıra girerim ya da Dubrovskiy’le giderim daha iyi- diye umutsuzluk içinde tekrarladı.- ”⁸⁶

⁸⁵ Mehmet Tekin, **Roman Sanatı (Romanın Unsurları)**, 4. basım, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., 2004, s.8

⁸⁶ Пушкин, a.g.e. , s. 205

Puşkin, **“1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk”**, **“Yüzbaşının Kızı”**, **“Atış”**, **“Menzil Bekçisi”**, **“Goryuhino Köyü Tarihi”**, **“Roslavlev”** eserlerinde birinci tekil yöntemini kullanır. Fakat yazarın kullandığı “ben anlatımı”nda farklı örnekler göze çarpar. Gezi notları niteliğini taşıyan **“1829 Seferi Sırasında Erzurum’a Yolculuk”** adlı eserinde olayları birebir gören, yaşayan ve tanık olan eserin anlatıcısıdır. Yazarın gittiği, gördüğü yerler hakkındaki izlenimleri, doğa tasvirleri, karşılaştığı kişiler ile ilgili görüşleri bizzat birinci tekil kişi tarafından aktarılır. “Ben Anlatıcı” eserin tümüne hakimdir.

“Yüzbaşının Kızı”, **“Menzil Bekçisi”**, **“Atış”** eserlerinde anlatıcı, herhangi bir figür ya başından geçenlerin anlatıcısı ya da tanık olduğu olayların aktarıcısı konumunda olur. **“Yüzbaşının Kızı”**nda anlatıcı roman kahramanlarından Grinyov’dur. Kişileri, olayları ve mekanları Grinyov’un tasviriyle tanırız. Grinyov’un toplumsal düzen içindeki konumu toplumun her kesimine ulaşabilecek düzeydedir. Soylu ve zengin bir ailesi vardır. Ancak şehirde değil, köyde yaşarlar. Babası emekli bir askerdir. Böylece Grinyov’un çocukluğu hem soyluların hem köylülerin içinde geçmiştir. Kendisinin ve babasının asker olması askerleri ve onların yaşantısını da yakından tanımasına fırsat verir. Grinyov’un toplumun her kesimini bu kadar yakından tanıması olaylara ve kişilere önyargısız yaklaşmasını sağlar. Grinyov’un zaman içinde değişen fikirleri olayları ve kişileri farklı bakış açıları ile görmemizi sağlar. Eserin sonunda Grinyov’un anlatımı bittikten sonra “o anlatıcısı” yöntemi kullanılarak roman kahramanlarının hayatları ile ilgili bilgi verilir.

“Menzil Bekçisi” ve **“Atış”** öykülerinde anlatıcı **“Yüzbaşının Kızı”**nda olduğu gibi öykü içerisindeki bir karakterdir. Olaylar bu karakterler vasıtasıyla anlatılır. Aktardıkları kimi zaman duydukları kimi zaman yaşadıkları olaylardır. Ancak bu öykülerin ilerleyen bölümlerinde anlatıcının dışında eser içindeki farklı karakterler tarafından kendi yaşadıkları olaylar aktarılır. **“Menzil Bekçisi”**nde kızı Dünya’nın kaçıışı ile ilgili detayları bizzat

Menzil Bekçisi'nden , “**Atış**” da Silvio'nun intikam nedenlerini bizzat Silvio'dan öğreniriz.

“**Goryuhino Köyü Tarihi**”nde ve “**Roslavlev**” de “ben anlatıcı” eserin başında kendi hayatlarını özetlerken, eserin ilerleyen bölümlerinde tanık oldukları ya da duydukları konular hakkında bilgi verir.

Karşılıklı yazılan mektuplardan oluşan “Mektuplarla Roman” adlı eserinde baştan sona “ben anlatıcı” hakimdir. Karakterlerin ruhsal durumları, başından geçen olaylar bizzat kendileri tarafından aktarılır.

4.2.2.Anlatım Konumu

Puşkin'in düz yazı eserlerinde “tanrısal”, “yansız” ve “kişisel” konumu göze çarpar. Anlatım tutumu eserden esere farklılık gösterir. Kimi eserlerinde ise ikisini veya üçünü bağımsız, iç içe veya dönüşümlü olarak kullanır.

“İlahi-tanrısal” konumda bulunan anlatıcı, görevini yerine getirirken kendini gizlemek gereğini duymaz; varlığıyla, sesi ve etkileme gücüyle her yerde hazır ve nazır olduğunu hissettirir. Onun görmediği, bilmediği, sezip anlamadığı hiçbir şey yoktur. O, hangi yönden bakılırsa bakılsın, insan-üstü donanımlı “olympian” (erişilmez) bir varlıktır. Anlatı sisteminin her yerinde bulunduğu gibi, bu sistemin vazgeçilmez öğeleri (insan, olay, zaman, mekan v.s) üzerinde sonsuz tasarruf hakkına sahiptir.”⁸⁷

Puşkin'in eserlerinde karakterlerin hayatlarının öncesi ve sonrası bilinir. Bakış açısı sınırsızdır. Olaylar kuşbaşı bir gözle uzaktan sunulur. Kişi ve olaylar uzaktan ve yakından tanıtılır. Olacakları önceden bilir, açıklamalarda bulunur. Puşkin, “tanrısal anlatım” konumunun imkanlarından

⁸⁷ Tekin, a.g.e, s. 29

yararlanarak yalnızca kişilerin duygu ve düşüncelerini aktarmakla kalmayıp, olaylara, kişilere hatta genel yaşama ilişkin kendi görüş ve düşüncelerini de belirtir, yorumlarda bulunur:

“Yüzbaşının Kızı”nda geçen şu cümle yazar-anlatıcının düşüncesidir:

“Tanrı böyle amansız ve insafsız Rus isyanını bir daha göstermesin!”.⁸⁸

“Pugaçov İsyanının Tarihi”ndeki bu paragraf yazarın yorumuna örnek teşkil eder.

“Tarih, sosyetenin düşüncesizce tekrarladığı bir iftirayı yalanlamalıdır: iddia edildiğine göre, Mihelson Kazan’ın düşmesinin önüne geçebilirmiş, fakat isyancılara şehri yağma etmek için kasten zaman vermiş, böylelikle Kazan’ın kurtarıcısı ve isyanı bastıran bir kahraman olarak kendisine verilecek şan, şeref ve ödülleri, çapulculardan alacağı ganimetlere tercih etmiştir. Okuyucular, Mihelson’un Pugaçov’u nasıl hızla, nasıl nefes almadan kovaladığını gördüler. Potemkin ile Brant kendilerine düşen işi yapıp hiç olmazsa birkaç saat dayanabilselerdi, Kazan kurtulmuş olurdu. Mihelson’un erleri şüphesiz ki zengin olmuşlardır, fakat bütün hayatını şerefle geçiren ve Rus ordularının başkomutanı olarak hayata gözlerini yuman eski, emekli bir askeri delil olmadan suçlamak bizim için çok ayıp olurdu.”⁸⁹

“Arap İbrahim” adlı eserinden aynı duruma ait şu örnekleri verebiliriz:

“Ne dersin de karşılık beklemeyen ümitsiz bir aşk, kadın kalbini bütün baştan çıkarma yöntemlerinden daha güvenilir bir şekilde etkiler.”⁹⁰

⁸⁸ Пушкин, а.г.е. , s. 359

⁸⁹ Пушкин, Pug. İsy. Tar. , s. 98

⁹⁰ Пушкин, а.г.е. , s. 22

“Önemli bir insanın düşüncelerini izlemek, en ilginç ilimdir.”⁹¹

Tanrısal anlatıcının bir özelliği de, olaylara ve kişilere dönük açıklamalarda bulunması, eleştiriler yapmasıdır kuşkusuz... Bu açıklama yapılırken anlatıcı “eser” ile “okuyucu” arasına girmektedir.⁹² Puşkin’in eserlerinde de yazarın okuyucuya seslenmesi ve çeşitli açıklamalar yapması sık görülür. Üçüncü tekil yöntemi ile yazdığı eserlerde de birinci tekil yöntemi ile yazdığı eserlerde de aynı durum hakimdir. Puşkin, kimi zaman karşısında bir okuyucu kitlesi varmış gibi onlara seslenir.

“Yüzbaşının Kızı” : *“Okuyucular, düşüncemin ne olduğunu, eski romancıların söylediği gibi bir sonraki bölümde görecekler.”⁹³*

“Büyük Petro’nun Arabı” : *“Şimdi iyiliksever okuyucuyu Gavrilla Afanasyeviç Rjevski ile tanıştırmalıyım.”⁹⁴*

“Dubrovskiy” : *“Krila Petroviç’in daha önce kısaca sözünü ettiğimiz kızının hikayemizin kadın kahramanı olduğunu, okuyucu artık anlamıştır sanırız.”⁹⁵*

“Acemi Köylü Kızı” : *“Okuyucularımın, beni hikayenin sonunu anlatmak zahmetinden kurtaracaklarını umarım.”⁹⁶*

Anlatıcının benimsediği konum, bir anlamda anlatım tarzını da belirlemektedir. Mesela “ilahi” konumda bulunan anlatıcı, yine bu konumun sağladığı her şeyi bilme yeteneğiyle, olayları içten ve dıştan anlatabilir, kahramanların içinden geçenleri sezip anlatabilir. Bu konuda sınırsız bir güce sahiptir. Buna karşılık “yansız” konum, anlatıcıyı, olaylar ve kişiler karşısında

⁹¹ Пушкин, а.г.е. , s. 30

⁹² Tekin, a.g.e, s.31

⁹³ Пушкин, а.г.е. , s. 338

⁹⁴ Пушкин, а.г.е. , s. 36

⁹⁵ Пушкин, а.г.е. , s. 177

⁹⁶ Пушкин, а.г.е. , s. 118

“objektif” kalmaya zorlar. Bu konumda anlatıcı, olaylar karşısında adeta bir seyirci gibi kalır.

Puşkin’in eserlerinde yansız anlatım tutumu tasvir ve diyalog pasajlarında kendini gösterir. Özellikle diyaloglarda yazar aradan çekilir. Okuyucu eserle baş başa bırakır.

“Kadın yavaş bir sesle:

- Bir de bu ıslıkçı çıktı başımıza! diye söylendi. Hele bak nasıl da çalışıyor. Melun gavur, çatlar inşallah!

- Canım ne olacak? dedi. Ne var bunda? Bırak çalsın adam.

- Ne mi olacak? diye karşı çıktı. Bunun ne anlama geldiğini bilmiyor musun yoksa?

- Ne anlama geliyormuş? Islık giren evde para durmazmış, öyle mi? Peh? Pahomovna, ıslık çalınsa da çalınmasa da biz de zaten para nanay ve de de olamaz!’⁹⁷

Doğa ve mekan tasvirlerinde yazarın yansız tutumu göze çarpar:

“İkinci Katerina’nın emriyle Ural adı verilen Yayık Nehri, adını aldığı Ural Dağlarından doğar. Bu nehir, güneye, bir zamanlar Orenburg şehrinin temelini oluşturan bugünkü Orsk kalesinin bulunduğu yere kadar sıradağları takip eder. Burada kayalık dağları yararak batıya döner ve 2500 verstten fazla yol katettikten sonra Hazar Denizi’ne dökülür.”⁹⁸

⁹⁷ Пушкин, а.г.е. , s. 191

⁹⁸ Puşkin, Pug. İsy. Tar., s. 9

4.2.3.Sunuş Biçimi

Puşkin'in düz yazı eserlerinde kullanılan belli başlı anlatım tekniklerini şöyle sıralayabiliriz: "Anlatma-gösterme", "tasvir", "mektup", "özetleme", "geriye dönüş", "montaj", "diyalog", "iç çözümleme" ve "iç monolog".

"Anlatma-Gösterme Tekniği" sayesinde okuyucu eserle baş başa kalır. Gösterme yönteminin uygulandığı diyalog pasajlarında yazarın eserdeki ağırlığı azalır. Bu yöntemin marifetiyle yazar kendini gizler; okuyucu yaşanan heyecana, korkuya birebir şahit olur. Gösterme yöntemi Puşkin'in eserlerinde anlatma yöntemi ile yan yana, iç içe uygulanır. Diyaloglar, olayların akışına göre ya konuşmaların arasına bir takım bağlantı cümleleri yerleştirilerek ya da sırf diyalog olarak verilir:

"Liza bütün gün sabırsızlık içinde dönüşünü bekledi onun. Akşamleyin Nastya geldi. Odaya girerken:

- Eh, Lizaveta Grigoryevna dedi, gördüm genç Berestov'u. Hem de iyice seyrettim. Bütün gün birlikteydik.

- Nasıl oldu bu? Anlat, bir bir anlat.

- Emredersiniz hanımcığım. Ben, Anisya Yegorovna, Nenila, Dunka hep birlikte gittik oraya.

— Peki peki anladım, sonra ne oldu?

— Azıcık sabredin de sırasıyla anlatayım hanımcığım. Efendime söyleyeyim tam da yemek zamanıymış. Oda tıka basa insan doluydu. Kolbinskiler, kahya kadınla kızlar, Hlupinskiler hep oradaydı.

— Peki peki anladım! Ya Berestov, Berestov orada değil miydi?

— Durun da anlatayım hanımcığım. Efendime söyleyeyim, hep birlikte masaya oturduk kahya kadın başköşeye kuruldu, ben de onun yanına. Kahya kadının kızları surat asmasınlar mı? Hıh sanki pek umurumdaydı da...

— Ah Nastya, bu bitmek tükenmek bilmez ayrıntılarla o kadar sıkıcısın ki.⁹⁹

Tasvir Tekniği: Puşkin, tasvir yöntemini “amaç” değil “araç” olarak kullanır. Eserlerinde uzun uzun detaylarla süslenmiş tasvirler yoktur. Anlatmak istediği kişinin ya da mekanın en can alıcı noktalarını seçerek betimlemelerini canlandırır, anlatılanlara gerçeklik katar. Roman kahramanlarının günlük yaşamları, aile yaşantıları, Rus insanı kısa ve doğal bir biçimde betimlenir. Mekan tasvirleri karakterlerin kişiliğini anlamamıza yardımcı olur. “Yüzbaşının Kızı”nda komutanın evinin tasviri Rus insanının alçakgönüllü ve sade yaşamını göstermektedir:

“Temiz, eski tarzda döşenmiş odaya girdim. Köşede tabak, çanak dolu bir dolap vardı. Duvarda camlı bir çerçeve içinde camlı bir çerçeve içinde bir subay diploması asılıydı; etrafında Kistrin, Oçakov zaferlerini, görücü gitmeyi, farenin kedi ölüsünü gösteren birkaç resimde vardı. Pencerenin önünde, sırtında bir hırka, başı örtülü bir ihtiyar kadın oturuyordu. Kadın subay kılığında gözü bozuk bir ihtiyarın kollarına taktığı bir çile ipi sarıyordu.”¹⁰⁰

Puşkin’in eserlerinde tasvir yöntemi genellikle anlatıcıyı devreye sokarak gerçekleşir. Ancak bunun yanında eser içindeki kahramanın anlatıcı konumunda bulunduğu eserlerinde kahramanın bakış açısıyla tasvir yöntemi uygulanır. “Yüzbaşının Kızı”nda Pyotr Andreyiç Grinyov eserin anlatıcı kişisidir. Olaylar onun bakış açısıyla anlatılır. Bu yüzden de olabildiğince tarafsız bir karakterdir. Grinyov, sıradan hayatı olan bir askerdir. Grinyov’un bu şekilde normal insanların içinden seçilmesi onun her kitleye ulaşmasını sağlar. Bu karakter sayesinde olaylar yargılanarak değil tarafsız bir şekilde aktarılır. Eserdeki diğer karakterleri yine Grinyov’un anlatımıyla tanırız. Puşkin, tasvirlerini tek bir kişinin bakış açısına göre vermesine rağmen yine de olayları tarafsız bir bakış açısıyla yansıtır. Bunu da hem eser içindeki farklı

⁹⁹ Пушкин, а.г.е. , s. 103–104

¹⁰⁰ Пушкин, а.г.е. , s. 285

karakterleri konuşturarak hem de Grinyov'un zaman içinde değişen kendi düşüncelerini dile getirmesi sayesinde başarır. Maşa ilerleyen zaman içinde Grinyov'un fikirlerinin değişmesiyle birbirine zıt iki farklı düşünceyle tasvir edilir:

“O sırada odaya bir genç kız girdi. On sekizinde olmalıydı. Pembe yanaklı, yuvarlak yüzlüydü, açık kumral saçları kızarmış kulaklarının arkasına düzgün taranmıştı. İlk bakışta pek hoşuma gitmedi: Şvabrin bana, yüzbaşının kızını tam bir aptal olarak anlattığı için ona bu gözle bakıyordum.”¹⁰¹

Marya'ya aşık olduktan sonra Marya hakkındaki değişen düşünceleri ile Marya farklı bir açıdan tanıtılır:

“Çok geçmeden Marya İvanovna da alıştı bana, eskisi gibi kaçmıyordu artık. Dost olduk. Onun akli başında, duygulu bir kız olduğunu gördüm. Bu iyi aileye farkında olmadan günden güne daha çok bağlandım, hatta gözü bozuk teğmene bile... Şvabrin'in bir uydurmasına göre, bu adamla Vasilisa Yegorovna arasında uygunsuz ilişkiler varmış. Bunun gerçeğe ilişkisi olmadığı açıktı, ama Şvabrin dediğinden dönmezdi!”¹⁰²

Yazar, metin içinde yer verdiği kişi, zaman ve çevreye dönük tasvirleri konunun seyrine göre gerçekleştirir. Yeni bir karakter ortaya çıkınca öncelikle tasviri yapılır:

“Çarski, Petersburg'un yerlilerindendi. Henüz otuzunda bile değildi. Bekardı. Çalışmak gibi bir zorunluluğu da yoktu. Devletin iyi günlerinde vali yardımcılığı yapmış olan merhum amcası, hatırı sayılır bir servet bırakmıştı kendisine. Şen şakrak bir hayat sürebilirdi. Fakat şiir yazmak ve bunları

¹⁰¹ Пушкин, а.г.е. , s. 288

¹⁰² Пушкин, а.г.е. , s. 290

yayınlamak mutsuzluğuna uğramıştı. Edebiyat dergilerinde adı şaire çıkmıştı. Uşak odalarındaysa ‘muharrir’ diye söz edilirdi ondan.”¹⁰³

Puşkin, eserlerinde öznel ve nesnel tasvir yöntemini kullanır. Kimi zaman da her iki yöntem de iç içe uygulanır. Mekan tasvirleri nesnel bir tutumla aktarılır, ancak mekandan anlatıcının ruhsal durumuna göre etkilenmesi sonucu oluşan izlenimleri de aktarılır:

*“İlk ilgi çekici yer Minare Kalesiydi. Kafitemiz güzel bir vadi boyunca ilerliyordu. İhlamur ağaçlarının, çınarların gölgelediği höyükler vardı çevremizde. Vebadan ölmüş birkaç bin insanın mezarıydı bunlar. Üstlerinde, zehirli küllerden doğmuş çiçekler vardı. Sağda Kafkasların karlı dorukları parlıyor, büyük ormanlık bir dağ yükseliyordu karşımızda. Çevresinde bir köy yıkıntısı görülüyordu. Bu köyün adı Tatartub’muş.”*¹⁰⁴

Mektup Tekniği: Puşkin’in eserlerinde “mektup tekniği” yöntemi iki şekilde uygulanır. “Mektuplarla Roman” adlı tamamlanmamış eseri peş peşe sıralanan mektuplarla şekillenir. Tamamı mektuplardan oluşan bu eserin kişiye özgü duygu ve düşünceleri yansıtır. “Mektuplarla Roman”ın içerisinde samimi itiraflar yer almaktadır.

İkinci yöntem ise mektup tekniğinin roman genelinde ve gerektiğinde kullanılması ile oluşur. “**Büyük Petro’nun Arabı**”, “**Goryuhino Köyü Tarihi**”, “**Dubrovskiy**”, “**Maça Kızı**”, “**Yüzbaşının Kızı**” ve “**Pugaçov İsyanının Tarihi**” adlı eserleri bu yönetime örnek teşkil eder. “**Goryuhino Köyü Tarihi**” ve “**Maça Kızı**”nda yer alan mektuplar daha çok pusula niteliğindedir:

“Trifon İvanov!

¹⁰³ Пушкин, а.г.е. , s. 254

¹⁰⁴ Пушкин, а.г.е. , s. 388

Bu mektubu taşıyan vekilim X, yönetimi ele almak üzere ata yurdum Goryuhino köyüne geliyor. O gelir gelmez köylüleri tez elden topla ve buyruğumu onlara bildir. Özellikle de vekilim X'in köylülere vereceği buyruklar, tıpkı benimkiler gibi dinlenecektir. O ne isterse istesin tartışılmadan yerine getirilecek, yoksa X dilediği gibi sert davranabilecektir. Beni bunu yapmama, köylülerin utanmazca söz dinlemezlikleri ve senin, muhtar Trifon, onlara hilekarca göz yumuşun zorladı.

*İmza XX*¹⁰⁵

Bu yöntemin uygulandığı Puşkin'in diğer eserlerinde yer alan mektuplar, bireylerin iç dünyalarını, yoğunlaşan duygu ve düşüncelerini, temennilerini içerir. Puşkin'in eserlerinde yer yer karşımıza çıkan bu yöntem karakterleri yakından tanımamıza yardımcı olur. **“Pugaçov İsyanının Tarihi”**nde Pugaçov'un bozguna uğratılması haberinden sonra cesur komutan Bibikov'un karısının yazdığı mektupta savaşın ağırlığı hissedilir. Bibikov yorgun, fakat azimlidir.

*“Yüreğimi ezen ağırlığın artık üzerimden kalktığını hissediyorum. Bugün bizimkiler Orenburg'a gidecekler, ben de onları kolaylıkla idare edebilmek için bir an önce gitmeye acele ediyorum. Sakalımdaki akların ne kadar çoğaldığını Tanrı bilir; saçlarım büsbütün döküldü. Bununla beraber soğukta peruksuz geziyorum.”*¹⁰⁶

Özetleme tekniği: Özetleme tekniği, adı üzerinde verilecek bilgi ile yapılacak tanıtmanın “özet” halinde sunulmasıdır. Özetleme tekniği, gereksiz ayrıntıyı silen, dolayısıyla esere derli toplu bir görünüm kazandıran bir yoldur. Bu yöntemle olaylar ve kişiler, bariz yön ve çizgileriyle tanıtılır, anlatılır.

¹⁰⁵ Пушкин, а.г.е. , s. 134

¹⁰⁶ Puşkin, Pug. İsy. Tar., s.72

*Sonuçta sayfalar boyu sürececek -belki de okuyucuya sıkıcı gelecek- tanıtma meselesi, birkaç satır ve paragrafla çözümlenmiş olmaktadır.*¹⁰⁷

Puşkin, özellikle karakterleri tanıtırken özetleme tekniğinden yararlanmaktadır. Eserlerindeki kahramanların hayatları hakkında bilgi özet halinde verilir:

*“Berestov, gençliğinde Muhafız birliklerinde çalışmış, 1797 yılı başlarında işten el çekerek köyüne gelmiş, o gün bugündür de oradan ayrılmamıştı. Soylu, fakat yoksul bir ailenin kızı olan karısı, o çiftliğin uzak topraklarında avlanmaktayken, doğum sırasında ölmüştü. Çiftlik işleri çok geçmeden acısını unutturdu Berestov’a. planını kendisinin hazırladığı bir ev yaptırdı. Bir çuha dokuma fabrikası kurdu. Gelirini üç katına çıkardı ve bölgenin en akıllı adamı saymaya başladı kendini.”*¹⁰⁸

Puşkin’in eserlerinde özetleme tekniği sayesinde okuyucu, gereksiz ayrıntılarla sıkılmadan konu ve karakterler hakkında bilgi edinir. Aşk, Rus insanın taşra ve şehir yaşamı, halk isyanları ve isyanın Rus halkına etkisi bu teknik yardımıyla kısaca ama en can alıcı noktalarıyla aktarılır:

*“Orenburg kuşatmasını burada anlatacak değilim, olay aile anılarının çerçevesi dışında, tarihe mal olmuştu. Şu kadarını söyleyeyim ki, idarecilerin tedbirsizliği yüzünden kuşatmada kent halkını asıl mahveden açlık ve çeşitli felaketler oldu. Orenburg’daki hayatın ne derece üzücü, sıkıcı olduğu kolayca anlaşılabilir. Hepsi keder içinde kötü talihin daha neler getireceğini bekliyor, gerçekten korkunç dereceye çıkan pahalılıktan inim inim iniyorlardı. Halk, avluların üstünden vızıldayarak geçen kurşunlara alışmıştı; Pugaçov’un zaman zaman saldırıları artık merak uyandırmıyordu.”*¹⁰⁹

¹⁰⁷ Tekin, a.g.e, s.230

¹⁰⁸ Пушкин, a.g.e. , s.100

¹⁰⁹ Пушкин, a.g.e. , s. 335

Montaj Tekniği: *Montaj tekniği, bir romancının, genel kültür bağlamında bir değer ifade eden anonim, bireysel ve hatta ilahi nitelikli bir metni, bir söz veya yazıyı, “kalıp halinde” eserin terkbine belirli bir amaçla katması, kullanması demektir.*¹¹⁰

Puşkin’in eserlerinde yapılan alıntılar orijinalliği bozulmadan hazır kalıp şeklinde verilir. “**Yüzbaşının Kızı**”, “**Büyük Petro’nun Arabı**”, “**Mısır Geceleri**”, “**Maça Kızı**” gibi bölümlere ayrılan eserlerinde her bölümün başında konu ile ilgili yapılan alıntılar vardır. Belkin öykülerin de ise her öykünün başında montaj tekniği uygulanır. Bununla birlikte eserlerinin arasına yerleşen alıntılar da görülmektedir. Bu alıntılar kimi zaman anonim nitelikli olup halk şarkılarından, atasözleri ve deyimlerden oluşur kimi zaman da dönemin önemli yazarlarının şiir ve sözlerinden oluşur.

*“Ah sen, genç kız, güzel kız!
Böyle çiçeği burnunda kocaya varma
Anana babana danış bir kere
Anana babana, akrabalara
Aklını başına devşir güzel kız
Aklını başına devşir, çeyiz topla
Halk Türküsü*

*Ах ты, девка, девка красная!
Не ходи, девка, молода замуж;
Ты спроси, девка, отца, матери,
Отца, матери, роду-племени;
Накопи, девка, ума-разума,
Ума-разума, приданова.
Песня народная.*

¹¹⁰ Tekin, a.g.e., s.244

*“Doğuştan yırtıcıdır yırtıcı olmasına ya
Aslan karnını az önce doğurmuştu.
Tatlı bir dille bana ‘inime niye geldin?’ diye sordu.
A. Sumarokov*

*“В ту пору лев был сыт, хоть с роду он свиреп.
“Зачем пожаловать изволил в мой вертеп?”
Спросил он ласково.”
А. Сумароков.*

Puşkin’in eserlerinde yapılan alıntılar eserin bütünleşir, anlatılan konuyu destekler.

İç Diyalog Tekniği: Puşkin’in eserlerinde sunuş biçimlerinden biri de iç diyalog tekniğidir. “İç diyalog” roman kahramanının, doğal olarak içinde bulunduğu psikolojik duruma göre, kendi kendisiyle –sanki karşısında biri varmış gibi – konuşması tartışmasıdır. “İç diyalog”u şekillendiren cümleler, gramer kurallarına uygun olarak vücut bulur. Cümlelere genellikle konuşma havası hakimdir. Bu yöntem ile karakterlerin duygu ve düşünceleri birebir yansıtılır. Okuyucu eserle baş başa kalır. Belkin öykülerinde Tabutçu Adriyan’ın mesleğiyle dalga geçilmesi üzerine hissettikleri, içinde yaşadığı karmaşa iç diyalog tekniğine güzel bir örnektir:

“Peki, ne demek oluyor bu? Benim zanaatım ne diye ötekilerden daha az şerefli olsun? Tabutçuysak, cellatla kardeş miyiz yani? Ne diye gülüyor bu gavurlar? Yoksa tabutçu deyince panayır soytarısı mı anlıyor bunlar? Şu yeni evin şerefine büyük bir ziyafet çekmek istiyordum ya,

avuçlarını yalasınlar artık! Kendi müşterilerimi çağırırım ben de Ortodoks ölülerini çağırırım”¹¹¹

Bu bölümde Puşkin’in düz yazı eserlerinde yer alan anlatım tekniklerini incelemeye çalıştık. Eserlerinde ”o” anlatıcı ve ”ben” anlatıcı yöntemlerini kullanmıştır. Tanrısal ve yansız anlatım tutumu eserlerinde görülür. Sunuş biçimlerinden ”anlatma-gösterme”, ”tasvir”, ”mektup”, ”özetleme”, ”geriye dönüş”, ”montaj”, ”diyalog”, ”iç çözümleme” ve ”iç monolog” yöntemlerini kullanmıştır. Bu teknikler sayesinde okuyucuyu eserlerle baş başa bırakmıştır.

¹¹¹ Пушкин, а.г.е. , s. 86

SONUÇ

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in Düz Yazı Sanatını incelemeye çalıştık. Puşkin batı kültürü ve Rus kültürü hakkındaki derin bilgisini sade ve yalın bir biçimde aktararak gerçekçi Rus edebiyatının temelini atar. Onun eserlerinde nesnel bir bakış açısı hakimdir. Kullandığı dil yalın ve sadedir. Puşkin, dönemin diğer Rus asilzadeleri gibi Fransızca'yı çok iyi bilir. Ancak diğerlerinin aksine kendi ana dilinin de tüm inceliklerine hakimdir. Bu Puşkin'in Rus halkını iyi tanımasından, Rus dilini, kültürünü iyice özümsemesinden kaynaklanır. Puşkin'in Rus halkına ve Rus köylüsüne duyduğu inanç eserlerinde kendini gösterir. Bu insanlar kimi zaman hafif bir ironiyle ama sevecen bir tutumla aktarılır.

Puşkin'in karakterlerinin doğallığı, gerçekçiliği Rus insanını tanımamıza yardımcı olur. Puşkin'in karakterleri olağanüstü niteliklerle donatılmış masal kahramanları değildir. Puşkin, Rus halk insanını anlatır. **“Yüzbaşının Kızı”**nda Maşa, fedakar Rus halk kadınının temsilcisidir. **“Dubrovskiy”** de ve **”Tipi”** de anlatılan toprak beyleri, taşralı soylulara örnek teşkil eder. **“Dubrovskiy”** de romantik bir halk kahramanı anlatılır. Puşkin, menzil bekçisini, tabutçuyu edebiyata dahil ederek o döneme kadar yapılmamış bir ilki gerçekleştirir.

Eserlerinde yer alan konular, mekanlar ve olaylar Rus kültürünün izlerini taşır. Aşk da isyan da en doğal ve en sade şekilde aktarılır. Ancak Puşkin'in sade bir dille anlattığı bu eserlerde duygular çok güçlü ve samimidir. İsyen konusu incelenirken savaşın sadece dış yüzünü değil, iç yüzünü de görmek mümkün olur. Savaş sırasında insanların yaşadığı zorluklar da anlatılır. Savaş sırasında da Puşkin nesnel bakış açısını korur. Gerçekçi Rus gezi yazınının ilk ürünü olan **“Erzuruma Yolculuk”** eserinde de bu bakış açısı hakimiyetini sürdürür. Farklı kültürlerle karşı karşıya da gösterdiği tarafsız tutum Puşkin'in hümanizminin göstergesidir.

Puşkin, tarihsellik, halkçılık gibi Rus romantizminin konularını düz yazı eserlerinde gerçekçi ve nesnel bir tutumla anlatmış, sade ve yalın bir dil kullanarak kendisinden sonra gelecek sanatçılara örnek olmuştur. Onun eserleri, Rus realizminin ve Rus edebiyatının gelişmesinde büyük katkıda bulunmuştur. Rus romantizminin toparlayıcısı Rus realizminin kurucusu Aleksandr Sergeyeviç Puşkin Rus edebiyatının bugünlere gelmesinde büyük rol oynamıştır.

KAYNAKÇA

- BEHRAMOĞLU, Ataol, **Rus Edebiyatında Puşkin Gerçekçiliği**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2001
- BEHRAMOĞLU, Ataol, **Rus Edebiyatının Öğrettiği**, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 2008
- DURU, Kazım Nami, **Puşkin'in Hayatı ve Mahiyeti 1837-1937**, Ankara, Ulus Basımevi, 1937
- FETAHOVİÇ, Zuhra, **"A.S. Puşkin'in Eserlerinde Romantizm"**, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Rus Dili ve Edebiyatı A.B.D., Ankara, 1998
- KARADENİZ, F. Aylin, **Valentin Grigoryeviç Rasputin'in "Yaşa ve Anımsa ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban" Adlı Eserlerinde Savaş ve İnsan**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006
- KAŞOĞLU, Ayla, "Puşkin ve Dönemin Bazı Önemli Toplulukları", **Kül Güncel Edebiyat ve Sanat Seçkisi**, Sayı:45, s.27
- KAŞOĞLU, Ayla, **On Sekizinci Yüzyıl Rus Aydınlanmacısı Radişçev**, Ankara, Ürün Yayınları, 2004
- KURAT, Akdes Nimet, **Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye kadar**, Üçüncü Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1993
- KUŞELOV, Vasiliy İvanoviç, **Puşkin Yaşamı ve Sanatı**, Çev. Birsen Karaca, İstanbul, Multilingual, 2000

- MUSTAFAYEV, E.M.E., ŞÇERBİNİN, V.G., **Rusça Türkçe Sözlük**, İstanbul, Sosyal Yayınlar,1989
- OLCAY, Türkan, **Rus Edebiyatında Doğalcı Okul**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2003
- PARER, M. Özlem, “**Puşkin ve Düello**”,1999,
(erişim) <http://garildi.cumhuriyet.com.tr/> 17 Ekim 2008
- POSPELOV, Gennadiy Nikolayeviç, **Edebiyat Bilimi**, Çev. Yılmaz Onay, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 1995
- PUŞKİN, Aleksandr Sergeyeviç, **Yevgeniy Onegin**, Çev. Azer Yaran, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2003
- PUŞKİN, Aleksandr, **Bütün Öyküler Bütün Romanlar**, Çev. Ataol Behramoğlu, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006
- PUŞKİN, Aleksandr, **Büyük Petro'nun Arabı**, Çev. Ataol Behramoğlu, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2001
- PUŞKİN, **Maça Kızı ve Merhum P.Belkin Öyküleri**, Çev. Mehmet Harmancı, İstanbul, Epsilon Yayınevi,1997
- PUŞKİN, **Pugaçov İsyanının Tarihi**, Çev. Metin Yardımcı, İstanbul, Akyüz Kitapevi, 2002
- PUŞKİN, **Yüzbaşının Kızı**, Çev. Nihal Yalaza Taluy, İstanbul, Varlık Yayınları,1996
- TEKİN, Mehmet, **Roman Sanatı**, İstanbul, Ötüken Yayınevi, 2004

- TROYAT, Henri, **Puşkin I.**, Çev. Oğuz Peltek, Ankara, M.E.B. , 1954
- TROYAT, Henri, **Puşkin II.**, Çev. Oğuz Peltek, Ankara, M.E.B. , 1954
- ÜÇGÜL, Sevinç, "Yüksek Lisans Tezi", **Konstantin Paustovski'nin Öykü Sanatı**, Ankara, 1998
- АБРАМОВИЧ, Г.П., **Введение в литературоведение Москва**, Просвещение, 1979
- ОЖЕГОВ С.И., ШВЕДОВА Н.Ю., **Толковый словарь Русского языка**, Москва, Российская Академия Наук, 1999
- ПУШКИН, А., **Проза**, Москва, Издательство АСТ, 2006
- ПУШКИН, А.С., **Драматические произведения проза**, Москва, Художественная Литература, 1982
- ПУШКИН, А.С., **Проза**, Москва, Издательство Правда, 1983
- ПУШКИН, А., **Дневники, автобиографическая, проза**, Москва, Советская Россия, 1989
- ПУШКИН, А.С., **Стихотворения поэмы драматические произведения**, Москва, Дрофа, 2004
- Российская Академия Наук Институт Русского Языка, **Словарь языка Пушкина**, Азбуковник, Москва, 2000

- СУДАВИЧЕНЕ, Л.В., СЕРДОБИНЦЕВ, Н.Я., КАЛЬКАЛОВ, Ю.Г.,
История Руского литературного языка, Ленинград, Просвещение
Ленинградское Отделение, 1990
- ТРУДЫ ПУШКИНСКОГО ДОМА ПРИ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ
НАУК, **Пушкин очерк жизни и творчества**, Ленинград-Москва,
Издателство Петроград, 1924

ORİJİNAL METİNLER

стр. 293–294 Вечер провел я, по обыкновению своему, у коменданта. Я старался казаться веселым и равнодушным, дабы не подать никакого подозрения и избежать докучных вопросов; но признаюсь, я не имел того хладнокровия, которым хвалятся почти всегда те, которые находились в моем положении. В этот вечер я расположен был к нежности и к умилению.

стр. 326 Пугачев задумался. "А коли отпущу" - сказал он - "так обещаешься ли по крайней мере против меня не служить?"

Как могу тебе в этом обещаться? - отвечал я. - Сам знаешь, не моя воля: велят идти против тебя - пойду, делать нечего. Ты теперь сам начальник; сам требуешь повиновения от своих. На что это будет похоже, если я от службы откажусь, когда служба моя понадобится? Голова моя в твоей власти: отпустишь меня - спасибо; казнишь - бог тебя судья; а я сказал тебе правду.

стр. 324 Пугачев на первом месте сидел, облокотясь на стол и подпирая черную бороду своим широким кулаком. Черты лица его, правильные и довольно приятные, не изъясляли ничего свирепого... Все обходились между собою как товарищи, и не оказывали никакого особенного предпочтения своему предводителю.

стр. 353 Не могу изъяснить то, что я чувствовал, расставаясь с этим ужасным человеком, извергом, злодеем для всех, кроме одного меня. Зачем не сказать истины? В эту минуту сильное сочувствие влекло меня к нему. Я пламенно желал вырвать его из среды злодеев, которыми он

предводительствовал, и спасти его голову, пока еще было время. Швабрин и народ, толпящийся около нас, помешали мне высказать всё, чем исполнено было мое сердце.

стр. 347–348 Однажды орел спрашивал у ворона: скажи, ворон-птица, отчего живешь ты на белом свете триста лет, а я всего-на-все только тридцать три года? - Оттого, батюшка, отвечал ему ворон, что ты пьешь живую кровь, а я питаюсь мертвечиной. Орел подумал: давай попробуем и мы питаться тем же. Хорошо. Полетели орел да ворон. Вот завидели палую лошадь; спустились и сели. Ворон стал клевать, да похваливать. Орел клюнул раз, клюнул другой, махнул крылом и сказал ворону: нет, брат ворон; чем триста лет питаться падалью, лучше раз напиться живой кровью, а там что бог даст!

стр.219 Вы разбогатели под моим начальством, каждый из вас имеет вид, с которым безопасно может пробраться в какую-нибудь отдаленную губернию и там провести остальную жизнь в честных трудах и в изобилии. Но вы все мошенники и, вероятно, не захотите оставить ваше ремесло.

стр. 247 Однажды ночью он и арнаут Михайлаки напали вдвоем на болгарское селение. Они зажгли его с двух концов и стали переходить из хижины в хижину. Кирджали резал, а Михайлаки нес добычу. Оба кричали: «Кирджали! Кирджали!» Все селение разбежалось

стр. 151 Нет, — отвечал он сурово, — псарня чудная, вряд людям вашим житье такое ж, как вашим собакам.

стр. 151 Мы на свое житье, — сказал он, — благодаря бога и барина не жалуемся, а что правда, то правда, иному и дворянину не худо бы променять усадьбу на любую здешнюю конурку. Ему было б и сытнее и теплее.

стр.179–180 Прогладавшегося медведя запрут бывало в пустой комнате, привязав его веревкою за кольцо, ввинченное в стену. Веревка была длиною почти во всю комнату, так что один только противоположный угол мог <быть> безопасным от нападения страшного зверя. Приводили обыкновенно новичка к дверям этой комнаты, нечаянно вталкивали его к медведю, двери запирались, и несчастную жертву оставляли наедине с косматым пустынным. Бедный гость, с оборванной полою и до крови оцарапанный, скоро отыскивал безопасный угол, но принужден был иногда целых три часа стоять прижавшись к стене, и видеть, как разъяренный зверь в двух шагах от него ревел, прыгал, становился на дыбы, рвался и силился до него дотянуться. Таковы были благородные увеселения русского барина!

стр.192 я слышал о нем мало доброго. Сказывают, что он барин гордый и своенравный, жестокой в обращении со своими домашними -- что никто не может с ним ужиться, что все трепещут при его имени, что с учителями (avec les outchitels) он не церемонится, и уже двух засек до смерти.

стр.150 "Нет, Кирила Петрович: мой Володька не жених Марии Кириловне. Бедному дворянину, каков он, лучше жениться на бедной

дворяночке, да быть главою в доме, чем сделаться приказчиком избалованной бабенки".

стр.159 Вдруг он поднял голову, глаза его засверкали, он топнул ногою, оттолкнул секретаря с такою силою, что тот упал, и схватив чернильницу, пустил ею в заседателя. Все пришли в ужас. "Как! не почитать церковь божию! прочь, хамово племя!" Потом, обратясь к Кирилу Петровичу: "Слыхано дело, в<аше> пре<восходительство>, -- продолжал он, -- псаря вводят собак в божию церковь! собаки бегают по церкви. Я вас уже проучу..."

стр.101 Куда нам по-английски разоряться! Были бы мы по-русски хоть сыты.

стр.90 Приезжает генерал; дрожащий смотритель отдает ему две последние тройки, в том числе курьерскую. Генерал едет, не сказав ему спасибо. Через пять минут — колокольчик!.. и фельдъегерь бросает ему на стол свою подорожную!..

стр. 90–91 Находился я в мелком чине, ехал на перекладных и платил прогоны за две лошади. Вследствие сего смотрители со мною не церемонились, и часто бирая я с бою то, что, во мнении моем, следовало мне по праву. Будучи молод и вспыльчив, я негодовал на низость и малодушие смотрителя, когда сей последний отдавал приготовленную мне тройку под коляску чиновного барина. Столь же долго не мог я привыкнуть и к тому, чтоб разборчивый холоп обносил меня блюдом на губернаторском обеде. Ныне то и другое кажется мне в порядке вещей. В самом деле, что было бы с нами, если бы вместо

общеудобного правила: *чин чина почитай*, ввелось в употребление другое, например: *ум ума почитай*? Какие возникли бы споры! и слуги с кого бы начинали кушанье подавать?

стр.102 Те из моих читателей, которые не жила в деревнях, не могут себе вообразить, что за прелесть эти уездные барышни! Воспитанные на чистом воздухе, в тени своих садовых яблонь, они знание света и жизни почерпают из книжек. Уединение, свобода и чтение рано в них развивают чувства и страсти, неизвестные рассеянным нашим красавицам. Для барышни звон колокольчика есть уже приключение, поездка в ближний город полагается эпохой в жизни, и посещение гостя оставляет долгое, иногда и вечное воспоминание. Конечно, всякому вольно смеяться над некоторыми их странностями, но шутки поверхностного наблюдателя не могут уничтожить их существенных достоинств, из коих главное: *особенность характера, самобытность* (...) без чего, по мнению Жан-Поля, не существует и человеческого величия. В столицах женщины получают, может быть, лучшее образование; но навык света скоро сглаживает характер и делает души столь же однообразными, как и головные уборы.

стр.350 Я взглянул, и обмер. На полу, в крестьянском оборванном платье сидела Марья Ивановна, бледная, худая, с растрепанными волосами. Перед нею стоял кувшин воды, накрытый ломтем хлеба.

стр.227 Лизавета Ивановна была домашней мученицею. Она разливала чай, и получала выговоры за лишний расход сахара; она вслух читала романы, и виновата была во всех ошибках автора; она сопровождала графиню в ее прогулках, и отвечала за погоду и за мостовую. Ей было назначено жалованье, которое никогда не доплачивали; а между тем

требовали от нее, чтоб она одета была, как и все, то есть как очень немногие.

стр.226–227 Необходимое украшение бальной залы; к ней с низкими поклонами подходили приезжающие гости, как по установленному обряду, и потом уже никто ею не занимался.

стр.295–296 Швабрин сохранил свою важность. "При всем моем уважении к вам" - сказал он ей хладнокровно - "не могу не заметить, что напрасно вы изволите беспокоиться, подвергая нас вашему суду. Предоставьте это Ивану Кузмичу: это его дело". - Ах! мой батюшка! - возразила комендантша; - да разве муж и жена не один дух и единая плоть?

стр.299–300 В нежности матушкиной я не сомневался; но, зная нрав и образ мыслей отца, я чувствовал, что любовь моя не слишком его тронет, и что он будет на нее смотреть, как на блажь молодого человека. Я чистосердечно признался в том Марье Ивановне, и решился однако писать к батюшке как можно красноречивее, прося родительского благословения.

стр.313 Нет, Василиса Егоровна",- продолжал комендант, замечая, что слова его подействовали, может быть, в первый раз в его жизни.- "Маше здесь оставаться не гоже. Отправим ее в Оренбург к ее крестной матери: там и войска и пушек довольно, и стена каменная. Да и тебе советовал бы с нею туда же отправиться; даром что ты старуха, а посмотри что с тобою будет, коли возьмут фортецию приступом".

- Добро, - сказала комендантша, - так и быть, отправим Машу. А меня, и во сне не проси: не поеду. Нечего мне под старость лет расставаться с тобою, да искать одинокой могилы на чужой сторонке. Вместе жить, вместе и умирать.

стр.380 Накануне похода я пришел к моим родителям и по тогдашнему обыкновению поклонился им в ноги, прося их благословения на брак с Марьей Ивановной. Старики меня подняли и в радостных слезах изъявили свое согласие. Я привел к ним Марью Ивановну бледную и трепещущую. Нас благословили... Что чувствовал я, того не стану описывать. Кто бывал в моем положении, тот и без того меня поймет, — кто не бывал, о том только могу пожалеть и советовать, пока еще время не ушло, влюбиться и получить от родителей благословение.

стр.179 Маша не обратила никакого внимания на молодого француза, воспитанная в аристократических предрассудках, учитель был для нее род слуги или мастерового, а слуга иль мастеровой не казался ей мужчиною. Она не заметила и впечатления, ею произведенного на М-г <Дефоржа>, ни его смущения, ни его трепета, ни изменившегося голоса. Несколько дней сряду потом она встречала его довольно часто, не удостоивая большей внимательности.

стр.197–198 Не бойтесь, ради бога, вы не должны бояться моего имени. Да я тот несчастный, которого ваш отец лишил куска хлеба, выгнал из отеческого дома и послал грабить на больших дорогах. Но вам не надобно меня бояться -- ни за себя, ни за него. Всё кончено. -- Я ему простил. Послушайте, вы спасли его. Первый мой кровавый подвиг

должен был свершиться над ним. Я ходил около его дома, назначая, где вспыхнуть пожару, откуда войти в его спальню, как пересечь ему все пути к бегству -- в ту минуту вы прошли мимо меня, как небесное видение, и сердце мое смирилось. Я понял, что дом, где обитаете вы, священ, что ни единое существо, связанное с вами узами крови, не подлежит моему проклятию. Я отказался от мщения, как от безумства. Целые дни я бродил около садов Покровского в надежде увидеть издали ваше белое платье. В ваших неосторожных прогулках я следовал за вами, прокрадываясь от куста к кусту, счастливый мыслию, что вас охраняю, что для вас нет опасности там, где я присутствую тайно. Наконец случай представился. Я поселился в вашем доме. Эти три недели были для меня днями счастья. Их воспоминание будет отрадою печальной моей жизни.... Сегодня я получил известие, после которого мне невозможно долее здесь оставаться. Я расстаюсь с вами сегодня... сей же час.. Но прежде я должен был вам открыться, чтоб вы не проклинали меня, не презирали. Думайте иногда о Дубровском. Знайте, что он рожден был для иного назначения, что душа его умела вас любить, что никогда...

стр. 26 "Я еду, милая Леонора, оставляю тебя навсегда. Пишу тебе, потому что не имею сил иначе с тобою объясниться.

Счастье мое не могло продолжиться. Я наслаждался им вопреки судьбе и природе. Ты должна была меня разлюбить; очарование должно было исчезнуть. Эта мысль меня всегда преследовала, даже в те минуты, когда, казалось, забывал я всё, когда у твоих ног упивался я твоим страстным самоотвержением, твоею неограниченною нежностью... Легкомысленный свет беспощадно гонит на самом деле то, что позволяет в теории: его холодная насмешливость, рано или поздно, победила бы тебя, смирила бы твою пламенную душу и ты наконец

устыдилась бы своей страсти.... что было б тогда со мною? Нет! лучше умереть, лучше оставить тебя прежде ужасной этой минуты...

Твое спокойствие мне всего дороже: ты не могла им наслаждаться, пока взоры света были на нас устремлены. Вспомни всё, что ты вытерпела, все оскорбления самолюбия, все мучения боязни; вспомни ужасное рождение нашего сына. Подумай: должен ли я подвергать тебя более тем же волнениям и опасностям? Зачем силиться соединить судьбу столь нежного, столь прекрасного создания с бедственной судьбою негра, жалкого творения, едва удостоенного названия человека?"

Прости, Леонора, прости, милый, единственный друг. Оставляя тебя, оставляю первые и последние радости моей жизни. Не имею ни отечества, ни близких. Еду в печальную Россию, где мне отрадою будет мое совершенное уединение. Строгие занятия, которым отныне предаюсь, если не заглушат, то по крайней мере будут развлекать мучительные воспоминания о днях восторгов и блаженства..... Прости, Леонора - отрываюсь от этого письма, как будто из твоих объятий; прости, будь счастлива - и думай иногда о бедном негре, о твоём верном Ибрагиме".

стр. 48 Не женись. Мне сдается, что твоя невеста ни<ка>кого не имеет особенного к тебе расположения. Мало ли что случается на свете? На пример: я конечно собою не дурен, но случалось однако ж мне обманывать мужей, которые были, ей богу, ничем не хуже моего. Ты сам.... помнишь нашего парижского приятеля, графа D.? - Нельзя надеяться на женскую верность; счастлив, кто смотрит на это равнодушно! но ты! . .- С твоим ли пылким, задумчивым и подозрительным характером, с твоим сплюснутым носом, вздутыми

губами, с этой шершавой шерстью бросаться во все опасности женитьбы?

стр. 45–46 "Жениться!" - думал африканец, - "зачем же нет? ужели суждено мне провести жизнь в одиночестве и не знать лучших наслаждений и священнейших обязанностей человека, потому только, что я родился под <*> градусом? Мне не лъзя надеяться быть любимым: детское возражение! разве можно верить любви? разве существует она в женском, легкомысленном сердце? Отказавшись на век от милых заблуждений, я выбрал иные обольщения - более существенные. Государь прав: мне должно обеспечить будущую судьбу мою. Свадьба с молодою Ржевскою присоединит меня к гордому русскому дворянству, и я перестану быть пришельцем в новом моем отечестве. От жены я не стану требовать любви, буду довольствоваться ее верностью, а дружбу приобрету постоянной нежностью, доверенностью и снисхождением".

стр.342 Странная мысль пришла мне в голову: мне показалось, что провидение, вторично приведшее меня к Пугачеву, подавало мне случай привести в действо мое намерение. Я решился им воспользоваться.

стр. 279 Вдруг увидел я ворота, и въехал на барской двор нашей усадьбы. Первою мыслию моею было опасение, чтобы батюшка не прогневался на меня за невольное возвращение под кровлю родительскую, и не почел бы его умышленным ослушанием. С беспокойством я выпрыгнул из кибитки, и вижу: матушка встречает меня на крыльце с видом глубокого огорчения. "Тише", - говорит она мне -

"отец болен при смерти и желает с тобою проститься". - Пораженный страхом, я иду за нею в спальню. Вижу, комната слабо освещена; у постели стоят люди с печальными лицами. Я тихонько подхожу к постеле; матушка приподымает полог и говорит: "Андрей Петрович, Петруша приехал; он воротился, узнав о твоей болезни; благослови его". Я стал на колени, и устремил глаза мои на больного. Что ж?... Вместо отца моего, вижу в постеле лежит мужик с черной бородою, весело на меня поглядывая. Я в недоумении оборотился к матушке, говоря ей: - Что это значит? Это не батюшка. И к какой мне стати просить благословения у мужика? - "Всё равно, Петруша", - отвечала мне матушка - "это твой посаженный отец; поцалуй у него ручку, и пусть он тебя благословит..." Я не соглашался. Тогда мужик вскочил с постели, выхватил топор из-за спины, и стал махать во все стороны. Я хотел бежать... и не мог; комната наполнилась мертвыми телами; я спотыкался о тела и скользил в кровавых лужах... Страшный мужик ласково меня кликал, говоря: "Не бойсь, подойди под мое благословение..."

стр.76 Она советовалась со своим мужем, с некоторыми соседями, и наконец единогласно все решили, что видно такова была судьба Марьи Гавриловны, что суженого конем не объедешь, что бедность не порок, что жить не с богатством, а с человеком, и тому подобное. Нравственные поговорки бывают удивительно полезны в тех случаях, когда мы от себя мало что можем выдумать себе в оправдание.

стр.293 "Помилуйте, Петр Андреич! Что это вы затеяли! Вы с Алексеем Иванычем побранились? Велика беда! Брань на ворота не виснет. Он вас побранил, а вы его выругайте; он вас в рыло, а вы его в ухо, в другое, в третье - и разойдитесь; а мы вас уж помирим.

стр.59 Это было чрезвычайно повредило ему во мнении молодежи. Недостаток смелости менее всего извиняется молодыми людьми, которые в храбрости обыкновенно видят верх человеческих достоинств и извинение всевозможных пороков. Однако ж мало-помалу все было забыто, и Сильвио снова приобрел прежнее свое влияние.

стр. 63 Он прицелился и прострелил мне фуражку. Очередь была за мною. Жизнь его наконец была в моих руках; я глядел на него жадно, стараясь уловить хотя одну тень беспокойства... Он стоял под пистолетом, выбирая из фуражки спелые черешни и выплевывая косточки, которые долетали до меня. Его равнодушие взбесило меня. Что пользы мне, подумал я, лишить его жизни, когда он ею вовсе не дорожит?

стр. 148 В домашнем быту Кирила Петрович выказывал все пороки человека необразованного. Избалованный всем, что только окружало его, он привык давать полную волю всем порывам пылкого своего нрава и всем затеям довольно ограниченного ума. Не смотря на необыкновенную силу физических способностей, [он] раза два в неделю страдал от обжорства и каждый вечер бывал навеселе.

стр. 155 Приехав в город Андрей Гаврилович остановился у знакомого купца, ночевал у него и на другой день утром явился в присутствие уездного суда. Никто не обратил на него внимания. Вслед за ним приехал и Кирила Петрович. Писаря встали и заложили перья за ухо. Члены встретили его с изъявлениями глубокого подобоострастия, придвинули ему кресла из уважения к его чину, летам и дородности; он сел при открытых дверях, -- Андрей Гаврилович стоя прислонился к

стенке -- настала глубокая тишина, и секретарь звонким голосом стал читать определение суда.

стр.205 “Марья Кириловна жадно воспользовалась позволением удалиться. Она побежала в свою комнату, заперлась и дала волю своим слезам, воображая себя женою старого князя; он вдруг показался ей отвратительным и ненавистным - - брак пугал ее как плаха, как могила... "Нет, нет, - повторяла она в отчаянии, - лучше умереть, лучше в монастырь, лучше пойду за Дубровского".”

стр.359 “Не приведи бог видеть русский бунт, бессмысленный и беспощадный!”

стр.22 “Что ни говори, а любовь без надежд и требований трогает сердце женское вернее всех расчетов обольщения.”

стр.30 “Следовать за мыслями великого человека есть наука самая занимательная.”

стр.338 “Я потупил голову; отчаяние мною овладело. Вдруг мысль мелькнула в голове моей (1) : в чем она состояла, читатель увидит из следующей главы, как говорят старинные романисты.”

стр.36 “Теперь должен я благосклонного читателя познакомить с Гаврилою Афанасьевичем Ржевским.”

стр.177 Читатель, вероятно, уже догадался, что дочь Кирила Петровича, о которой сказали мы еще только несколько слов, есть героиня нашей повести.”

стр.118 “Читатели избавят меня от излишней обязанности описывать развязку.

стр.191 “- Вот бог послал свистуна, - говорила она в пол-голоса, - эк посвистывает - чтоб он лопнул, окаянный басурман.

- А что? - сказал смотритель, - что за беда, пускай себе свищет.

- Что за беда? - возразила сердитая супруга.

- А разве не знаешь приметы?

- Какой приметы? что свист деньгу выживает. И! Пахомовна, у нас что свисти, что нет: а денег всё нет как нет.

стр.103–104 “Настя обещалась, а Лиза с нетерпением ожидала целый день ее возвращения. Вечером Настя явилась. “Ну, Лизавета Григорьевна”, сказала она, входя в комнату, “видела молодого Берестова: нагляделась довольно; целый день были вместе.

- Как это? Расскажи, расскажи по порядку.

-Извольте-с, пошли мы, я, Анисья Егоровна, Ненила, Дунька...

- Хорошо, знаю. Ну потом?

-Позвольте-с расскажу всё по порядку. Вот пришли мы к самому обеду. Комната полна была народу. Были колбинские, захарьевские, приказчица с дочерьми, хлупинские...

- Ну! а Берестов?

-Погодите-с. Вот мы сели за стол, приказчица на первом месте, я подле нее... а дочери и надулись, да мне наплевать на них...

- Ах Настя, как ты скучна с вечными своими подробностями!"

стр.285 "Я вошел в чистенькую комнатку, убранную по-старинному. В углу стоял шкаф с посудой; на стене висел диплом офицерский за стеклом и в рамке; около него красовались лубочные картинки, представляющие взятие Кистрина и Очакова, также выбор невесты и погребение кота. У окна сидела старушка в телогрейке и с платком на голове. Она разматывала нитки, которые держал, распялив на руках, кривой старичок в офицерском мундире."

стр.288 "Тут вошла девушка лет осьмнадцати, круглолицая, румяная, с светлорусыми волосами, гладко зачесанными за уши, которые у ней так и горели. С первого взгляда она не очень мне понравилась. Я смотрел на нее с предубеждением: Швабрин описал мне Машу, капитанскую дочь, совершенную дурочкою."

стр.290 "Марья Ивановна скоро перестала со мною дичиться. Мы познакомились. Я в ней нашел благоразумную, и чувствительную девушку. Незаметным образом я привязался к доброму семейству, даже к Ивану Игнатьичу, кривому гарнизонному поручику, о котором Швабрин выдумал, будто бы он был в непозволительной связи с Василисой Егоровной, что не имело и тени правдоподобия: но Швабрин о том не беспокоился."

стр.254 “Чарский был один из коренных жителей Петербурга. Ему не было еще тридцати лет; он не был женат; служба не обременяла его. Покойный дядя его, бывший виц-губернатором в хорошее время, оставил ему порядочное имение. Жизнь его могла быть очень приятна; но он имел несчастье писать и печатать стихи. В журналах звали его поэтом, а в лакейских сочинителем.”

стр.388 “İlk ilgi çekici yer Minare Kalesiydi. Kafilemiz güzel bir vadi boyunca ilerliyordu. İhlamur ağaçlarının, çınarların gölgelediği höyükler vardı çevremizde. Vebadan ölmüş birkaç bin insanın mezarıydı bunlar. Üstlerinde, zehirli küllerden doğmuş çiçekler vardı. Sağda Kafkasların karlı dorukları parlıyor, büyük ormanlık bir dağ yükseliyordu karşımızda. Çevresinde bir köy yıkıntısı görülüyordu. Bu köyün adı Tatartub'muş.”

стр.134 “Трифон Иванов!

Вручитель письма сего, поверенный мой **, едет в отчину мою село Горюхино для поступления в управление одного. Немедленно по его прибытию собрать мужиков и объявить им мою барскую волю, а именно: Приказаний поверенного моего ** им, мужикам, слушаться как моих собственных. А всё, чего он ни потребует, исполнять беспрекословно, в противном случае имеет он ** поступать с ними со всевозможною строгостию. К сему понудило меня их бессовестное непослушание, и твое, Трифон Иванов, плутовское потворство.

Подписан
о NN.”

стр.100 “В одной из отдаленных наших губерний находилось имение Ивана Петровича Берестова. В молодости своей служил он в гвардии, вышел в отставку в начале 1797 года, уехал в свою деревню и с тех пор он оттуда не выезжал. Он был женат на бедной дворянке,

которая умерла в родах, в то время, как он находился в отъезде в поле. Хозяйственные упражнения скоро его утешили. Он выстроил дом по собственному плану, завел у себя суконную фабрику, устроил доходы и стал почитать себя умнейшим человеком во всем околке.”

стр.335 “Не стану описывать оренбургскую осаду, которая принадлежит истории, а не семейственным запискам. Скажу вкратце, что сия осада по неосторожности местного начальства была гибельна для жителей, которые претерпели голод и всевозможные бедствия. Легко можно себе вообразить, что жизнь в Оренбурге была самая несносная. Все с унынием ожидали решения своей участи; все охали от дороговизны, которая в самом деле была ужасна. Жители привыкли к ядрам, залетающим на их дворы; даже приступы Пугачева уж не привлекали общего любопытства”.

стр.86 Что ж это, в самом деле, — рассуждал он вслух, — чем ремесло мое нечестнее прочих? разве гробовщик брат палачу? чему смеются басурмане? разве гробовщик гаер святочный? Хотелось было мне позвать их на новоселье, задать им пир горой: ин не бывать же тому! А созову я тех, на которых работаю: мертвецов православных». — «Что ты, батюшка? — сказала работница, которая в это время разувала его, — что ты это городишь? Перекрестись! Созывать мертвых на новоселie! Экая страсть!» — «Ей-богу, созову, — продолжал Адриян, — и на завтрашний же день.

ÖZET

Kezban Olgun. Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in Düz Yazı Sanatı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008 .

Tezimizde on dokuzuncu yüzyıl ünlü Rus şairi ve yazarı Aleksandr Sergeyeviç Puşkin 'in düzyazı eserlerini incelemeye çalıştık.

Eserlerinde aşkın en sade ve doğal şekli, kaderin insan hayatını şekillendirmesindeki rolü ve Rus İnsanının kadere olan inancı gösterilir. O dönemde Rus kültürünün en önemli unsurlarından biri olan düelloya karşı toplumun bakış açısı yansıtılır. Puşkin'in **“Pugaçov İsyanının Tarihi”** adlı eserinde Rus toplumuna mal olan Pugaçov isyanı, yalın ve enerjik bir dille aktarılır. Gerçek belgelere dayanılarak hazırlanan bu eserde nesnel bir bakış açısı hakimdir. İsyan öncesi ve sonrası Rus insanının durumu, halkın açlıkla mücadelesi, hükümetin isyanı bastırmadaki yetersizliği açıkça gösterilir. **“Yüzbaşının Kızı”**nda da Pugaçov İsyanı ele alınır, ancak isyanın yanı sıra Rus taşra insanının samimi ve alçakgönüllü tavrı, Rus gelenek ve görenekleri, Rus kültürü anlatılır. **“Dubrovskiy”**, Puşkin'in halk ayaklanması temasını işlediği ilk eserdir. **“Dubrovskiy”**de toprak beyliği sisteminin haydut olmak zorunda bıraktığı bir karakter anlatılır, bu eserde adalet sisteminin ve düzenin eksiklikleri açıkça gösterilir. **“Belkin Öyküleri”** yalın ve sade dili ile dikkat çeker. Bu öykülerde sıradan Rus insanının günlük yaşayışları, inançları, o zamana kadar kimsenin dikkatini çekmeyen menzil bekçisinin ve tabutçunun hayatları konu edilir, köy ve köylü hayatı hakkında bilgi verir. İlk roman denemesi **“Büyük Petro'nun Arabı”** oldukça başarılı bir eserdir. Dedesi Gannibal'ın hayatından esinlenerek kaleme aldığı bu eserinde I. Petro zamanı oldukça nesnel bir tavırla aktarılır. **“Maça Kızı”** Rus sosyete insanını, paraya dayalı ilişkilerin sahteliğini gösterir.

Puşkin, düz yazı eserlerinde yalın ve sade üslubu ile dikkat çeker. Puşkin, sıradan Rus insanını gerçekçi bir biçimde tasvir ederek edebiyatta yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur.

Anahtar Sözcükler

1. Puşkin
2. Yüzbaşının Kızı
3. Dubrovskiy
4. Maça Kızı
5. Edebiyat

ABSTRACT

Kezban Olgun. Prose Works of Alexandre Sergeyevich Pushkin,
Thesis of Master , Ankara, 2008 .

We attempted to study prose works of Famous Russian poet and author, namely Alexandre Sergeyevich Pushkin.

In his works-of-art, several issues are narrated such as pure and natural love as well as role of faith in shaping individuals' life and way of Russian people to believe faith. Approach of society to affair of honour (duel) is reflected, which was very significant component of Russian culture in author's age. In "A History of Pugachev" written by Pushkin, a milestone of Russian people Pugachev Rebellion is narrated by simple and energetic language. In this work written depending on actual documents, an objective point of view dominates. Status of Russian people before and after rebellion, struggle of people against starvation, deficiency of government to quell rebellion is clearly indicated. Pugachev Rebellion is also discussed in The Captain's Daughter, however, candid and unpretending behaviors of Russian country people, Russian customs and usages, Russian culture is narrated. "Dubrovsky" is first work where Pushkin discussed theme of civil insurrection. In "Dubrovsky" a character forced to be a bandit by feudal system is narrated; in this work, drawbacks found in system and procedures of justice are clearly revealed. "The Tales of Late Ivan Petrovich Belkin" attracts attention via a simple language. In these stories, daily life of Russian people, their convictions as well as lives of stage manager and burial case man, whose lives had never attracted attention previously, are treated and information is provided on villagers and their lives. His first novel attempt titled "The Negro of Peter the Great" had been highly successful. In this novel written under inspiration of his grandfather's life, namely Gannibal, age of I. Peter is narrated by highly objective manner. "The Queen of Spades" clearly indicates Russian society and falsity of relations based on money.

Pushkin draws attention in his prose works by simple and bare style. He delineates Russian man in a realistic manner and thus, he caused a new age opened in the literature.

Key Words

1. Pushkin
2. Captain's Daughter
3. Dubrovsky
4. The Queen of Spades
5. Literature

РЕЗЮМЕ

В своей работе мы исследовали произведения известного русского поэта и писателя XIX века Александра Сергеевича Пушкина.

В его произведениях показаны скромная простая любовь, влияние судьбы на жизнь человека и вера русского человека в предопределение. Его произведения отражают взгляд общества против дуэли, являющей одним из самых важнейших элементов русской культуры. Произведение Пушкина «Восстание Пугачева» посвящено простому русскому народу, оно написано простым, без прикрас, энергичным языком. Это произведение написано, опираясь на подлинные документы, поэтому оно содержит объективный взгляд на все происходившее в то время. Четко описано положение русского народа в период до восстания и после восстания, борьбу народа с голодом, неспособность правительства сразу подавить восстание. В произведении «Капитанская Дочь» описано восстание Пугачева, однако наряду с восстанием показаны искренние непритязательные манеры русских людей в провинции, их обычаи и традиции, которые помогают понять русскую культуру. «Дубровский» - первое произведение Пушкина в теме «бунт народа». В произведении «Дубровский» описывается характер человека, вынужденный из-за феодальной системы стать разбойником, здесь показаны недостатки системы и механизма правосудия. «Повести Покойного Ивана Петровича Белкина» привлекают внимание читателей простым естественным языком. В этих рассказах описывается каждодневный быт простых русских людей, их вера в судьбу, до того момента не привлекавших ничьего внимания жизнь начальника почтового двора и гробовщика, даются сведения о деревне и о деревенской жизни. Первое произведение Пушкина «Арап Петра Великого» довольно успешное произведение. Жизнь его дедушки Ганнибала вдохновило Пушкина на написание этого произведения, в котором объективно описано время Петра I. В произведении «Пиковая

Дама» показана фальшивость отношений русского светского общества, основанных на деньгах.

Пушкин привлекает внимание чистотой и простотой написания своих произведений. Реалистично описывая простых русских людей в своих произведениях, Пушкин открыл новую эпоху в литературе.

